

nuriye eleğen

hay Sultan

BİR ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ ROMANI

 NESİL

nuriye eleğen

hay Sultan

BİR ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ ROMANI

 NESİL

Hay Sultan

Bir Abdülkâdir Geylânî Romanı

Nuriye Çeleğen

Jenerik

Yayın Yönetmeni: Ali Erdoğan
Yayın Danışmanı: Metin Karabaşoğlu
Editör: Muhammed Emin Mah
Tashih: Sırrı Bedir
İç Tasarım: Said Demirtaş
ISBN: 978-605-131-512-6

Çobançeşme Mah. Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2
34196 Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul

Tel: (0212) 551 3225

Faks: (0212) 551 2659

www.nesilyayinlari.com

nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir.
İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayımlanamaz.

Dijital Yayıncılık Direktörü: Uğur Turan

Dijital Yayın Tarihi: Ekim 2013

Bu eserin e-kitap çevrimi **Nesil Digital** tarafından yapılmıştır.

www.nesildigital.com

Nuriye eleğin

e-mail:nuriyeecelegen@yahoo.com

Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünü bitirdi. İslamî Türk edebiyatı bölümünde master yaptı. Edebiyat öğretmenliği yapmakta.

YAYINLANAN KİTAPLARI

- Hanımların Gözüyle Bediüzzaman
- Kadın Nasıl Mutlu Olur?
- Neden Örtünüyorum?
- Yürek Fısıltıları
- Said Nursî'nin Gözüyle Kadın
- Bediüzzaman'ca Bakışlar
- Alfya
- Bir Ayrılık Bir Gurbet
- Peygamberimiz Kadınlara Nasıl Davranırdı?
- Peygamberimiz Çocuklara Nasıl Davranırdı?
- Peygamberimiz Nasıl Bir Babaydı?
- Peygamberimiz Gençlere Nasıl Davranırdı?
- Aşk-ı Sükûn: Her Kadın Hacer'dir.
- İffet-i Kalp

*Hak yeri yaratıp, göğü düzeli
Hoş nazar eylemiş ana ezeli
Evliyalar serçeşmesi, güzeli
Abdülkâdir gibi Sultan bulunmaz.
Yunus Emre*

birinci bölüm

önsöz

Dışarıda kar.

Savruk, beyaz dervişler gibi.

Herkes evine sığınmış. Kış aylarında dışarısının celali, insanı başka bir cemalle evlerin kucığına atıyor.

İncecik bir kar.

Elif gibi ruhlara değiyor.

Soğuk pencereye üşüşmüş. Cam, soğuğa bağrını germiş. Direniyor. Tatlı bir buğu içerideki sıcığı pencerede aşikâr ediyor. Soba harlanmış, ürkek ışıklı odaya şavkı düşüyor.

Dışarıda soğuk, içeride sohbet demleniyor. Kış geceleri kelamla şenlenip ısınıyor. Uykunun salıncağındayım. Gözlere eğilince uyku, insan tatlı bir esintiyle salınıyor. Kelamla uyku çekişirken uyku değmiş gözlerim dinlediklerimin heyecanıyla açılıyor. Kulağın göze üstünlüğünü anlıyorum. Anlatırken bizlere yaşatmaya çalışan babama bakıyorum. Annemin dizine yaslanıyorum. Annelerin dizleri ne hoş beşik! O beşikte küçük olmanın nazını yaşamak ne de güzel! Kardeşlerimin merak vurmuş gözleri iyice büyümüş. Gözlerim uyku ile çekişiyor. Uyku mu akıyor, zaman mı, bilemiyorum.

Vakit geçmişe dökülüp zaman geleceğe kayarken babam anlatmaya başlıyor. Kelamın ellerine, hayalin bineğine tutunuyorum...

Onun doğduğu şehre ilk defa geliyordu. İçinde endişeler, kalbinde dualarla geldi. Burası Hazar denizinin güneybatısında dağlık bir bölgeydi. Ağaçlarının büyüklüğü, köpeklerinin çokluğu ve kadınlarının güzelliği ile meşhurdu. Coğrafyasının çetin olduğunu duymuştu. Gerçekten de doğruymuş, dedi yol boyu rastladığı çukur ve tepeleri gördükçe. Yollar, ya ağaçlarla ya da sarp dağlarla çevrilmiş geçit vermiyordu. Sanki dünyaya sırtını dönmüş, tüm kapılarını kapatmış gibiydi. Yağmurunun bol olduğunu, kırk gün kırk gece durmaksızın yağmur yağdığını duymuştu. Bu kadar ağaç elbet bol yağmur çeker, diye söylendi. Nasıl yaşanır bu yerde, diye düşündü. Halkının hiç itiraz etmediğini hatırladı. Bilirdi itirazın günahın yol arkadaşı olduğunu. Yağmur yağmaması için dua etti. Yağmur beklemek demekti. Hemen işini bitirip gitmek istiyordu.

Havası nemli ve sıcaktı. Bunaldığını hissetti. Kendine bir yer bulmak için çarşıya doğru yürüdü. Şehir merkezine geldi. Durdu. Gördükleri karşısında adım atamaz oldu. Korku içine doğru aktı. Rengin sarardığını hissetti. Adamın bağırtıları i sızlatıyordu. Vurdukça vuruyorlardı. Halk, dövülen kişinin çevresinde halka oluşturmuş onu seyrediyordu.

Suçunun ne olduğunu merak etti. İçini saran korku biraz gitmişti. Dövülen kişinin olduğu alana doğru yürüdü. İnsan ne de çabuk alışan, dedi kendi kendine. Adamın elbiseleri parçalanmış, ağzı burnu kan revan içinde kalmıştı. Dayak faslının ne zaman biteceğini merak etti. Halkın yanına sessizce yaklaştı. Emniyet hissi veren orta yaşı adamın yanına sokuldu. Uzaklardan geldiğini aşikâr eden bir sesle konuştu:

“Selamün aleyküm.”

Orta yaşı adam sükûnet içinde:

“Ve aleykümselam” diyerek selamı muhabbetle aldı.

Burada herkes birbirini tanırdı. Selamı alan, selam vereni tanımadığını belirten bir ifadeyle:

“Sanırım yabancıydın?” dedi.

Buranın yabancıydı. Her şeyine yabandı. Orta yaşlı adam, yabancıнын korkuyla bakan gözlerini anladı. Dövülen adamı başıyla işaret ederek açıklama yaptı:

“Buranın adetidir.”

Yabancı daha da şaşırıldı. Biri dayak yerken insanların toplanıp seyrettiği bir adeti ilk defa görüyordu. Hayretten kısılan sesiyle sordu:

“Adetinizde kimler dövülür?”

“Günah işleyenler.”

“Her günah işleyen için dinimizde böyle bir ceza yoktur.”

“Burada günah işlemek yasaktır. Her türlü günah işleyen dövülür.”

“Buranın idarecisi yok mu?”

“Emirimiz var.”

“Emiriniz buna ne diyor?”

“Emirimizden günah işleyenleri bu meydana getirip dövmek için izin aldık.”

Susarak baktı yabancı.

Adam suskunluğun dilini bilirdi. Cevapladı:

“Burası Geylân’dır. Burada günah işlemeye izin yok!”

Uzaklardan gelen tacir daha da şaşırmıştı. Daha önce günah işlemenin yasak olduğu bir yer duymamıştı. Demek burada günah işlemek öyle her babayiğidin kârı değildi. İlk defa geldiği Geylân’da hem şaşkınlık hem hayranlık içinde kalacağı yere doğru yöneldi. Günah işlememe konusunda nefesine hâkimdi. Burada kaldığı sürece daha da dikkatli olmalıydı. Hem herkesin ortasında dayak yemek istemiyordu hem de yolcuymuştu, işini bitirip hemen dönmek istiyordu. Yorgunluğunu aktığı yastığa başını koyarken uykunun ellerine düşmeden hem nefsinden hem de günahlardan korunmak için zikretti:

“Yâ Hafîz!”

-müjde-

Vakt-i teheccüttü.

Uyandı. Rüyanın müjdesini ruhunda, sevincini kalbinde hissetti. Dışarıya çıktı. Ruhuna dokunan rüya gibi soğuk hava tenine değdi. Ürperdi. Küçük köyümüze günlerdir rahmet akıyordu. Yağmur biraz dinmişti. Yağmurdan sonra oluşan toprak kokusunu içine çekti. Temiz hava gözlerine tutunmuş uyku kırıntılarını giderdi.

Babam Ebû Salih, bulut kümeleriyle dolu gökyüzüne baktı. Gâh açılmış gâh birbirine kapanmış grili siyahlı bulutlarla kaplı gökyüzünü İslam âleminin içinde bulunduğu duruma benzetti.

Allah Resulü vefat edeli üç yüz yılı aşkın bir süre olmuştu. Kimi zaman hüznüleri kimi zaman sevinçleri bağrında dürerek akan tarihin yazgısına şimdi de Bağdat'ta güçsüz Abbasi halifeleri, Mısır'da şiddetli kavga ve tartışmalarla Fatimileri yazmak düşmüştü. Müslümanlara Anadolu'nun kapısını açan Alparslan öleli altı yıl olmuş, yerine oğlu Melikşah geçmiş; fakat Selçuklu devleti kabile reislerinin yönetime itiraz etmeleriyle sıkıntı içindeydi. Siyasi çalkantılar tüm İslam topraklarını kasıp kavururken afetlerle de Müslüman halkın beli iyice bükülmüştü. Mısır'da bir günde sari hastalıktan binlerce kişi ölürken; Şam ve civarında meydana gelen depremlerle dağlar yerlerinden yürüyor, yerleşim bölgeleri yer ile yeksan oluyordu.

Kader sırlıydı. Her hareketin kaderden bir yansıması, bir karşılığı vardı. Saltanat sevgisinden Allah Resulünün can parelerini parçalayanlar, hayat dalından sevgili reyhanlarını kopartanlar, ehl-i beyti tehcir edip onlara türlü zulümleri reva görenlerden midir bilinmez, ehl-i İslam'da bir türlü birlik ve dirlik sağlanamıyordu.

Babam Ebû Salih, Müslümanların üstündeki kara bulutların dağılması, İslam âlemine huzur ve rahatın gelmesi için dualarla ibriğe uzandı. İbrikten eline döktüğü su, avuçlarından hayatı taşıdı yaşlı bedenine. Rahatladı. Abdest alıp içeri girdiğinde ılık havanın ürperen tenini koruyucu bir sıcaklıkla kuşattığını hissetti. Üşümeyi ve ısınmayı yaratan Rabbine şükür etti. Küçük hasrın üstüne seccadesini yaydı.

Babam ehl-i geceydi.

Gece bir elbiseydi, onu az bir kul giyerdi. Allah için gayb ne ise ehl-i gece için de gece oydu. Gayba aşına olmayan gayb âlemlerini nasıl bilmezse; gafletin adı uykudan azade olmuş alnı huşu ile yere koyup yar ile hemdem olmayan da ehl-i gecenin halini bilemezdi. Allah, gizlediklerinin adına gayb derdi. Has kullarını da gece ile gündüz ehline kayıp eylerdi. Ehl-i geceye evliya, gündüz ehline ise ehl-i dünya dendi.

Allah, ehl-i geceyi rahat ettirmek için dünya ehlinin gözüne her gece uyku ile perde çeker, kulağını uyku ile kapatır, sesini uyku ile keserdi. Allah, gece sevdikleriyle buluşmak için yakın göğe tecelli ile inerdi. Ehl-i gece, Maşuklarının:

“Beni sevdiğini iddia edip gece olduğunda uyuyanlar yalancıdır.”

hitabıyla gündüzün madde karanlıklarından silkinirlerdi. O şevkle uykunun dünya saran kollarından kaçır, secdeye koşar, zikirle coşarlardı. Gözyaşlarıyla bezenmiş teheccüt namazlarını berzah karanlıkları için nurdan kandiller olarak amellerine asarlardı.

Babam Ebû Salih, yalancılardan olmamak için teheccüt kılmak için uyandı. Aşk ile namaza durdu. İçinde biraz önce gördüğü rüyanın huzuru vardı. Namaz boyunca içindeki heyecan ile gördüğü rüyayı düşündü. Huzur u İlahi’de bu gece ona bahşettiği huzur için birbiri ardınca namazının rekâtlarını artırdı, secdelerini uzattı.

Kapı çalındı. Kapıyı tıklatan yaşlı kadın, yüzüne doladığı siyah örtüsüyle kapının önünde belirdi. Sevinç kuşanmış titrek bir sesle babama seslendi:

“Yâ Ebû Salih!”

Babam, yaşlı kadının ne diyeceğini bilir halde karanlığa doğru baktı.

“Şükür zamanıdır ya Ebû Salih, şükür zamanı.”

Yürekten kopan bir hamd odaya düştü. Kadın, hamdin sesinden irkildi. Babamı tanırdı. Manevi hallerini bilirdi. “Bir Allah dostunun hamdi böyle olur.” diye düşündü. Dilden çıkan zikir tek bir kelamın zikriydi. Kalpten kopan bir zikir kâinatla cem olmuş bir zikrin tesbihiydi, top güllesi gibi düştü odaya. Sanki âlem vecde geldi, küçük oda kâinat kadar büyüdü.

Kadın titredi.

Şükrü namaz eylemiş babam, haberci yaşlı kadına baktı. Kadın müjdeyi verdi,

“Yâ Ebû Salih, Rabbin sana bir oğul bağışladı.”

Babam, dünya ve ahretin kendisine bağışlandığını hissetti. Kalbinin ortasına Arş’ın düştüğünü sandı. İlahi vecd sardı. Kendini şükür secdesine attı. O aşkla söyledi:

“Allahu Ekber!”

Bu yaşta kendisine bir evlat veren Rabbine gözyaşları içinde hamd etti. Babam Ebû Salih, biraz önce gördüğü rüyayı hatırladı. İrkildi. Rüyası sadıktı. Efendimizin dahil olduğu her rüya sadıktı. Babam, bu gece oğul müjdesini Efendimizden almış, o müjde ile uyanmıştı. Es-Seyyit Ebû Sâlih Mûsâ Cengî-dost, Allah Resulünün sevgili reyhanlarından Hz. Hasan’ın torunlarından. İsmi, Farsça ‘savaş sever’ anlamında Cengî-dost’tu. Ebû Sâlih Mûsâ Cengî-dost en büyük düşman nefisle cengi severdi.

Allah Resulü, tüm sahabiler ve evliyalarla babamın rüyasına temessül ederek doğacak bebeği müjde etmişti:

“Yâ Ebû Sâlih! Bu gece Hakk sana bir oğul bağışladı. O benim evladımdır. Onun rütbesi diğer evliya ve kutuplardan yüce olacak. On iki imam dışında bütün veliler ona itaat edecek. Onun ayaklarını boyunlarına koyacaklar. Ona itaat etmeyen Allah’a yakınlık derecesinden mahrum

kalacak.”

İçine rüyanın sevinci düşmüş yaşlı babam tekrar secdeye gitti, saatlerce secdede kaldı. Oğul müjdesini şükürle taçlandırdı. Yavrusuna ne isim vereceğini düşündü. Allah nelere kadir değildi. Bu yaşta kendilerine çocuk veren Rabbi nelere güç getiremezdi.

Zikirle nurlanmış, şükürle bereketlenmiş bir gece seccadeden akarak sabaha değdi. Babam kalbine düşen ismi sevgiyle mırıldandı:

“Abdülkâdir...”

Abdülkâdir...”

-bin yüz bebek-

Geylân'ın küçük köyü Buştir'de günlerdir yağın yağmur toprak evlerin tahta oluklarından ele geçmemiş umutlar gibi aktı durdu. Bu diyarda en bereketli şey, yağmurdu. Yağmurun küçük evlerinde oturmaya mahkûm ettiği köy halkı, altmış yaşında doğum yapan annem Fatıma Hanım ile bebeğini konuşmaktaydı. Bu yaşta bir kadının bebeğinin olması insanlarda şaşkınlık uyandırmıştı. İlahi hikmetlerde sırrı aranmıştı. Halk hayretle konuşuyordu:

“Elli yaşında Arap kadın çocuk doğurabilir. Altmış yaşında ancak Kureyşli bir kadının çocuğu olur.”

Annem Ümmi'l-Hayr Emeti'l-Cebbâr Fâtıma Hanım da Kureyşliydi. Allah Resulünün sevgili torunlarından Hz. Hüseyin'in soyundandı. Soylarımız Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in dışında üç halifeyle de birleşiyordu.

Annemin doğumu kolay olmuştu. Annem hamile olduğunu fark ettikten sonra ibadetlerine ibadet eklemiş, daha takvaya sığınmıştı. Namahrem nazarlardan her zaman kaçınırdı. Annenin hamilelikteki manevi hali, haramlardan kaçınması ilk önce doğumda ortaya çıkardı. Haram nazar doğumu zorlaştırdığı gibi çocuğun manevî ve ahlâkî halleri de sorunlu olurdu. Hamilelik döneminde kendini haramdan korumayan anneye çocuğu büyüyünce itaat etmezdi. Hamilelik altı aya kadar saklanırsa çocuk edepli olurdu. Annem hamile olduğunu sır gibi sakladı.

Doğduğum gece ileride bana talebe olacak bin yüz erkek çocuk doğdu. Doğduğum gün yevm-i şekti. Hava bulutlu idi. Hilali görmek mümkün olmuyordu. Geylân'da bir âdet vardı. Ramazanda doğan çocuk eğer süt emmezse o çocuğun şerefli ve ikballi olacağı kabul edilirdi. Annem doğum yapmadan önce doğacak bebeği rüyalarda görülüyor ve manevi hali müjde ediliyordu. Halk, Ramazanın başlayıp başlamadığını öğrenmek için annemin kapısına gitti. Köyün büyükleri anneme:

“Yâ Emeti'l-Cebbâr Fâtıma Hatun! Abdülkâdir süt emiyor mu?” diye seslendi. Yaşlı anam beni emzirmek istedi. Memeyi ağzımla ittim. Annem tekrar uzattı, dudaklarımı sımsıkı kapattım. Annem bekledi, sonra üçüncü kez sundu memeyi. Yine ittim. Annem, kapıda bekleyenlere dedi:

“Abdülkâdir süt emmiyor!”

Halk Ramazan olduğunu anladı.

Ramazın boyunca iftarla süt emip imsakla kestim. Bu halim çocukluk dönemlerimde de hep devam etti.

Başlangıçta işim, ağzım dolu dolu Allah'ı zikretmekti.

Henüz beşikteyken oruç tutmakla şöhret bulmuştum.

-çocuklarla oyun-

Büştir köyü, yeşili sarınmış bahçeleri; kırmızı, sarı çiçek tarhlarını kucaklamış toprak evleri, birbirine muhabbetle bakan husumetin yer tutmadığı saf kalpli insanlarıyla cennetmekândı. Mevsim bahardı. Her yer baharın taze nefesini solurken güneş yağmurdan havayı kapmanın tatlı gülümsemesiyle çocukları kuşatmıştı. Kış tutsağı çocuklar oyun kurmanın sevinciyle koşturuyordu.

Evimizin önündeydim. Sokakta oynayan çocukları seyrettim. İçime, onlara karışmak, onlar gibi yeşilin kucağına düşmek, baharla hafiflemiş bu tatlı havada koşmak, bağırimi rüzgâra açmak, alınma rüzgârın ılık havası değerken kuşlar gibi cıvıldaşmak isteği düştü.

Anneme baktım. İsteğimi anladı. Teşvik edip destekledi:

“Hadi çocukların yanına git, onlarla oyna!”

Yüreğim sevgiyle çarptı. Annemden aldığım destekle köy çocuklarının oynadığı yere doğru yürümeye başladım. Annem, arkamdan gözlemeye durdu. Çocuklarla oynayamıyordum. Ne zaman oyun için çocuklara yönsem tekrar koşup geliyor, annemin kucağına korku ile sığınıyordum.

Çocuklar bahar yeli gibiydi. Taze hafif. Nasıl da bir oraya bir buraya hemen koşturuyorlardı. Onlara ulaşmak üzereydim.

Durdum.

Etrafıma baktım.

Annem endişe dolu gözlerle beni izliyordu.

Sağ tarafımdan duyduğum bir sesle irkildim.

O da ne!

Birisi bana sesleniyordu. Hep o aynı ses! Garip bir şey oturdu içime. Heyecan mı, korku mu, bilemedim. Sesin sahibi müşfik bir ses tonuyla diyordu:

“Bana gel ey mübarek, bana gel!”

Çocuklara doğru attığım adımı geri çektim. İçime düşen bir heyecanın titremesiyle anneme doğru koştum. Açık kapıdan hızla içeri girdim. Annem beni kucakladı. Korku vurmuş kalbim küt küt atıyordu. Annem ne olduğunu anladı. Hep böyle oluyordu. Beni bağırına basıp kucağında sakinleştirirken oğlunun diğer çocuklar gibi koşup oynayamayacağını bir kez daha anladı.

Rahlenin başına oturdum.

Çocuklar dışarıda tepe bayır koşarken ben başka âlemlerde koşuya başladım. Çok küçük yaşta Kur'an-ı Kerim'i hıfz ettim.

Meleklerin benimle yürüdüğüni görüyor, onların konuşmalarını duyuyordum. Melekler birbirlerine sesleniyorlardı:

“Yol açın! Evliyadan bir zat geliyor!”

Her zaman olduğu gibi yine etrafım meleklerle sarılmıştı. Melekler beni birbirlerine gösterip tanıtıyorlardı. Köyümüz Büştir’de pek çok Allah dostu vardı. Bunlardan birisi meleklerin benim hakkımdaki konuşmalarını duydu. Merak edip sordu:

“Bu çocuk kimdir ki, böyle konuşuyorsunuz?”

“Bu asil bir ailedendir. İleride büyük bir zat olacak. Arzu edenlere hep verecek. Kimseyi kapısından boş çevirmeyecek. Her gün Allah’a yakınlığı artacak. Çok yüksek derecelere ulaşacak.”

Meleklerin söylediklerini hayretle dinleyen köylümüz duyduklarını insanlara ulaştırmakta gecikmedi. Küçük köy günlerce meleklerin benim hakkında söylediklerini konuşurken bereketli yağmurlar tekrar başlamış, herkes evlerine sığınmıştı. Ben de günlerdir yağmurla ıslanan küçük toprak evimizde oturmaktaydım. Birden bir ses duydum. Bu tür seslere alışıkım. Yine de irkildim. Buğday tenim kızardı. Ayrılmak istemezcesine birbirine tutunmuş gibi duran kaşlarımın iyice yakınlaştığını hissettim. İnce bedenim titredi. Heyecanla kulak kesildim:

“Yâ Abdülkâdir! Katımda iki yüksek makam var. Biri âşıklık, biri maşukluk makamıdır. Sana hangisini vereyim?”

Cevabı hemen vermedim. Sustum. İstişare sünnetti. Anneme koştum. Annemin sabrın kemalatla yansıdığı yaşlı yüzünde tebessüm hasıl oldu. Küçük ellerimi yılların aktığı avucuna aldı, secdelerle yunmuş yüzüne götürdü:

“Oğlum, Abdülkâdir’im bir daha böyle bir tecelli olursa maşukluk makamını niyaz et!”

“Anacığım! İlahi huzurdan bir şey istemeye haddim yok.”

“Oğul bu Muhammedî ahlâktır. Sen Muhammedî ahlâkta olduğun için hiç şüphe etme sana ikisini de verirler.”

Annem şükürle zikre durmuştu.

İçime akan bir hitapla irkildim:

“Yâ Abdülkâdir! Sana hem âşıklık hem maşukluk makamları ihsan edildi.”

-öküz dile gelince-

İlk yetimliği tattım. Babam vefat edince dedemin şefkat kanatları üstüme düştü. Dedem, devrin tanınmış zahit ve sofilerinden Ebû Abdullah es-Savmaî idi. Annem ve babası iki manevi el olarak beni kucakladılar.

Erkek çocuk yetim olunca baba olurdu. Ben de ilk babalığı hissettim. Babalığı yüklenip tarlaya gittiğimde çocuk denecek yaşıyordum. Önümde öküzler vardı. Güneş üzerime sıcak bir gülümsemeyle düştü. Tarla çetin, toprak sıkıydı. Toprak altüst edilecekti. Sapanlar öküzde, ben arkadaydım. Öküzün kuyruğunu tutmuş, tarlayı kabartmak için çalışmaya koyulmuşum.

O da ne! Sanki dünya sallandı, yer titredi.

Öküz arkasına döndü ve konuşmaya başladı:

“Sen dünya için yaratılmadın! Bununla emir olmadın!”

Şaşırdım! Meleklerin konuşmasını duyardım, ama öküzün konuştuğunu ilk defa duyuyordum. Öküz konuşur muydu, hem de bu denli hikemî? Demek öküz bile dünyanın mahiyetini biliyordu.

Korktum. Tarlayı ve sapanı bırakıp eve koştum. Soluk soluğa kaldım. İçim kabarmıştı. Yolumu gözleyen annem boncuk boncuk terlemiş yüzüme baktı. Siyah gözlerimdeki değişikliği hemen fark etti. Annemi görünce rahatladım. Annem gülümsedi. Olanları anlamış gibiydi. Kelamdan kaçıp kalplere sığındık. Yerlere sığamaz olmuşum. Kalbim ötelere sığınmak istedi.

Günlerden arefeydi. Dama çıktım. Kâbe nurani bir amut gibi Arşa kadar uzanmış, her kat meleklerle kuşatılmış, durmak bilmeyen bir tavafın coşkusuyla dönüyordu. Ruhumla tavafa katıldım. Tüm zerrelerimin döndüğünü hissettim. Kâinatın yörüngesine girdim, kainatla tavafa durdum. Bilumum varlıkla cem oldum. Kalbim kafesinde büyüdükçe büyüdü. Kâinatı aştı, Arşa ulaştı. Allah, gözümünden perdeleri kaldırdı. Mekân toplandı. Geylân bölgesinin küçük köyü Büştîr'den Arafat ayan oldu. Hacılar vakfedeydi. Arafat'taki hacılarla vakfeye durdum. Allahu Ekber sesleri âlem-i gayba akıyordu. Tüm zerrem kulak olmuştu. Her yerden Allahu Ekber sesleri geliyordu.

Kâinat büyük bir insandı. Mekke onun ağzı, Arafat diliydi. Kurban bayramı on sekiz bin âlemin Mekke ağzından dile gelip Arafat'ta kelama durmasıydı. Vakfe, nefisleri O'na kurban ederken kalbin ellerinden tutup tüm yaratılmışlarla, gelmiş geçmiş tüm ruhlarla Rabbe kurb olma anıydı. Kul, kalbin, Tur dağı gibi tecelliden parçalanmaması için, kurban bayramı süresince Allahu Ekber der, hem kalbini teskin eder hem de o kurb anına girerdi.

O aşkla söyledim:

“Allahu Ekber!

Allahu Ekber!”

Her yerden Allahu Ekber sesleri gelmeye başlamıştı. Baktım tüm melekler semavatı

dalgalandırırçasına tesbih ediyordu:

“Allahu Ekber!

Allahu Ekber!”

Kâinat, zerreler, bilumum mahlûkat vecdle söylüyordu:

“Allahu Ekber!

Allahu Ekber!”

Yüz yirmi dört bin peygamber vakfede zikrediyordu:

“Allahu Ekber!

Allahu Ekber!”

Şimdiye kadar söylenmiş tüm Allahu Ekber’lerin âlem-i gaybda cem edilip âlem-i berzahta yankılanan sesini duydum, o küllî sese katılıp söyledim:

“Allahu Ekber!

Allahu Ekber!”

Varlık, büyük bir kelamdı. On sekiz bin âlem vecddeydi. Başımı secde-i huzura koydum.

Damdan indim.

-karar-

Heyecanlıydım. Şefkatle beni saran annemin nur yüzüne bakıp kararımı söyledim:

“Anacığım ben Bağdat’a gideceğim.”

Bağdat ismini işitince annemin gözlerinden yaşlar maziye doğru akıverdi. Demek oğlu Bağdat’a gidecekti. Dedeleri Bağdat’tan geleli şunun şurasında ne kadar zaman olmuştu ki. Zaman ne çabuk dönendi ve dönekti. Dedeleri İmam Abdullah el-Mahz, Medine’de doğmuş, orada yaşarken fazilet ve takvada ismi duyulur olunca etrafı ondan istifade etmek isteyen insanlarla sarılmıştı. Bu durumdan rahatsız olan fitneciler, onu, Abbasi halifesi Ebu’l-Abbas el-Mansur’a şikâyet etmişler; halife de, imamı ailesi ile birlikte Bağdat’a getirtip hapsedirmiş ve türlü işkenceler yaptırmıştı. Allah Resulünün torunlarının bazıları bu işkencelerden ölürken İmam Abdullah el-Mahz da hapisanede vefat etmişti. Dedemizin kabri Bağdat mezarlığında idi.

Saltanatta olanlar üzerlerinde her daim ehl-i beytin gölgesini görerek bu manevi saltanatın sahiplerini kendilerine rakip belleyip irkilmişler ve bu mübarek nesle eziyetten geri kalmamışlardı. Allah Resulünün torunlarına reva görülen bu zulüm Abbasi halifesi el-Me’mun zamanında kalkınca dedelerim Bağdat’tan çeşitli yerlere göç eylemişti. Kimisi Yemen’e, kimisi Hicaz’a, kimisi de Fas’a giderken annemle babamın dedeleri Geylân’a gelmişlerdi.

Annem, dedelerinin Bağdat’tan gelişini hatırlarken Sevgili Peygamber aleyhissâlatu vesselamın torunlarına reva görülen zulümleri de hatırlamış, Bağdat denince yüreğine hüznü bir sızı değmişti. Demek oğlu, dedelerine hapiste işkence ettiren Abbasi halifelerinin bulunduğu şehre gidecekti. Geçmişe tutunan annemin gözlerinden yaşlar, belli ki, örtüsünden önce hatıralara düştü. Merhametle bana baktı. Gidiş niyetimi öğrenmek istedi.

“Oğul” dedi, yutkundu. Boğazına tıkanan hal geçince şefkat dolu bakışlarla kuşattığı yüzüme yöneldi:

“Niçin gitmek istersin?”

“Anacığım, ben ilim öğreneceğim.”

Anneme damda gördüklerimi anlattım. Gözlerine ayrılığın yeli vurmuş annem beni sımsıkı kucakladı. O an büyüdüğümü hissettim. Ananın kucağında durma zamanı değildi.

Annem, başının örtüsünü daha muhkem eyleyip uzun entarisini toplayarak evin önündeki toprak sedire otururken beni de yanına oturtup ellerimden tuttu. Annemin, tarlada çalışmaktan nasır tutmuş sert ellerini avuçlarımla kavradım. Öptüm. Annem firak damlayan kalbiyle analık duasını etti. Nasihatini söyledi. Sevgili Peygamberin sırrıyla tutuşturdu. Bakışları merhametle aktı. Hayat sırrını aşıkâr etti:

“Oğul, oğul, her ne olursa olsun, sakın doğruluktan ayrılma!”

Hüseynî soyun sırrı yüklü anam, Peygamberî sırrı biliyordu. Mübarek cediti:

“Yalan imanı kaçıırır” manasını buyurmuştu.

Annemin küçük oğlu yolcuymdu, gurbete gidiyordu. Paraya ihtiyacı olacağını düşündü. Oturduğu yerden kalktı, bir gölge gibi içeri süzöldü. Yüreğine ayrılığın hüznü el atmış kadın, evin en kuytu köşesinde sakladığı, tüm varlığı dürölü bohçayla döndü. Pek çok kumaşın el ele tutuşup oluşturduğu yamalı bohçayı açtı:

“Abdülkâdir'im” dedi. “Bu, babandan kalma seksen altın. Kırk tanesi senin için, kırk tanesi de kardeşin için.”

Kırk altını tek tek saydı, sonra onları elbisemin koltuk altına dikti. İsm-i Hafız gereği tedbirini aldı. Elbiseyi üzerime giydirdi. Keskin gözlerle baktı. Dedi:

“Ne olursa olsun yalan söyleme, doğru ol!”

Ayrılık vurmuş titrek sesi kalbime işledi. Ak sütünden verir gibi verdi öğüdü. Bohçayı topladı. Yamalı bohçada kalan diğer altınları koltuğunun altında içeri taşıırken ayrılık değmiş gözlerini kaçırmak istiyordu. Toprak evin küçük odasına süzöldü. Mahremiyetin, evin tavanına yakın bir yere kondurduğu küçük penceresinden giren kırılğan ışıkta hatıralara bakındı. Ne çabuk vurmuştu ayrılığın kokusu odalara. Bohçayı içeride muhkem eyledikten sonra döndü.

-kervan-

Vakt-i ayrılıktı.

İnsanın kimyası ayrılık kaderliydi. Annem, ilk defa ayrılığı, ilk defa gurbeti hissediyordu. Kalbine firkat yakıcı bir yalım gibi vurdu. Şefkati ürkek bir alev gibi titredi.

Kalbi ayrılıkla harlanmış annem, beni Geylân'dan giden bir kafiye kattı. Gurbetle tutuşmuş gözlerle bakarken arkadan bakmanın yakıcılığı ruhunu kapladı. Dua dolu duyguları benimle gurbete aktı. Aramıza girecek hasreti kelam etti:

“Allah selamet versin oğul. Allah için, senden ayrılıyorum. Bir daha kıyamete kadar yüzünü göremem.”

Anlaşılan dünya vedasındaydık. Belli ki hasret uzun, gurbet yaman olacaktı. Ayrılık, dünya ile nefis bağlarını koparırdı. Onun için ayrılık nefisten tutar, vuslat kalbi kucaklardı. Dünyadan veda etmeyenler dünyayı feda edemezlerdi. Annemden sonra ağabeyim Abdullah'la vedalaştım. Hasret ne çabuk inmişti yüreklere. Kucaklaştık.

Gözyaşları ihtiyarını kaybetmişti. Ayrılık ne garip bir sır ne garip bir sızıydı. Hüzünle sarınmayan, gözyaşıyla ıslanmayan bir ayrılık yoktu. Annem ayrılığın yazgısı diye söylendi içinden. Fırak yelinin estiği nur simalara son kez baktım. Bir daha hiç göremeyeceğim bu iki yüzü ruhuma akıttım. Küçük kafilenin en küçüğüydüm.

Annemin bakışları hep birlikte silkinip hareket eden kervana takılı kaldı. Küçük bir toz arkamızdan uğurlar gibi yelkindi. Eğri boyunlu develerin başı çektiği kervan buruk bir hüzünle yola döküldü. Deve, gurbetin adı olmalıydı. Her şeyi yüklediği koca bedeninde minicik ayaklarıyla yol alırdı. Gurbet devenin ayakları gibi küçük görünürdü de kalplere devedeki yükler gibi kocaman hasreti yükler, ince uzun bacaklarındaki mesafe gibi kalplerin arasını açardı. Kervancı başının yolculuğu hemen kontrole başlayan amir tavırları annemi düşüncelerinden savurdu.

Annem Fatıma Hanım'ın kalbine firkat, ruhuna hasret, gözlerine yaş damlamıştı.

Her kavuşma ayrılıkla başlardı.

Ayrıldık.

Dünyadan kopmak için önce sevdiklerinden ayrı düşmek gerekirdi. Kalp, dünyadan ayrılık yeliyle savrulurdu da her ayrılık o büyük Peygamberin sırr-ı ayrılığı hicretinden bir sır taşırdı.

Arkamdan dualarla yüklü bir ana nehir aktı. Yaşlı annem benim için ne kadar ağladı ne kadar gözyaşı döktü bilinmedi; ama büyük bir evliya hanımın evladının manevi yolculuğunda arka destekçisi olduğu hep bilinegeldi.

Annemin kalp kandili yaşadığı sürece hasretle tutuştu. Bana verdiği doğruluk öğüdü hayatımın temeli olan on kaçınma kuralının ilkinde yer aldı. Yalan kelimesini hayatım boyunca kâğıda bile

yazmadım.

terk-i nefsi hal 1

“Yalan söylemekten kaçınmak!”

-ilk sınav-

Küçük kabile Bağdat'a doğru yol alıyordu. Hemedan'ı geçip Rebik bölgesine geldiğimizde önce develer sonra insanlar ürktü. Yürekler kandil gibi titredi. Dağ kuşlarının korku vurmış kanatları aceleyle havalandı. O da ne!

Eşkıya!

Geçit vermez dar, dağlık yerde nasıl da kıstırmışlardı. Kervanların korkulu rüyası ne çabuk ortaya çıkmıştı. Çok kalabalıktılar. Allah lafzının ebcet sayısı kadar, tam altmış altı kişiydiler. Kafiledeliklerin ne kaçacak bir yerleri ne de karşı koyacak durumları vardı.

Korku vurmış gözler çaresiz bakındı. Elde avuçta ne varsa eşkıya reisine verildi. Eşkıya gasp ettiği malları kendi aralarında taksim etmeye başlamıştı. Eşkıyalardan birisi yanımdan geçiyordu. Seslendi:

“Hey küçük derviş! Senin de bir şeyin var mı?”

“Evet, kırk altınım var.”

“Nerede?”

“Koltuğumun altında dikili!”

Karanlık adam soğuk soğuk gülümsedi. Yalan söylemeyi huy ettiği için çocuk denecek yaştaki birinin doğruluğunu anlayamadı. Kendi kendine “Kırk altını varmış!” diye söylenerek gitti. Bu defa da başka bir eşkıya yanımdan geçti. O da sordu:

“Hey, bebek dervişim, senin bir şeyin yok mu?”

Bakışım cevabımdan önce ulaştı:

“Evet var.”

“Nerede?”

“Koltuğumun altında dikili!”

Eşkıya ürperdi. İçine bir gariplik çökmüştü. Reisine gidip olanlardan söz açtı. Diğer eşkıya da aynı şeyleri söyleyince eşkıya reisini bir merak aldı. Çekinmeden “Kırk altınım var!” diyen birinin alay mı ettiği, yoksa doğru mu söylediğini öğrenmek istedi. Eşkıya reisi yanıma geldi. Reis şimdiye dek hiç kimseye merhamet duymamış, hiç kimseye şefkat hissetmemişti.

“Altının var mı?”

Eşkıya reisinin kaya gibi sert ve zemheri gibi ürkütücü soğuk yüzüne bakarak cevap verdim:

“Evet.”

“Nerede?”

“Koltuğumun altında dikili.”

Reisin donuk yüzü kımıldadı. Kaşları ve gözüyle etrafındakilere emir verdi. Eşkıya avanesi hemen üzerime eğildi ve koltuğumun altında altın olup olmadığını kontrol etti. Şaşkınlıkla bağırdı eşkıyalar.

“Altınlar!”

“Hem de bir sürü!”

“Gerçekten doğru söylemiş!”

Üzerimden elbiseyi çıkarttılar. Dizi dizi tam kırk altın. Niçin söylediğimi anlamadılar. Şaşırılmışlardı. Eşkıya reisi sordu:

“Neden bunu söyledin?”

“Annem ne olursa olsun yalan söylemememi tembih etti. Anneme doğruluktan ayrılmayacağıma söz verdim. Sözümünden dönmem.”

Taş kalpli eşkıya reisinin içinde dağlar devrildi, fırtınalar koptu. Kalbindeki kara lekeler ağardı, içindeki tüm putlar bir anda yıkıldı. Hıçkırarak ağlamaya başladı. Yaptıkları pişmanlık olup vicdanına asıldı, kalbine nedametın çengeli takıldı. Tövbeye tutundu. Sözlerim onu tam kalbinden vurmuştu. Katı kalpli eşkıya reisi Tur dağı gibi eridi, aktı, savruldu, ağlayarak söylenmeye başladı:

“Nasıl olur?”

Nasıl olur?

Ben bunca senedir beni yaratıp, yetiştiren Rabbime verdiğim sözü bozuyorum. Şu küçük çocuğa bak! Anneme söz verdim, sözümünden dönmem, doğruluktan ayrılmam diyor. Her şeyini doğruluk uğruna veriyor.”

Eşkıya reisi saatlerce ağlayıp dövündü. Tüm haydutluklarını oracıkta bırakıverdi. Altmış beş eşkıya da reislerine dediler:

“İnsanları soymakta, yol kesmekte sen bizim reisimizdin. Şimdi de tövbe etmekte reisimiz oldun.”

Hepsi Tevvab’ın kapısına koşular. Tövbeyle gusül ettiler. Taip olarak aklanıp paklandılar.

VAKTE DÖKÜLENLER...

-dedesini geçti-

Günlüğümü okumaya devam ediyorum.

Akşam notları. Hafızama tutunanlar. Tutulanlardan öte; kayıp olmayanlar, kalplerde muhkemleşenler. Hayatta ellerimizden tutan sırlar. Kış gecelerinde hep kar yağsa. Ruhlara kar gibi beyazlıklar inse. Çocuklar sohbet-i yârâna düşse. Günlüğümün açık sayfasında babamın anlattıklarını duyuyorum. Duyuyorum, zira kalem gibi kelam da baki, an da baki.

Babam anlatıyor:

Abdülkâdir Geylânî'nin bulunduğu kafile eşkıya belasını başlarından atlatınca yola koyuldu. Herkes çok mutluydu.

Deve sürücüleri hemen görev başına geçmişti. Develeri hızlandıracak güzel nağmeler teganniye başlandı. Akşam siyah geceye akmadan konaklanacak yere varılmalıydı. Eşkîyanın kaybettirdiği zamanı kapatma develerin sırtına yüklendi. Sevinç şükre akmış, mutluluk yüzlere vurmuştu. Küçük Abdülkâdir kafilenin gözdesi olmuştu.

Vakit namaz anına düştü. Kafilenin yürüyüşü durdu. Develere ihma izni verilmeden beklenecek, namaz cemaatle ifa edilecekti. Abdesti olmayanlar abdest için koştururken diğerleri güneşe göre kıbleyi belirleyip saf tuttular. En güzel kıraate sahip imamete geçti.

Nimet şükürle bereketlenirdi. Namaz şükürdü.

Vakit akşama dolanırken sohbet-i ahbap demlenirdi. O gün sohbetler yekdil olurken aynı konu kelimelere akıp durdu. Abdülkâdir nasıl da eşkıyayı başlarından savmıştı. Herkes bu ailenin bereketinde söz edip durmaktaydı.

Bu konuda kafilenin en heyecanlısı Abdulgaffar'dı. Abdulgaffar:

“Dede nasıl olursa torun öyle olur” dedi.

Arkadaşı ses çıkartmadan ufka bakınarak düşündü. İçinde söylendi:

“Dedem koruk yemiş, benim dişim kamaşmış.”

Abdulgaffar muhatabından cevap alamayınca sordu:

“Ahi, yoksa hâlâ eşkıya şaşkıını mısın?”

Cevap sükûta düşünce kelamın söze durmaya mecali kalmazdı. Abdulgaffar sükûtun derinliğini bilirdi. Bir yerde sükût varsa kelam hamûş olmuş, duygular deryaya ermiş demekti. Abdulgaffar konuşmayı severdi. Arkadaşına bakıp gülümsedi. Belli ki arkadaşı hikmet şaşkıınıydı. Aldırış etmedi. Kendisi konuşuyordu ya. Dinleyen ne kadar az konuşursa kendine o kadar çok konuşma süresi demekti.

Dinleyicilerini çoğaltmak için söze,

“Biliyor musunuz arkadaşlar?” diye başladı.

Pek çok kafa kendisine doğru döndü, merakla bakanlara,

“Abdülkâdir, dedesi Abdullah es-Savmaî’yi geçti.”

Herkesin bakışı bir anda ona çevrildi. Abdülkâdir daha çok küçüktü. Dedesi devrin en tanınmış zahitlerindendi. Büyük evliyalandandı. Duası makbuldü. Kimse onu kızdırmak istemezdi. Birisine öfkelendiği zaman Allah mutlaka o kişiden intikam alırdı. Arzu ettiği şey hemen gerçekleşirdi. Zayıf bünyeli birisiydi, ama ibadette kaviydi. Çok ibadet ettiği için çok ibadet eden manasında Savmaî lakabı verilmişti.

Abdulgaffar, “Nasıl?” der gibi bakan arkadaşlarının bakışlarına, “Dediğim doğrudur” gibisinden başını öne doğru tasdik manasında salladıktan sonra konuşmaya devam etti:

“Bu olayı pek çok kişiden defalarca dinledim. Hepsi de gözyaşlarıyla anlatı. Geylân’dan bir ticaret kafilesi Semerkant’a gitmekteymiş. Kafileyi ansızın eşkıyalar basmış. Kafiledekiler ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Tüm servetlerinin talan edileceği o sıkıntılı anda akıllarına dostları Abdullah es-Savmaî düşmüş. Ona seslenmişler:

‘Yetiş ey Abdullah, yetiş!’

Dağlar arasında, geçit vermez bir yerde kıştırılan kafile Geylân’a hayli uzak mesafedeymiş. Bir anda kafileyi sevince boğan hal gerçekleşmiş. Abdullah es-Savmaî hemen orada belirip eşkıyalara:

‘Subbuhun, Kuddüsün, Rabbunallah! Hadi dağılın, gidin buradan!’ diye seslenmiş.

Abdullah es-Savmaî bunu der demez tüm eşkıya nereye kaçacağını bilememiş. Kimi dağlara, kimi vadilere kaçmış. Kafiledekiler daha sonra onu aramaya başlamışlar, ama bulamamışlar.”

Dinleyicilerin çoğunluğunun bildiği bir hikâyeydi. Bilmedikleri küçük yaştaki Abdülkâdir’in dede Abdullah’ı nasıl geçtiğiydi.

Dinleyicilerden biri seslendi:

“Yâ Abdulgaffar! Abdülkâdir, dedesini nasıl geçti? O da eşkıyayı kaçırdı, bu da.”

“Olur mu?” dedi Abdulgaffar,

“Dede eşkıyayı kaçırdı. Torun hem kaçırdı hem de tam altmış altı eşkıyayı bir anda irşat etti.”

Develerin adımları karanlığa kaymıştı. Akşam dağlarda erken inerdi. Kafile iki dağın karşılıklı noktasında akşama yakalanmıştı. Kervancıların akşam korkusu kimsenin içine vuramadı.

-bekle-

Sefer ne zor bir şeydi. Kervanımız günlerdir yol almaktaydı. Adımlar ayrılığı çoğaltırken Bağdat'a doğru mesafeler kısalmaya başlamıştı. Bu esnada tanımadığım bir şahıs yanıma yaklaştı,

“Bana muhalefet etmemek şartıyla sana refakat ederim” dedi. Bilirdim; itaat kalpten, muhalefet nefistendi.

“Etmem!” diye karşılık verdim.

Muhalefet etmemenin içinde kimliğini sormamak da vardı. Birlikte yol almaya başladık. Tanımadığım şahıs, kervan Bağdat'a yakın bir yere gelince:

“Ben tekrar gelinceye kadar burada otur ve bekle!” diyerek gitti.

Anladım Bağdat'a girmeye izin yoktu.

Bağdat'ın dışında sahralarda beklemeye başladım. Otları, ağaç köklerini yiyor, sürekli ibadet ederek bekletilmekteki hikmete tutunarak bekliyordum. Her imtihan bir hikmet değil miydi? Kişi imtihan olarak bellemezse, hikmet sırrını göremezdi. Dünya büyük bir sahra değil miydi? Burada da beklemiyor muyduk? Hüzünsüz neşe ve darlıksız bolluk olur muydu? Ya sınavsız kulluk? Asla!

Bunları biliyordum bilmesine, ama nefis ve şeytan boş durmuyor sürekli sıkıştırıyor, beni yolundan alıkoymak için olmadık çareye başvuruyordu.

Direniyordum.

Günler aktı, aylar geçti. Zaman denen azim nehir takvim denen ayrıca seneyi taktı. Bir yılın sonunda tanımadığım şahıs tekrar geldi. Sevinmiştim. Bağdat'a girebilecek miydim? Sevinç dolu ifadelerle yüzüne baktım.

“Ben dönünceye kadar burada kal!” dedi ve gitti.

Bekleyecektim. Sabrı, teslimi ve tevekkülü öğreniyordum. Nefsim sızlanıyordu. Ona diyordum:

“Belayı bırak gelsin, seni ziyaret etsin! Yolunu aç! Kapatma! Önünde durma! Sana gelmesinden ve seni yoklamasından korkma! Nasıl olsa onun ateşi cehennemden ateşinden daha şiddetli değildir.”

Nefisle mücadele ederek beklemeye durdum. Nefsin hoşlanmadığı şey itaatti. Rabbine karşı da öyle değil miydi? Anladım itaatle sınanıyordum.

Bekledim...

Günler zaman ırmağında devindi. Vakit seneye dolandı. İkinci yılın sonu da vakte döküldü. Yine tanımadığım şahıs görüldü. Heyecanlandım. Vakit tamam olmuş muydu? Heyecanla yüzüne bakarken o dedi:

“Burada bekle!”

Nefis sızlandı. Şeytan nefse yardım etti. Nefse dedim:

“Mekânın ne önemi var? Halkla ünsiyet eden Hakk’la beraber olamaz. Kalp yerdekilere bağlı olunca Arşa bağlanamaz.”

Oruca niyet eyledim. Bu orucun içine dünyayı da kattım. Dünya orucundaydım. Yeme ve içmeyi iyice kestim. Günlerce yemediğim oluyordu.

Vakt-i iftar ölümdü.

Bekliyordum. Bu bekleyiş kıyamete kadar da olsa bekleyecektim. Çünkü kul, nefis ve şeytanla savaşı ve onlara itirazı kadar Rabbine karşı sükûnet, teslim ve itaat sırrı içinde olurdu. İtiraz nefis kadar, isyan günah kadardı.

Kul itiraz etmeyendi. Onun için “Neden, ne kadar?” diye sormadım. Cüzî aklımı küllî akla bırakıp ihtiyarımı terk eyledim.

Yine haftalar birbiri ardınca geçti, aylar birbiri ardınca çekip gitti. Zaman ömür denen nehirde sürüklenirken üç seneyi mazi denizine döktü. Bir yılın sonu daha tamam olmuştu. Tanımadığım adam yine karşımda belirdi. Elinde süt vardı. Kendini tanıttı,

“Ben Hızır’ım.”

Birlikte iftar ettik. Veda vakti gelmişti. Dedi:

“Ey Abdülkâdir serbestsin, Bağdat’a gir!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-saltanat mücadeleleri-

Hayalin en büyük günlük olduğunu anlıyorum, hem de fotoğrafik bir günlük. Her şey resmiyle kayıtlı. Hayal, zamanın olmadığı zaman üstü duygumuz. Orada en net görüntülenen çocukluk anları. Onlar nisyanın el atamadığı hayat safhaları. Kış gecelerinde her zaman sobanın yanı benim. En sıcak yer olmalı. Sobayla müthiş bir dostluğumuz var. Herkesin yeri belli. Sanki yer kişiyle ünsiyet ediyor, kişi de oturduğu yerle. Kişi her zaman oturduğu yere daha iyi yaklaşıyor ya da bana öyle geliyor.

Bu gece babam, devr-i Abdülkâdir Geylânî'de siyasi çalkantıları anlatıyor. Tarih sıcak bir köz gibi içimi yakıyor. Zamana dürülen bunca hayat. Tarih içimde buğusu tüten zaman, her dem canlı her dem yakın. An'ın devam ettiğinin, bitmediğinin, yaşananların anla sınırlı olmadığına göstergesi. Her an varlıkla beraber her an zaman da yaratılıyor. Vahitten dökülen bilumum varlıkta her şey Vahidi gösterircesine birlik kazanıyor. Tarihlerle algıladığımız zaman da yakın. An'ın tüneli yok, geçmiş ve gelecek diye. An'ın kendisi var. Vahid an'da tüm anları cem etmiş. Vahid'in penceresinden bakılabilse bir an'ın içinde tüm an'lar seyir edilir. Vakitten vakte dökülüyorum. Kelam an'lara geçişte vasıtam. Kelamda vaktin izini sürüyorum.

Abdülkâdir Geylânî, Bağdat'a geldiğinde Selçuklu Sultanı Melikşah öleli birkaç yıl olmuş. Halk hâlâ Melikşah'ın kızının çeyizinin büyük şaşalı bir alayın eşliğinde hilafet merkezine götürülmesinden söz etmekteymiş. Gelinin yalnız mücevherlerini on iki sandıkta altı hayvan taşımaktaymış.

Melikşah'ın kızının çeyizi Allah Resulünün sevgili kızı Fatıma'nın iki eli ancak doldurabilen çeyizi ile kıyaslandığında Müslüman sultanların dünyeviliğin hangi aşamalarında olduklarını göstermekteymiş.

Fitne fesat, dünyevilik kadar olduğu için; her yeri fitne fesat sarmış. Fitne fesat Selçuklu Sultanı Melikşah ile iyi bir idareci olan Vezir Nizamülmülk'ün aralarına kadar girmiş. Fitnecilerin tahrikiyle Melikşah, Nizamülmülk'ü azletmiş, çok geçmeden de Nizamülmülk öldürülmüş. Bir ay geçmeden de Melikşah ölmüş.

Abdülkâdir Geylânî, Bağdat'a geldiğinde her ne kadar Bağdat'ta Abbasi halifesi Mustahzır Billah varsa da Irak topraklarını Selçuklulardan iki kişi yönetmekteymiş. Bunlar Melikşah'ın oğlu Berkyaruk ve Melikşah'ın kardeşi Tutuş b. Alparslan'mış.

Berkyaruk, Nizamülmülk'ün oğlunu kendisine vezir yapmış. Berkyaruk, Bağdat'ta günlerini zevk u safa içinde eğlenceyle geçirirken veziri de kendisine eşlik etmekteymiş. Şam'ın yöneticisi olan amca Tutuş, zevk ve eğlencede olan yeğen Berkyaruk'tan saltanatı kendisine vermesini istemiş. Berkyaruk, olumlu cevap vermeyince saltanatı almak için üzerine asker göndermiş. Muvaffak olamayınca kendisine yardımcı olması için halifeden destek istemiş. Halife, Berkyaruk'u tutmuş. Berkyaruk, hicri 487 yılında amcasının üzerine yürüyüp onu mağlup ederek öldürmüştü.

Berkyaruk, muktedir bir vezir olamayan İzzülmülk el-Hüseyn'i azlederek yerine kardeşi

Müeyyidülmülk Abdullah b. Nizamülmülk'ü atamış. İşler tam yoluna girmişken Sultan Berkıaruk'un annesi devlet işlerine müdahale etmeye başlamış. Oğlunu etkileyerek babası Nizamülmülk gibi iyi bir idareci olan Müeyyidülmülk'ü görevinden azlettirerek hapsedtirmiş. Hapisten kaçmayı başaran Müeyyidülmülk, Berkıaruk'ın kardeşi Muhammed'e sığınmış. Eran'da hüküm süren Muhammed'e vezir olan Müeyyidülmülk, Muhammed'in ordusunu toparlayarak Berkıaruk'un üzerine yürümüş. Beş yıl süren kanlı savaşlarda hiçbir taraf üstünlük sağlayamamış.

Bunun üzerine sulh sağlanmış. O yıl içerisinde Berkıaruk ölmüş. Yerine oğlu geçmiş. Beryaruk'un kardeşi Muhammed, Bağdat'ı işgal edip saltanatı ele geçirmiş, halifeyi Bağdat'ta bırakarak saltanat merkezini kendi payitahtı olan İsfahan'a taşımış.

Böylece Bağdat payitaht olmaktan çıkmış, Bağdat'ta yalnız halife kalmış. Abdülkâdir Geylânî Bağdat'a geldiğinde Halife Mustazhır vefat etmiş. İslam dünyası saltanat galesinde birbirleriyle savaşırken çoktan haçlı seferleri başlamış, Kudüs işgal edilmiş.

İslam âleminde yönetim fitnessi kaderî bir cilveymiş. Dünya ile ahret berzahını dört halifenin dışında kuramayan yöneticiler, saltanata hangi niyetle gelirlerse gelsinler kısa bir süre sonra dünya niyetine yönelmişler.

Abdülkâdir Geylânî, Bağdat'a sıkıntılı ve sıkıntılı olduğu kadar da karışık bir dönemde gelmiş. Güçsüz saltanat, zalim idarecileri doğurmuş. Nitekim de öyle olmuş. Şehirlerdeki valiler halka zulmediyor, adaletsiz davranışlar ve ağır vergilerle halkın beli iyice bükülülyormuş. Bazı valilerin maiyetinde şarkı söyleyen kadınlarla yüzlerce hizmetçinin bulunduğu ve bunların maaşlarının beş yüz dinar olduğu söylenmekteymiş.

İsraf nehirden olsa kurutur, denizde olsa suyunu bitirirmiş. Nitekim saltanat camiasına vuran kıtlık neticesinde Mekke emiri, Kâbe'nin kapı ve oluğundan altın alarak dinar ve dirhem bastırmak için elini Kâbe'ye uzatmış; Medine emiri ise kıtlık neticesinde Mescid-i Nebevi'nin kandillerini almak zorunda kalmış. Mısır hükümdarının üç atı kaldığından söz ediliyormuş. Atlardan birisi de açlıktan telef olan halk tarafından kesilip yenilince açlığın verdiği dermansızlıktan atı koruyamayan zavallı görevli idam edilmiş.

Eşkıyalık ve hırsızlık alabildiğine artmış, yönetim zulüm ettikçe halk eşkıya olmuş. Eşkıyalar yol kesmenin ötesine geçip şehir merkezlerini basıyor ve yağmalıyorlarmış.

Halkın çoğunluğu da yöneticilere uyup zevk ü sefaya dalmış. Bir yanda fukaralık bir yandan da sefahat alıp başını gitmiş. Hamam güreşleri, çalgılı toplantılar, şarkıcı cariyeler halkın en çok rağbet ettikleri haline gelmiş.

Halkın bu kötü gidişatına karşı Nizamülmülk'ün kurduğu Nizamiye Medreseleri'nde yetişen alimler engel olmaya gayret etseler de onların çoğu da ilim ile dünyayı kazanmaya çalıştıkları ve söyledikleri gibi yaşamadıkları için tesirleri olmuyormuş. İlim ilim olmaktan çoktan çıkıp birtakım kişilerin geçim kaynağı haline geleli bir hayli zaman olmuş.

Abdülkâdir Geylânî, Bağdat'a geldiği yıl Nizamiye Medresesi'nde, Yunan felsefesinin alabora ettiği akılları İslam hikmetini tesis ederek ihya etmeye çalışan Gazali, bu medreselerin başına

kardeşi Abdullah'ı bırakarak Bağdat'ı terk edip Şam'a gitmiş.

Böyle bir ortamda Bağdat'a gelen Abdülkâdir Geylânî, Bağdat'ın ilim sofrasından tam manasıyla istifade ederken kalp yönünden aç olan Bağdat'ı doyurma vazifesini omuzlarında hissetmiş.

İslam âlemi bu hal üzere, Bağdat da bu ahvaldeymiş.

Diğer tarafta Bağdat'ta birisi varmış ki, gözü manevi âlem yollarında beklemekteymiş. O gün heyecanından ne yapacağını bilemez bir haldeymiş. İhtiyarlığın kuşattığı bedeni, altında topladığı ayaklarının birini bir müddet için azat ettirirken diğerini altına alıp büyük bir hasretin içten gelen yakıcılığı ile huşuyla mırıldanıyormuş:

“O geliyor!

O geliyor!”

Şimşek akşamın düştüğü ribatın küçük penceresinde parlamış. Ürkütücü bir aydınlık odaya dokunup gitmiş. Müritler, şeyhlerinin heyecan dolu bekleyişine anlam veremeyip etrafında sessizce beklemekteymiş. Nuranî bir aydınlıkla sarınmış yaşlı yüz İlahi neşenin mütebessim bakışıyla bakıp suskun dudakları sevinçle aralanıyormuş:

“O geliyor!”

Gök haşyetle sarsılmış, melek-i rad heyecanla gürlemiş. Etraf alaca bir karanlığın içinden parlayan bir şimşekle kandil kandil açılmış. Ribatın kandilleri ateşle tutuşmuş. Siyahî gecelerin efsun dolu kızıl goncası olan kandiller odayı gizemli bir aydınlığın ortasına sürüklemiş. Sabırsız bir bekleyişin heyecanıyla oturduğu yerde devinen şeyh tekrar sırrı paylaşmanın rahatlığıyla seslenmiş:

“O geliyor!

Beklenen geliyor!”

Kimmiş gelen? Hem de bu soğukta, bu havada! Yeni müritler merak dolu bakışlarla beklerken eski müritler manevi âlemde gelenin sırrına dökülmüş. Şimşek bir daha parlamış gelenin bahtı gibi. Yağmur bu defa daha da güçlü sökün etmiş. Şeyh, dilinde vird-i zeban ettiği cümleyi tekrarlamış,

“O geliyor!”

Hızır, Ebû Saîd el-Mahzûmî'ye gitmesini söylemiş. Söylenen yere doğru yönelmiş. Her tarafından yağmur damlaları akıyormuş. Bağdat'a da doğduğu gün gibi gelmiş. Doğduğu zaman da yağmur günlerce yağmış, gökle yer kucaklaşırken kâinatın insanla ve insanın amelleriyle alakadar olduğu bir kez daha ayan olmuş.

Ribata ulaşmaya az kalmış. Şeyh oturduğu yerde duramayan çocuklar gibiymiş. Heyecan yüklü

kalbiyle kapıya bakıp, müritlerine seslenmiş:

“Kapıları kapayın, ışıkları söndürün!”

İçeri girmiş. Yorgunmuş hem de çok yorgun. Saîd el-Mahzûmî, dinlenmesi için bu tedbiri yapmış. Uyumuş.

Uyandığı zaman şeyh onu ayakta karşılamış. İhtiyar şeyh, on sekiz yaşın taze bir bahar gibi yansıdığı berrak yüzüne bakmış. Ağlayarak bağrına basmış. Nasibine düşen talebe için şükür ederken, onu gözyaşlarıyla istikbal etmiş:

“Oğlum Abdülkâdir! Bu devlet bugün bizimdir, yarın sizin olacak!”

-Bağdat'ı terk-

Bağdat'a geldiğimde on sekiz yaşındaydım. Allame et-Temîmî o yıl ölmüştü. İslam dünyası büyük bir keşmekeşin içine düşmüş, dinî açıdan her türlü fikir, her türlü mezhep, her türlü inanış kendini kabul ettirme mücadelesine girmişti. Hasan Sabbah'ların, Ömer Hayyam'ların sarstığı kalpler tutunacak bir kalp, tutacak bir el arayışında ümitsiz çırpınışların kiskacına düşmüştü.

İslam dünyası gibi Bağdat'ın kalbi de yaralıydı.

Bağdat henüz bana yabandı. Mekânla zamanın da dostluğu vardı. Alışmak zamanın ellerinde mekânla ünsiyetti.

Vakit kaybetmek istemiyordum. Bağdat'ın ilim sofrasından hemen istifadeye başlamalıydım. Bağdat'ta pek çok alimden ders almaya başladım.

Her geçen gün Bağdat'ı da tanımaktaydım. Bağdat tüm İslam dünyasının aynası gibiydi. Felsefi akımlar, itikadî sorunlar, mezhep ayrılıkları tüm bunların yanında siyasi çekişmeler. Bağdat sanki içinden alev alev yanıyordu. Bağdat kaynadıkça İslam âlemi tutuşuyor, Haçlı seferleri İslam dünyasının mahremine el attıkça atıyordu.

Tüm ilimlerden aldığım dersleri tamamlamak üzereydim. Bağdat'taki fitne, fesat ve karışıklıklar her geçen gün artıyordu. Fitne ve fesattan uzaklaşmak yalnız başıma kalıp ibadet etmek için sahralarda yaşamaya karar verdim.

Bu düşünceyle Bağdat'ı terk edip gidiyordum. Bağdat'ın çıkışında Hibe kapısı denilen yere geldim. Bir ses duydum. Etrafıma bakındım. Kimseler yoktu. İrkildim. Birisi bana seslendi:

“Nereye gidiyorsun?”

Şaşırılmışım. Adım atamaz oldum. Olduğum yerde kaldım. Şahsını göremediğim sesin sahibine Bağdat'tan gidiş niyetimi söyledim:

“Dinimi kurtarmak istiyorum.”

Görmediğim sesin sahibi karşılık verdi:

“Korkma! Dinine bir zarar gelmeyecek. Dön, herkes senden faydalanacak.”

İlahi bir ikaz olduğunu anladım. Bağdat'a da girişim İlahi izinle olmuştu çıkışımın da kendi isteğimle olamayacağını anladım. Ben Bağdat'ı terk etsem de anlaşılın Bağdat yakama yapışmış, beni terk etmiyordu.

Döndüm. Düşünmeye başladım. Bu işin hakikatini bildirmesi için Allah'a dua ettim. O günün sabahıydı. Muzafferiyeye denilen bir yerden geçmekteydim. Tanımadığım biri kapısını açıp seslendi:

“Buyur ey Abdülkâdir!”

Kapıya doğru yöneldim. Orta yaşlı tatlı bir güzellikle aşikâr eden sabah kırağı gibi saç ve sakalına tek tük aklar düşmüş bir adam kapının önünde beklemekteydi. Sordu:

“Dün Allah’tan ne istemiştin?”

Şaşkınlıkla bakındım. Ne diyeceğimi bilemedim. Hem beni ismen çağıran hem de Allah’tan dün ne istediğimi soran bu adam kimdi? Allah’tan dün ne istediğimi düşündümse de hatırlayamadım. Bunun üzerine kapıda bekleyen şahıs kapıyı öyle bir yüzüme çarptı ki, etraftan kalkan tozlar yüzümü gözümü toza toprağa buladı. Oradan değirmenci yüzüne dönmüş bir çehreyle ayrıldım.

Çarpılan kapının etkisiyle yürümeye başladım. Üstüme konan toz ve toprağı ellerimle çırparken zihnimde dünü tarayıp durdum. Evet, evet, işte buydu istediğim. Hatırlamıştım. Rahatladım. Adımlarımı tekrar geriye döndürdüm, bana kızan adama dünkü gün Allah’tan ne istediğimi söylemek için döndüm. Fakat bu defa da kapıyı bulamadım.

Canım sıkıldı. O adamın Allah dostlarından biri olduğunu anladım.

-şeyh hammâd-

Bağdat'ta günler akmaktaydı, ilim öğrenme yolunda hızla yol almaktaydım. Pek çok ilmi öğrenmek için pek çok hocadan ders alıyordum. Her hocam beni farklı bir ilmin kapısından geçiriyordu. Bir hocanın ismini duyuyordum, henüz tanışmamıştım. Bu başka bir ilmin, hal ilminin sırrını taşıyor, onu öğretiyordu. Ona gitmeye karar verdim.

Kalbin huşusu gözlerde belli olurmuş. Yanına vardığımda talebelerine ders veriyordu. Beni görür görmez büyük bir heyecan ve saygıyla ayağa fırladı. Herkes gibi ben de şaşırardım bu karşılamaya. Herkes birbirine soru yüklü ifadelerle baktı:

“Koca Şeyh Hammâd’ı ayağa fırlatıp saygı ile bekleten bu genç kimdi?”

Şaşkın vaziyette bakınan çevresindekilere amirane bir sesle seslendi:

“Ayağa kalkın!”

Herkes ayağa kalktı. Hürmetle beklemeye durdu. Şeyh Hammâd:

“Yerinden kımıldamaz koca dağ, kadri iki kat, yüce saadetli merhaba!” diyerek yanında yer açıp beni oturttu.

Kapıyı yüzüme çarpan kişiyi hemen tanıdım. Demek oydu. Şeyh Hammâd karşısında durana nazar eylediğinde cevheri tespitite gecikmezdi. Okuma yazma bilmeyen Hammâd manevi âlem avcısıydı. Koluna konan şahini hemen avlardı. Bana:

“El-Bâzû'l-Eşheb” dedi.

Baz Arapçada şahin demektir. Şahin kuşu avını avlamakta ustalığı ile bilinirdi. Tasavvufta müridin kalbini hemen avlayan şeyhe de şahin denirdi. Şeyh Hammâd beni manevi kalp avcısı olarak nitelemişti.

Şeyh Hammâd’ın dergâhında kalmaya başladım. Şeyh, her zaman ben gelirken ayağa kalkıp iltifat edip sevgi göstermesine karşılık bana çok ağır eziyetler de ediyordu. Ara sıra ilim öğrenmek için başka yerlere gidiyordum. Döndüğümde:

“Nerelere gidiyorsun, senden daha büyük fakih var mı?” diye soruyor, kendisinden uzaklaşmamı istemediği için de bazı zamanlar beni dövüyordu.

Çok geçmeden Şeyh Hammâd’ın müritleri arasında huzursuzluk baş gösterdi. Müritler, beni dergâhta istemiyorlardı. Bana türlü sıkıntılar veriyorlar, çeşitli eziyetlerde bulunarak beni dergâhtan kaçırmaya çalışıyorlardı.

Şeyh Hammâd, müritlerinin yanında beni imtihan etti. Sordu:

“Ey Abdülkâdir! Hadis ile söz arasındaki fark nedir?”

“Hadis cevaptan kişiyi müstağni kılar. Söz hitaptan sana çarpar. Peygamberin duaları Hak Teâlâ'nın tam bir yönelmeyle kalpten dünya emellerini söküp koparır ki, bu çok ağır amellerden daha üstündür.”

Şeyh Hammâd, verdiği cevabı çok beğendi:

“Sen asrında, ariflerin seyyidisin. Senin sancağın doğudan batıya kadar dalgalanacak. Akranların içinde üstün bir dereceye ulaşacağını müjdelerim.” dedi.

Bu sınav kıskançlığı gidermek yerine daha da artırdı. Dergâhta kalmamı istemeyen müritler bu defa da diyorlardı:

“Sen alim birisin burada ne işin var, buradan gitsene.”

Hammâd'ın müritleri işi kovma raddesine getirdiler. Şeyh, beni medreseden uzaklaştırmaya çalışan müritlerine kızıyor ve onları azarlayarak diyordu:

“Utanmıyor musunuz? Onu buradan kovmak mı istiyorsunuz? İçinizde onun gibisi yok. Benim ona eziyet ettiğime ne bakıyorsunuz? Ben onu imtihan edip deniyorum. Manen kemale ermesi, olgunlaşması için yapıyorum. Onu mana âleminde koca bir dağ gibi görüyorum.”

Şeyh Hammâd, sık sık çevresindekilere beni göstererek diyordu:

“Şu genci görüyor musunuz? Bir zaman gelecek ayağı bütün velilerin boynunda olacak, her veli ona itaat edecek.”

-rıza kapısı-

İslam âlemi nefsi bir keşmekeşin içindeydi. Dünyevilik her tarafı tutmuş, yöneticiler zevk u sefanın içine dalmış, haksızlık ve zulüm alıp başını gitmişti. Haktan ayrılan yöneticilere halkın ve Hakk'ın himmeti uzaklaşmış hastalık, kıtlık ve afetler İslam âleminin üstüne kara bir bulut gibi çökmüştü.

İslam âlemi bu hal üzere iken Bağdat da ondan farklı değildi. Görülmemiş bir kıtlık Bağdat'ı kasıp kavuruyordu. Bu kıtlıktan nasibimi fazlasıyla alıyordum. Annemin verdiği altınlar çoktan bitmişti. Günlerce yemek bulamadığım oluyordu. Çoğu zaman nehir kıyısında bulduğum keçiboynuzu dikenini, bakla kırıntısı ve marul yapraklarını yiyerek açlığımı gideriyordum. Bu defaki açlığım çok daha uzun sürmüştü. Yirmi gündür ağzıma koyacak tek bir lokma bulamamıştım. Yiyecek kırıntısının peşine düşer olmuştum.

Açlığın şiddetinden belki marul yaprağı, bakla veya başka bir şey bulup yerim diye nehir kıyısına gittim. Nereye gitsem diğer insanlar benden önce davranıyor, ne bulsam fakirler ona hücum ediyordu. Şefkatimden hemen oradan uzaklaşıyor, fakirlerin alabileceği yiyeceğe el uzatmıyordum.

Şehrin ortasında yürümeye başladım. Bağdat bir tarafta açlığın, bir tarafta varlığın sınavını veriyordu. Tacirler mallarını etrafa dökmüş müşteri celp etmek için mallarına methiye düzüyorlardı. Dünya satanların içinden geçip Yeni Camiye doğru yürüdüm.

Yeni Cami, koku satılan çarşının içindeydi. Kokular dünyasına girdim. Efendimize sevdiren üç şeyden biriydi koku. Ruh gıdasıydı. Varlığı olmayan, ama lezzeti tüm duyguları kuşatan sırdı koku. Her yerden bir çeşit kokunun saldırısına uğramıştım. Cennet kokusu, hicaz kokusu, gül kokusu. Büyüklü küçüklü şişelere hapsedilen kokular hiçbir şişenin sıkı esaretine aldırış etmeden etrafa yayılmıştı. Koku ruh gibiydi. Ruh da hapsedilemezdi. Her ruhtan farklı bir huy, ahlâk çıkardı şişelerdeki kokular gibi. İnsan ruhuyla ortada görünürdü. Biraz önceki tacirlerin mallarını satmalarındaki telaşına karşılık koku tüccarları sakın sakın oturuyordu. Her koku kendini satıyordu. Her kokuyu ayrı bir esmanın kokusu gibi ruhuma emdim.

Açlıktan takatim kesilmişti. Dükkânın birinin yanına oturdum. Öleceğimi hissettim. Beden kandilinin titrediğini, sönmek üzere olduğunu sandım. Açlıkla mı tükenirdi beden kandili!

Elinde ekmek ve kızarmış et bulunan yabancı bir genç oturmak için yer arıyordu. Tam da karşıma oturdu. Genç, elindekileri yemeye başladı. O her lokmayı ağzına götürdükçe ben de açlığın verdiği şiddetten farkında olmadan ağzımı açıyordum. Bir müddet sonra ne yaptığının farkına vararak bu halime kızdım, nefsimi azarladım:

“Sana ne oluyor? Allah'tan başka yardımcı yok. Hayat da, ölüm de O'nun takdiri.”

Teselli buldum. Açlık öldürmezdi; açlığı yaratan insanı öldürürdü. Yemek doyurmazdı; yemeğin sahibi insanı doyururdu. Manevi dünyamda sırlar açıldı, perdeler kalktı bir bir. Rezzak'a tutundum. Yabancı, beni yemeğe davet etti:

“Buyur kardeşim!”

Açlıktan ölüme yaklaştığımı sanmama rağmen daveti kabul etmedim. Genç davetinde ısrar etti. Nefsime de bunu istiyordu, fakat nefsim muhalefet olsun diye yemekten uzaklaştım. Genç ısrarcıydı. Bu defa da Allah adına yemin ederek davet etti. O zaman yemekten bir parça almak zorunda kaldım. Genç sordu:

“Ne iş yaparsın? Nerelisin?”

“Ben Cilanlıyım, ilim talibiyim.”

“Ben de Cilanlıyım. Abdülkâdir adında zahit Abdullah es-Savmaî soyundan olan genci tanıyor musun?”

Tebessüm ettim.

“Ben oyum.”

“Vallahi elimdeki son azığımla Bağdat’a ulaştım. Seni sordum, kimse yerini tarif edemedi. Harçlığım da bitti. Üç gündür bir yiyecek parası bulamadım. Sadece sana ait olan para yanımda kalmıştı. Ölü eti bile bana helal olmuştu. Ben de senin emanetinle bu ekmeği ve kızartmayı aldım. Buyur, afiyetle ye! Şimdi sen benim değil, ben senin misafirinizim.”

“Bu nasıl oldu?”

“Annen benimle sana sekiz dinar gönderdi. Darda kaldığım için senin paranın bir kısmıyla bunları aldım. Sana özür borçluyum.”

Bana gönderilen paradan harcamak zorunda kaldığı için üzülen genci teselli ettim, yemeğin kalan kısmıyla biraz da yol harçlığı verdim.

Annem bir de mektup göndermişti. Anadan gelen mektubu okudum. Haberler içimi acıttı. Ağabeyim Abdullah, fanilik gömleğini çıkartıp genç yaşında beka toprağına sarınmıştı. Anacığım yalnız kalmıştı. Babam, ben ve ağabeyim onu birer birer terk etmiştik. İhtiyar haliyle yapayalnız bir ana kalbimi sızlattı. Anacığım mektubunda bana olan hasretinden söz etmekteydi.

Hayalim bir an küçük köyüm Büştir’e uçtu. Toprak evin önünde tek başına Rabbini zikreden anam hayalimde belirdi. Dünyanın tüm özlemlerini, hasretlerini küçük köyün üstünde, yaşlı bir ananın yüreğine yüklenmiş gibi gördüm.

Şefkat iman kopardı.

Anacığıma cevabî mektubu yazarak gence verdim.

-anneme mektup-

Cilanlı genç, koynunda bir mektupla tekrar yola düştüğünde tüm ayrılıkları, hasretleri koynuna yüklediğini sandı. Gurbeti taşımak zordu. Hasretin aracılığını yapmak yakıcıydı. İçi acıyla kımıldadı.

Yol uzun, çöl yakıcı, dağlık yollar sarp ve çetindi. Birkaç coğrafyayı geçip Cilan'a ulaştı.

Emanet kutsaldı. Onun için mi mektubu yol boyu kalbinin üstünde taşımıştı? Ya da gurbet kalpte yaşandığı için mi, bilemedi. Emaneti tez elden sahibine ulaştırmak gerekirdi. Öyle yaptı.

Cilan'ın küçük köyü Büştir yılların hasret haberi ile çalkalandı.

“Abdülkâdir'den mektup var!”

Toprak yollarda önce çocuklar koştu, sonra büyükler tahta kapıların aralıklarından başlarını uzatarak sordu.

“Abdülkâdir'den mektup mu var?”

Annemin küçük odası bir hayli kalabalıktı. Oturmaya yer bulamayanlar ayakta birbiri üstü bekleyordu. Gözler mektuba odaklanmış, küçük bir kâğıt parçasından çıkacak visalin seyrine durmuşlardı. Besmele çekilerek dürülü kâğıt açıldı. Tüm bakışlar kâğıda yüklendi. Bir küçük kâğıtta neler neler saklıydı. Ah kelimeler neleri yüklenirsin de neleri kalplere götürürsün. Kalbi kalbe değdirirsin. Kelama baktı annem, oğluna bakar gibi. İki kelamda hasret nasıl da çözüldü, gurbet nasıl da visalle birleşirdi. Oğul kokan kâğıdı kokladı.

Her şeyin kadri kıymetinin olduğu dönemlerde gurbetin gurbet, ruhlarda hasretin hasret gibi yaşanıp kalpleri yaktığı zamanlarda, ayrılıkların yapmacık olmadığı demlerde, gidenlerden yıllarca haber alınmadığı dönemlerde mektup törendi. Okuma bilen biri beka âleminden gelmiş gibi okudu. Huşu ile dinledi etraftakiler salınarak.

“Anam, istersen bırakıp geleyim!”

Kimileri sevinçle kıpırdadı bu habere, kimileri tatlı bir tebessümle bakındı. Büştirliler, “Abdülkâdir dönecek, hasret bitecek, küçük köylerine yıllarca ilim öğrenmiş biri gelecek...” diye düşünüp sevindiler. Sevinç için sebepler üzülmek için sebeplerden daha çoktu. İnsan üzülmek için olmayacak kadar az sebepleri hemen bulurken, sevinmek için sebepleri görmezden gelirdi ya da küçük görürdü. Büştirlü köylülerin içine sevincin ışığı düştü.

“Abdülkâdir dönecek!”

Annem Fatıma Hanım oturduğu yerde yaslandı. Kelam etmeden bekledi. Yüzünde hiçbir dalgalanma olmamıştı. Ne sevinç ne üzüntü. Yüce dağ başı gibi belirsizdi hisleri. Büyüklük sırrıydı bu. Büyükler, duygularını aşikâr etmez, olur olmaz yerde hislerini savruk bir rüzgâr gibi yabana vermezlerdi.

Sustu.

Bekledi.

Düşünce dağarcığında neleri öğüttü kimse bilemedi. Annem, büyük anası Hz. Fatıma gibiydi. Sabır onda katık, metanet onda zırhtı.

Mektubu okuyana seslendi:

“Yaz!”

Mektubu okuyana düşerdi cevabını yazmak. Sarı kâğıdı önüne açtı. Beklemekten buruşmuş kâğıdı eliyle düzeltti. Bir ananın kalbini oğluna değirmek için kalem kâğıtla tutuştu. Annem kelamı gurbete yazı eyledi:

“Hayır, gelme! İlimle meşgul ol!”

Mektubun son kelamı sarı kâğıda dökülürken annem Fatıma Hanım, bana dünyadaki son kelamını söylemiş, bekaya kadar kalp zarfını benimle konuşmamak, haberleşmemek üzere mühürlemişti.

-ayağa kalkın!-

İlim öğrenme, riyazet ve ibadetle Bağdat'ta günlere kelepçe takmış, vakti avuçlarıma içine almış, hayat hazinesinin hiçbir demini Rabbimle buluşturmadan, bir seyr ü sülûke zarf yapmadan, fena damgasına beka mührü vurdurmadan, ömür nehrinden akmasına izin vermiyordum.

Bağdat'ın ilim sofrasından doyasıya istifade ediyordum. Alimlerden olduğu kadar manevi hal sahiplerinden de bereketlenmek gerekirdi. Bağdat'ın manevi sofrasının bereketlerinden olan manevi şahsiyetlerin sohbetlerine gidiyor, onlarla tanışmayı da ihmal etmiyordum. Ariflerin tacı olarak anılan Ebû Vefa Hazretlerinin sohbetine gittim. Ebû Vefa vaaz etmekteydi. Büyük bir kalabalık manevi bir huşu ile onu dinlemekteydi. İçeri girdim. Ebû Vefa, sohbeti kesip etrafındakilere beni işaret ederek seslendi:

“Şunu dışarı çıkartın!”

Beni dışarı çıkarttılar. Ebû Vefa, konuşmasına devam ederken tekrar içeri girdim. Ebû Vefa, yine konuşmasını kesip daha gür bir sesle dedi:

“Şu genci dışarı çıkartın!”

İkinci kez dışarı çıkartıldım. Üçüncü kez içeri girdim. Ebû Vefa vaaz etmekte olduğu kürsüden indi. Beni kucakladı ve gözlerimin ortasından öptü. Cemaate döndü:

“Ey Bağdat ahalisi! Allah'ın velisi için ayağa kalkın! Ben onu hor görüp aşağılamak için dışarı çıkartmadım. Onu tanıyıp bilesiniz diye öyle yaptım. Allah'ın izzetine and olsun ki, onun başının üzerinde uzantıları şarka ve garba ulaşan sancaklar var.”

Cemaat hep beraber ayağa kalktı. Herkes çocuk denecek yaşta birinin en büyük evliya, tacü'l-arifin denen kişi tarafından hürmetle karşılanmasına hayret etmişti. Cemaatin şaşkınlığı karşısında Ebû Vefa dedi:

“Henüz zamanı var. Vakti gelince okumuş, cahil herkes bu gence muhtaç olacak. Onun feyzinden, manevi ilminden faydalanacak. Şu an onun Bağdat'ta cemaatlara vaaz ve nasihat ettiğini görüyorum.”

Sonra bana döndü. Sanki yaşlı bedeni beka âlemine gitmeden önce müjdelemek heyecanıyla çırpınıyordu:

“Ey Abdülkâdir! Şu an zaman bizindir, fakat sonra senin olacak. Ey Abdülkâdir! Her horoz öter ve susar ancak senin horozun müstesna, o kıyamete kadar ötecek.”

Sohbet bitmiş insanlar dağılmıştı. Ebû Vefa, indiği kürsünün son basamağına oturdu. Muhabbetle bana bakıp ellerimden tuttu. Vasiyet eder gibiydi:

“Ey Abdülkâdir! Senin bir zamanın var ki, o zaman geldiğinde bu ihtiyarı hatırla!”

Ebû Vefa, bana yadigâr olarak seccadesini, gömleğini, tesbihini, yemek çanağını ve bastonunu

verdi.

Vaazdan sonra kızının evine gitti ve orada vefat etti.

Ebû Vefa'nın verdiği tesbihi hep yanımda taşıdım. O tesbihi yere koyduğum zaman tesbih tane tane olup dönerdi. Tesbihe kim dokunursa eli titrediği gibi yemek kabına dokunanın da elleri omuzlarına kadar titrerdi.

Bağdat'ta bir gavstan söz edilmekteydi. Bu gavsın zaman zaman ortaya çıktığı, zaman zaman da kaybolduğu söyleniyordu. İki arkadaş onu görmeye gidiyordu. Ben de onlara katıldım.

Gavsı görmek isteyenlerden İbn-i Sika yolda gidiş niyetini açıkladı:

“Ona cevabını bilemeyeceği bir soru soracağım.”

Diğer kişi Ebû Said Abdullah da:

“Ona bir soru sorup ne cevap vereceğine bakarak muhakeme edeceğim” dedi.

Ben de:

“Ona bir şey sormaktan Allah'a sığınırım. Ben onun huzurunda onu görmenin bereketini beklerim” dedim.

Bu konuşmalarla yola devam edip gavsın huzuruna geldik. İçeri girdiğimizde gavs odada yoktu. Üçümüz de beklemeye başladık. Bir saat kadar bekledikten sonra gavs aniden odada belirdi.

Gavs, önce İbn-i Sika'ya baktı. Bakışında hiddet vardı. Gazapla söyledi:

“Ey İbn-i Sika! Yazıklar olsun sana. Bana cevabını bilemeyeceğim bir soru sormak için mi geldin? Senin soracağın sorunun cevabı şudur” diyerek soruyu cevapladı. Daha sonra da dedi:

“Şüphesiz ben sende küfür ateşinin alev alev yandığını görüyorum.”

Ebû Said Abdullah'a döndü:

“Ey Abdullah! Soracağın şeye vereceğim cevabı düşünmen için mi bana soru soruyorsun?” dedi.

Abdullah'ın sorusunu cevapladıktan sonra onu müjdeledi:

“Bu edebine karşılık iki kulağının yumuşağına kadar dünya üzerine akacaktır.”

Bana baktı. Yanına çağırdı. Sevgi ve şefkat gösterip iltifatta bulundu ve dedi:

“Ey Abdülkâdir! Muhakkak edebinle Allah ve Resulünü razı ettin. Şüphesiz ben senin Bağdat'ta kürsünün üzerine çıkıp kalabalık topluluklara konuşarak:

‘Bu ayağım, Allah dostlarının boynundadır’ dediğini görür gibiyim. Sana hürmetten dolayı

zamanındaki evliyalari boyunlarini eğmiş, iki büküm halde görüyorum.”

Gavs, aniden gözden kayboldu.

Üçümüz görünmez gavsın yanından ayrıldık. Hepimiz kaderin yazılarından haber uçuran gavsın sözlerini düşünüyorduk.

-şeyhin duası-

Hammâd'ın dergâhında kalmaya devam ediyordum. Dergâhta müritler günlerdir aynı şeyi merak ediyorlardı. Nasıl öğrenebilirlerdi? Merak merama ulaşmanın ta kendisiydi. Çözüm bulmakta gecikmediler. Müritlerden birisi dedi:

“Bunu şeyhe ancak Abdülkâdir sorabilir.”

Birbirlerine baktılar. Başlarını sallayarak tasdik ederken kendi aralarında konuşmaya başladılar:

“Ondan başka kimse bunu şeyhe sormaya cesaret edemez.”

“Abdülkâdir sorar da şeyh söyler mi acaba?”

“Şeyhin yanında ondan nazdar kim var?”

“Şeyh ondan başkasına sırrını vermez.”

Heyecan dolu müritler etrafımı kuşattı:

“Ey Abdülkâdir! Bir şeyi merak ediyoruz, şeyh Hammâd'a sorar mısınız?”

“Nedir?”

“Şeyh Hammâd'ın her gece arı uğultusu gibi sesi duyulmakta. Acaba şeyh her gece sabaha kadar ne söylenmekte?”

Şeyh Hammâd, ilm-i kalbi bana öğreten iki hocamdan biriydi. Şeyhin yanına gittim. Şeyh her zamanki gibi muhabbetle karşıladı, yanına oturttu. Müritlerin merakını sual eyledim.

Şeyh Hammâd sevgiyle baktı:

“Benim on iki bin müridim var” dedi. “Ben her gece onların isimlerini tek tek zikrederim. Onlardan her biri için Allah'tan istekte bulunurum. Müritlerimden biri günah işlerse günahından bir ay geçmeden tövbe etmesini, eğer tövbe etmezse, ölmesini isterim.”

Şeyh Hammâd'ın duasına çok şaşırılmışım. Şeyhe dedim:

“Eğer Allah bana kendi katında bir mevki verirse ben kıyamete kadar hiçbir müridimin tövbe etmeden ölmemesi için Allah'tan söz alacağım. Ben de bu hususta onlara kefil olacağım.”

Manevi âlemlere kalp gözü açık olan Şeyh Hammâd levh-i mahfuzdan aldığı bilgiyi şahin dediği bana ulaştırdı:

“Ey Abdülkâdir! Allah bana bunun gerçekleşeceğini gösterdi.”

-hızır'ın emriyle yenen yemek-

Bağdat'ta her anımı ilim öğrenmek ve ibadetle geçirirken Acemî Burcu denen yerde kalmaya başladım. Birisi yedirip içinceye kadar yememeye ve içmemeye söz verdim.

Kırk gün olmuştu bir şey yiyip içmeyeli. İnce bedenim riyazetle iyice incelmışti. Kırk günün sonunda yanıma tanımadığım bir şahıs geldi. Elinde ekmek ve yemek vardı. Onları bırakıp gitti.

Yemeğe baktım. Açlığın şiddetinden neredeyse yemeğin içine düşecektim. Nefsim:

“Açım açım!” diye sızlanıyor

ben de yemeği yemek istiyordum; fakat birisi ağızma kendi eliyle bir lokma koymadıkça yemek yemeyeceğime dair Allah'a söz vermişim. Yeminimde sadık kaldım. Nefsimin çırpınışlarına aldırış etmedim.

Çok geçmeden yanıma hocam Ebû Sâid el-Mahzûmî geldi. Riyazetten incelmış bedenime, nefsin susturulmasından dolayı daha başka bir hal almış halime şefkatle baktı. Karnımdan çok şiddetli açlık sesleri duyulmaktaydı. Hocam bu denli şiddetli açlık elemime dayanamayıp sordu:

“Yâ Abdülkâdir bu ne haldir?”

Şefkat ve merhametle gözleri yaşarmış, muhabbet bakışlarıyla beni kuşatmış hocama dedim:

“Bu nefsimin sıkıntısıdır, fakat ruhum Mevlası ile rahattır.”

Hocam Ebû Sâid el-Mahzûmî:

“Babü'l-Ezc'e gel!” dedi ve gitti.

Allah'a sözüm vardı riyazeti O'ndan izin gelmeden ve birisi ağızma bizzat lokma koymadan bırakmayacağıma dair. Hocam da sadece:

“Babü'l-Ezc'e gel!”

diyerek beni kendi halime bırakıp gitmişti. Bulduğum yerden ayrılamazdım. Nefsim:

“Açım, açım!”

diye sızlanıyor, feryad u figan ediyordu. Nefis hep feryat eden değil miydi? Hep itiraz eder ve hiç doymazdı. Onu açlıkla doyuracaktım. Onun çırpınışlarına aldırış etmeden beklemeye başladım. Tam o sırada yanımda Hızır belirdi. Bana dedi:

“Kalk, Ebû Sâid'i takip et!”

Sevindim. Emrin geldiğini anladım. Hızır'ın dediğini yaparak hocam Ebû Sâid'e gittim. Hocam Ebû Sâid'i kapıda beni bekler halde buldum. Hocam serzenişte bulundu:

“Ey Abdülkâdir! Benim gel demem sana yetmedi mi?”

Cevap vermedim. Hocamın gel demesi yeterli gelmemiştir. Çünkü manevi âlemlerden emir beklemekteydim.

Hocam Ebû Sâid beni karşısına oturttu. Ağzıma lokmaları vermeye başladı. Hocamın ağzıma koyduğu lokmaları yerken kırk günlük manevi seyrin seyrine durmuştum. Her lokma “yâ Rezzak” diye zikrederken kulun Rabbin huzurunda her an böyle nazlanan, her an böyle ihtimam edilen, ağzına lokmaları verilen bir sultan-ı naz olduğunu anladım.

Yemeğin ardından hocam Ebû Sâid hırka giydirdi. Tarikat yolu açılmıştı. Tüm tarikatları kucaklamaya kadir olan Kadirilik tarikatının besmelesi o gün çekilmişti.

Yirmi sekiz yaşındaydım. Hocam Ebû Sâid el-Mahzûmî'nin medresesinde Kur'an, hadis, fıkıh dersleri vermeye başladım. Şevval ayının on altısıydı. Günlerden salıydı. Vakit kuşluğun demindeydi. Efendimiz aleyhissâlâtu vesselâmı rüyamda gördüm. Nur yüzüyle bana yöneldi:

“Ey oğlum neden konuşmuyorsun?”

“Babacığım, ben yabancıyım. Bağdat fasihlerinin yanında nasıl konuşurum?”

Gülümseyerek buyurdu:

“Ağzını aç!”

Ağzımı açtım. Allah Resulü mübarek ağzının suyundan yedi defa ağzıma serpip ağzımı kendi tükürüğü ile tahnik yaptıktan sonra buyurdu:

“İnsanlarla konuş, onları güzel hikmet ve vaazlar ile Rabbinin yoluna çağır!”

Vakit öğleye inmişti. Heyecanlıydım. Namazdan sonra etrafımda bir hayli kalabalık oluşmuştu. Sabah gördüğüm rüyayı hatırladım. Konuşmak istedim. Ne konuşacağımı şaşırdım. Konuşamadım.

O an karşımda Hz. Ali belirdi. Ayaktaydı. Bana bakıyordu.

“Ey oğlum! Niçin konuşmuyorsun?”

“Babacığım nutkum tutuldu, konuşamıyorum.”

O da Allah Resulü gibi dedi:

“Ağzını aç!”

Denileni yaptım. Hz. Ali de altı kez kendi tükürüğünden ağzıma serpti. Merak edip sordum:

“Neden yediye tamamlamadınız?”

“Allah Resulüne olan edebimden.”

Olanlar olmuş, düğüm çözülmüştü. Konuşmaya başladım. Kelamımdan ilk dökülenler şunlar oldu:

“Akıl, fikir dalgıcı. Kalp sahiline çıkartmak için denize, marifet incileri için dalar. Lisan tercümanının samsarı da o incilere seslenir. Böylece iman nefesleri ve hüsn ü taat ile Allah’ın isminin yüceltilmesine izin verdiği evlerde akar.”

Vaazlarımda çok az kişi oluyordu.

Vaazlara devam ettim.

terk-i nefsi hal 2

“Kalpte, duygularda, tüm uzuvlarda gnahtan kaçınmak!”

ikinci bölüm

VAKTE DÖKÜLENLER...

-tasavvufta dört harf, sekiz ahlâk-

Zaman deli akan bir nehirdir, insanlar onu durağan sanır. Bütünü göremeyenler, küllî bakışa eremeyenler için Allah, zaman denen ayracı koymuş ki varlığın zaman seyrindeki değişimi anlaşılıp algılanabilsin. Cüzî bakıştan küllî bakış sırrına erenler, cesedin esaretinden çıkıp ruhun hayat derecesine girenler ise zaman ayracının kışkacından kurtulup geçmiş ve gelecekte, zaman denilen tüm anlarda dolaşırken zamanın da yaratık olduğunu, varlık boyutunun üstünde zaman olmayıp ebediyetin yansıması zamansızlık olduğunu bilirler. Allah Resulü zaman üstü ve zamansız bakışlarında evliyaya da tevariüs eden bu özelliğin has bendesidir. Şimdi benim hayalde gezdiğim de bu değil mi? Geçmiş ve gelecek hayalde tüm an'ların ta kendisidir.

Zamanın cesedi an'ın kışkacında mukayyet kılan esaretinden, yine hayalin zamanı alt eden tılsımıyla kurtulup küçüklüğüme, babamın gece sohbetlerine sığınıyorum. Unutmanın karanlık gölgesi değmemiş, hafızada berrak bir su gibi yansıyan saf çocukluk günleri. Her nedense çocukluk ayan beyan hatırlanırken yakın geçmiş unutulur. İnsan büyüdükçe yaşadıkları nisyânın karanlık dehlizlerine savrulur. Mazinin odacıkları hep sıcak hep kuşatanken istikbal hep salınan hep kaçırandır. Mazi hatıra denen sayfalarda usul usul dinlendirirken istikbal yorar. Sanırım mazi, varlık âleminde yer tutmuş olmasından istikbal ise ademin soğuğu vurduğundan.

Maneviyat kokulu odadayım. Odaya düşen ürkek ışıktaki titreşen sancılı gölgeler küçük dünyamın umutları gibi. Kalplerini babalarının avuçlarına koymuş, teknolojinin esir etmediği masum hayalli ve cemaline celali baskın celalî babaya karşı itaati annesinden kapmış çocuklar akşam sohbetinin müdavimleri. Babamın dilinden vakte yansıyan Abdülkâdir Geylânî. Ne kadar canlı! Kelam değil dökülen sanki hayatın ta kendisi!

“Abdülkâdir Geylânî, edep kapısından girdiği yolda edeb-i hizmet gereğince vaaz ve sohbetleriyle insanları velayet derecelerine eriştirirken sabah ve öğleden sonra verdiği dersleriyle de mühim alimler yetiştirmekteydi. Bir müddet vaazları bıraktı” diyor babam.

Vaazlarını bırakan Abdülkâdir Geylânî'yi düşünüyorum. Babam nedenini anlatmaya geçiyor:

Allah Resulünün yaşadığı dönem züht dönemiymiş. Daha sonraki dönem tasavvuf. Abdülkâdir Geylânî ile tarikat dönemi başladı. İslam âleminin maddi ve manevi hali perişandı. Yunan felsefesi ile akıllar şişirilmiş, manevi hayat sekteye uğramış, din zayıfladıkça zayıflamış, dinî yaşantı kalp ile değil kalıp ile yaşanır hale dönmüştü. Bunun için Abdülkâdir Geylânî tamamen kendisini tasavvufa verdi.

Kelam yazgıyla doğardı. Tasavvuf kelamı da yaratılırken içerdiği anlamları harflerine yüklenmişti. Tasavvuf dört harften meydana gelirdi. Dört harfin her biri bu yoldaki dört unsura işaret ederdi.

Tasavvuf kelimesinin ilk harfi 'te' idi.

Te harfi tövbeye işaret ederdi. Abdülkâdir Geylânî Hazretleri, tövbeyi zahir ve bâtın olmak üzere

ikiye ayırdı. Zahirî tövbe kişinin bütün dış uzuvlarıyla günahlardan, kötülüklerden arınmasıydı. Görünen uzuvlarını emir ve taate uygun hale getirmesiydi. Bâtınî tövbe ise kişinin kalbinin tasfiyesiydi. Kötü huyların iyi huylarla değişimiydi. O zaman kişi tasavvuftaki te makamını aşmış olurdu. Bu kişiye tövbe eden anlamında taib denirdi.

Tasavvuftaki ikinci harf sad harfiydi.

Saflık, temizlik anlamlarını içeriyordu. Abdülkâdir Geylânî'ye göre saflık ve temizlik de iki çeşitti;

Birincisi kalbin saflığı ve temizliğiydi.

İkincisi ise sır temizliğiydi.

Kalp temizliği kişinin kalbini beşeri kirlerden ve tasalardan temizlemesi ile gerçekleşirdi. Allah ile bağlantı kuramadığımız her şey kalp için sorundu. Kalpte sorun yapan haller pek çoktu. Abdülkâdir Geylânî, bu halleri çok konuşma, çok uyuma, fazla kazanma hırsı, haset, kin, nefret, dünyevi şeyleri çok düşünmek olarak tespit etti. Bunlar kalbin manevi inkişafına engel olan sorunlar, daha doğrusu hastalıklardı. Kalb-i tasaffi için bu kötü ahlâklardan uzaklaşmak gerekirdi. Kalp bunlardan temizlenince kalbin saflığı hasıl olurdu. Kalbin bunlardan temizlenmesi ise cehrî zikir ileydi.

Kalbin ikinci aşamadaki sır temizliği ise kişinin sır lisanı ile esmayı algılaması ile gerçekleşen bir haldi ki kalbin saflaşmasının en üst aşamasıydı. Bu hal hayata her an tevhid-i hakiki penceresinden bakma, esmadaki açılım ile Allah'tan ve O'nun sevgisinden başka her şeyi düşünmekten, aklına getirmekten kaçınma haliydi. Bu hale gelince kalpteki sır temizliği hasıl olurdu.

Bu aşamalardan sonra kişi sad makamında saltanatını kurup velayet makamında Rabbi ile dostluğa kavuşurdu. Çünkü dostluk muhabbetle olurdu. Muhabbet saflaşmış bir kalpte bulunurdu. Tasfiye olmamış kalp cansızdı. Cansızın sevme özelliği yoktu. Ne zaman kalp tasfiye ile hayat bulursa orada ilk tezahür eden sevgi olurdu.

Abdülkâdir Geylânî'ye göre nefis tezkiyeyi, kalp tasfiyeyi isterdi. Bunlar hasıl olunca ruh terakki ederdi. Kalpten bu tasfiye tamam olup kalb-i musaffaya ulaşıldığı zaman sad makamı hasıl olurdu.

Tasavvuf kelimesinin üçüncü harfi 'vav' idi.

Velayete işaret ederdi. Kişinin Allah ile dost olması ancak kalbin saflaşmasından sonra olurdu. Allah ile dost olana da veli denirdi. İnsan kötü ahlâklı birisi ile dost olmaktan nasıl kaçınırsa, Allah da kötü kalpliyle dostluktan kaçınmaktaydı.

Abdülkâdir Geylânî bu makamdaki kişinin Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanması gerektiğini ve Allah'ın yüz on yedi güzel ahlâkı olduğunu söyledi.

“Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanınız!” hadisini Allah'ın sıfatları ile sıfatlanınız şeklinde açıkladı.

Allah'ın sıfatları ile sıfatlanmaya da ancak beşeri sıfatlardan soyutlandıktan sonra ulaşılabileceğini belirtti. Bu makama gelince şu hadis-i kutsinin sırrının ortaya çıkacağını söyledi,

“Ben bir kulu sevdiğim zaman, onun kulağı, gözü, eli ve dili olurum. O benimle işitir, benimle görür, benimle tutar, benimle konuşur ve benimle yürür.”

Ona göre Allah'ın dışında her şeyden arınınca vav makamı hasıl olurdu.

Tasavvuf kelimesindeki son harf 'fe' idi. Bu harf fenafillaha işaret etmekteydi. Allah'tan başka her şeyden geçip O'nda yok olma haliydi. İnsanda beşerî sıfatlar yok olunca geriye ehadiyet sıfatları kalırdı. O sıfatlar yok olmaz, başkasına geçmezdi. Böylece fani olan kul, baki olan Allah ve O'nun hoşnutluğu ve nazarı ile bekaya tutunmuş olurdu.

O'nun zatı bakiydi. O'na bakan yüzde her şey bekaya tutunurdu. O'nun razı olduğu ameller de O'na bakan yüzdü. Kula düşen salih amellerle O'na yaklaştı.

Fenafillah gerçekleşince, kurbet âleminde beka hasıl olurdu. Çünkü kişinin mübah işleri de ibadet olurdu.

Bu makam lahut âleminde peygamberlerin ve arkalarından gelen velilerin makamıydı. Abdülkâdir Geylânî, fenafillahı yaratılanın yaratana kavuşması ve yaratılanın bilimum benlikten sıyrılarak yaratanda kendinden geçmesi olarak yorumladı.

Tasavvufu böyle açıklayan Abdülkâdir Geylânî kendi tasavvuf görüşünü de sekiz temel üzerine attı. Rabbe gitmede kulda olması gereken sekiz özellik vardı. Bunlar:

1. Seha: Cömertlik, yumuşaklık, Hz. İbrahim ahlâkıydı.
2. Rıza: İshak peygamber özelliğiydi.
3. Sabır: Eyüp peygamber hasletiydi.
4. İşaret: Maksadı konuşmadan anlama ve anlatma, Zekeriya (a.s.) vasfıydı.
5. Gurbet: Yahya peygamberin hayatıydı.
6. Suf giymek: Musa peygambere benzemektir.
7. Seyahat: İsa peygamberin yaşantısıydı.
8. Fakr: Allah Resulünün vasfıydı.

Abdülkâdir Geylânî, Kadirilik yolunu bu özelliklerle gúzar etti. Müritlerine bu sekiz peygamberin ahlâkını salık verdi. Kullukta esas olan, Hakk'a karşı sadakatli, halka karşı güzel ahlâklı olmak, kıyl u kal ile uğraşmamaktı.

Gece mazinin beşiğine usul usul akıyordu. Uyku gözlere sihirli sürmesini çekerek gidiyordu. Babam, Abdülkâdir Geylânî'nin tasavvuf düşüncelerini anlatırken Geylânî divanından fenafillah makamını anlattığı beytini okuyordu:

“Zat'ın sıfat ve fillerinin hepsi kadimdir, zevalden korunmuştur.

Fena makamı gerçekleşince, sufi, ebedi olarak Hakk ile birlikte kalır.”

-inziva-

Bağdat'ı terk ettim. İnsanlardan uzaklaştım. Tasavvufun dört aşamalı yolunun ilk aşaması şeriat, ikincisi tarikat, üçüncüsü marifet ve dördüncü aşaması hakikatti. Bu aşamalarda üç derece ile yol alınırdı. Birinci derecesi ilmelyakîn, ikincisi aynelyakîn, üçüncüsü de hakkalyakîndi.

İlmelyakîn aklın, aynelyakîn kalbin, hakkalyakîn de ruhun hayat derecesinde imanın inkişafıydı. Bu aşamalarda seyir için en önemli vasıta inzivaydı.

Kerh harabelerinde yaşamaya, sahralarda, çöllerde dolaşmaya başladım. Bir padişahın huzuruna bütün koku ve kirlerden temiz olanlar alınır. Nefsani arzular kötü koku ve kirlerdi. Onlarla Hakk'ın huzuruna girilemezdi. O'nun huzuruna ancak temiz ve pak olanlar girebilirdi. Bütün vaktimi ibadetle geçiriyordum. Bazen yorgunluktan uyku bastırıyordu. O zaman şöyle bir sesle irkiliyordum:

“Ey Abdülkâdir! Uyku için yaratılmadın. Biz seni hiçbir şey değilken sevdik. Sen bir şey iken de bizden gafil olma!”

Uyku da gafletti. Uykularımı azalttım ve hiç uyumama raddesine kadar geldim. İnsan iki unsurdan meydana gelirdi. Ceset ve ruh. Cesedin mekânı dünya idi. Nefha-i İlahi olan ruhun mekânı ise mana âlemiydi. İnziya dünyadan el etek çekmek değil, ruhun asıl mekân diyarına göç eylemesini sağlamaktı. Onun içindir ki yalnız kalan insanların ruh dünyası bozulurken inziva ile yalnızlığı ihtiyar eden kişi Allah'la dostluk kurardı. Yalnızlığı şekillendiren niyetti.

İnzivaya niyet edildiği zaman bu yalnızlık kişinin ruh dünyasını güçlendirirken cesedi zayıflatırdı. Cesedin tahakkümünden kurtulan ruh, âlem-i manaya uçar, velayet mertebelerine erişirdi.

İnziva yalnız madde boyutunda insanlardan uzaklaşmak değil, Allah'tan alıkoyan her şeyden uzaklaşmıydı. İnsan tek başına olabilirdi, ama münzevi olmayabilirdi. Kalp, Allah'ın dışındakilerle meşgul ise ne kadar yalnız kalınırsa kalınsın inziva sayılmazdı. Asıl olan kalbi münzevi eylemekti. Her şeyden Allah'a yakınlığım kadar uzaklaşırken her şeyden de uzaklaştığım kadar Allah'a yakınlaştım.

Kalbimi halktan kaçırıp Hakk ile beraber kılmak için itikaf-ı kalbi, kalbe her daim yaşattım. Kalp, ancak niyet edilmiş bir yalnızlıkla Rabbi ile buluşurdu. İnziya kalbi boşaltma sürecidir. Allah, Hz. Davud'a şöyle buyurmuştu:

“Ey Davud! O evi (kalbi) benim için boşalt ki, Ben orada olayım.”

Her şeyden önce kalp salih olmalıydı. Kalp salih olunca esmanın kalp aynasında perdesiz tecellisinin seyrine ulaşılırdı. O zaman kalp, İlahi isimlerle ahlâklanırdı. Münzevi kalp muhtaçlığını anlardı. İnsanın hakiki manası muhtaçlığını anlamasıydı. Muhtaçlığını fark eden kişide azc ve fakr sırrı ortaya çıkar, ene kaybolurdu.

Miraç hakikatinin son aşamasında Allah Resulü tek başınaydı. Cebrail'in bile olmadığı Kab-ı Kavseyndeki münzevi-i Resulullah'a, Allah kendisini ayan eylemişti.

Yalnızlık sırrını kuşandım. Kalb-i münzeviye ulaştım.

-kelam-ı kalp-

Kalbin dünya ve sevgisinden vazgeçme sırrı yalnızlığın eline verilmişti. İnziya, kalbi yalnızlık atıyla Rabbe gitmek için eyerlemektir. Yalnızlık atında amansız bir koşuya başladım, bu yolun yolcularına şunu salık verdim,

“Şiarınız sessizlik olmalı. Varlığa hâkim olarak sükûtu libas gibi giymelisiniz!”

Yirmi beş yıl sükût elbisesini çıkarmadım. Nefsin konuşacak hiçbir yanı kalmamıştı. Nefis konuşmayla kendine gelir, açılırdı. Nefsin en büyük düşmanı yalnızlıktan öte sükûttu. Nefis susmaya dayanamazdı. Kur'an kıssası olan Meryem orucu, manevi terakkide susma şifresiydi.

Kalbi konuşurmak için önce dili susturmak gerekirdi. Dil susunca kalp Rabbi ile kelama dururdu. Lisanın kelamı sınırlıydı. Kalbin kelamı sınırsızdı. Lisanın konuşma alanı âlem-i şehadetti. Kalbin konuşma alanı ise tüm âlemlerdi. Lisanın kelamı maddenin, nefsin tercümanıydı. Kalbin kelamı ise Arşın diliydi.

Kalp sırrına ermek için dil sırrından geçmek gerekirdi. Efendimizin, Hira dönemi kalp sırrı olarak kabul edilirken bülbül-ü eflak olacak bir kalp için Hira'da hamûş olmuş bir lisan vardı.

Kalbin kelama durması için dilin edeb-i kelam sırrına tutunması şarttı. Kalb-i dile ulaşmak için sükût-u dili başarmak gerekirdi. Dünyevî gaflet değmiş; yalanla, gıybetle kirlenmiş bir lisanın kalbi kelama duramaz, dursa bile onun kelamı anlaşılamazdı.

Nefsin en dayanamadığı şey kişinin sükût elbisesini giymesiydi. O zaman nefsin tutunacak hiçbir yanı kalmazdı. Nefis konuşmayla kendine gelir, açılırdı. Nefis susmaya dayanamazdı.

Dilin kelamı tekti. Dil kelamı dünyaya açılırdı. İnsanı dünyaya taşıyan en etkin kapı lisandı. Dil kelamı tutulunca kalp kelamının sesi aşikâr olur, nefsanî konuşmalar kesilirdi. Nefsanî konuşmalar kesilince mahlukatın konuşması insana ayan olurdu. Kalbin kelamı olduğu gibi kâinatın da bir kelamı vardı. Bu kelimelere kalp kelamıyla ulaşılırdı. Dile gelmiş bir kalp, kâinatın zikrine girerdi. Zaman ve mekân o kalbin kapasitesine göre genişlerdi.

Kalp, Kâbe'ye benzetildiği gibi Allah'ın kelamını içeren Mushaf'a da benzetilirdi. Çünkü yer ve göklere sığmayan bir hakikat kalbe sığmış, kalp, esma ile sıfatın ve zati tecellinin yansıma yeri olmuştu.

Kâinat kelamının varlığa sürükledikleriydi. Bundandır ki, kâinattaki her şeyin cirmine göre ya celalî ya cemalî esma ile kelamı vardı. Kalbin ise hem cemalî hem celalî esma ile kelamı vardı.

Kalbin kelama durması muhataplığın idrakiydi. Kişi, Rabbine muhataplığı idrak ettiği zaman fitrat-ı insaniyedeki sıbga-i Rabbaniye kalpte hitap çiçekleri açtırırdı.

Kalp dili kelama durunca kâinattaki zikr-i esmaya girilirdi. Kalp sırrına ermek için de önce dil sırrından geçmek gerekirdi. Sustuğum kadar nefsim sustu. Nefsanî konuşmalar kesilince mahlûkatın konuşması insana aşikâr olurdu.

Sükût elbisesini muhkem giydim.

Kâinattaki zikr-i esmaya girdim.

-nefsine olan sevgiyi yok edeceksin!-

Yıllar geçmekteydi. Ne kimse beni görüyordu ne de ben kimseyi görmekteydim. Çölde yapayalnızdım. Ne evim vardı ne de kalacağım bir odam. Yirmi beş yıl gecenin soğuşunda, gündüzün sıcağında, karda kışta, yağmurda ayazda hep dışarıda kaldım. Altıma açacak ne bir sergim ne de üzerinde yatacağım bir döşeğim ne de başımı koyacağım bir yastığım oldu. Her yıl tanımadığım biri giymem için bir elbise getirmekteydi.

İbadetle bereketlenen bir günün sonunda akşam ufka eğilmişti. Garipliği dillendiren akşam yalnızlıkla sarmıştı etrafımı. Her akşam Allah vahdetle sarardı varlıkları, tek hakikat kalsın diye. Ülfet ve ünsiyet ettiklerimiz kara bir çarşafi giyerken kalp yollarına revan olunsun diye yalnızlık sırrından bir tutam kor salınırdı kalbe. Kalp harlansın, harlasın da gündüz uykusundan uyansın diye.

İnzivada olan için akşamla gündüz ne fark ederdi ki? Gündüzlerini de gece gibi ihya edenler için her dem, miraçla tutunmuş akşam değil miydi? Olsun, akşam sırdı. Gündüzün ihyası gecenin ellerinde bereketlenirdi. Gündüz akılsa akşam, kalpti. Gündüz göz ise akşam, aşktı. Gündüz ceset ise akşam, onun ruhuydu. Gece ile demlenmeyen kulluk, secdelere akmayan gece, kulun ellerinden tutmazdı.

Kerh harabelerinde her geceyi Kadir gecesi bellediğim bir gece daha başlıyordu. Yolcu ayağı uğramayan bu yerlerde ansızın beliren kişiye baktım. Yabancı, farklı birisiydi. Selam verdim:

“Selamünaleyküm.”

“Aleykümselam.”

“Sen kimsin?”

“Ben Hızır’ım.”

“Benimle arkadaş olur musun?”

Hızır riyazetin, ibadetin zayıflattığı vücudumda bir kandil gibi salınan yüzüme bakarak cevap verdi:

“Olurum.”

Rahatladım.

Hızır, arkadaş olma şartını söyledi.

“Bana muhalefet etmeyeceksin!”

“Etmem.”

İtaat, her dem ruhumda visal basamağıydı.

Hızır, arkadaşlığı kabul etti. Yıllardır konuşmaktan uzaklaşan dilim kelama durdu. Hızır’a sordum.

“Rabbime nasıl yakın olurum, bana O’ndan haber ver!”

“Allah’a yakın olmak mukarreblerin işidir. Onlar öyle kimselerdir ki, kalplerinde Allah sevgisinden başka bir sevgi bulunmaz. Onlar görünüşte insanlarla beraberdirler, ama hakikatte Allah’la beraberdirler.”

“Onlar gibi olmak istiyorum.”

“Olabilirsin, ancak bir engel var.”

“Nedir o?”

“Nefsin!

Nefsin!

Nefsine olan sevgiyi yok edeceksin! Kendi nefsinin bütünü düşünmekten vazgeçmedikçe Rabbini hakiki manada hatırlayamazsın. Nefsinin tamamen unutursan işte o zaman Allah’ın zatına olan sevgi güneşi doğar ve hakiki ihlas başlar. İbadet, hakiki olur.”

Hızır birden kayboldu.

Çölde bir gün daha geceye inerken akşamın ayazı bedenime değiyordu. Yalnızlıkla melale kayan nefsim hiç bu kadar nefretle dolmamıştım. Nefsim karşı yapılacak her şeyi yapıyordum. Bir kez daha ondan Rabbime sığındım. O’na yakınlıkta engel olan nefisten kurtulmak için kaldırdım ellerimi. Bütün duygularım, bütün zerrelere el oldu uzandı, dil oldu haykırdı. Kainat, âlem-i gayb, duam ile sarsıldı. Akşamın indiği çöller dualarımla irkilirken akşamın yalnızlık çığlıklarıyla kuşattığı Kerh harabeleri dualarımla bir kez daha inledi:

“Yâ Rabbi ihsan eyle!

Yâ Rabbi ihsan eyle!

Yâ Rabbi beni nefsimden halas eyle!”

-riyazet-

Hızır'la görüşmemden sonra daha şiddetli bir riyazete girdim. Ot ve ağaç köklerinin dışında bir şey yemiyordum. Otlar elimde yiyeceklere dönüşmeye başlamıştı. Onları yemeyip hemen atıyor, tekrar otları ve ağaç köklerini yemeye devam ediyordum. Nefsimden uzaklaşmaya, nefis sevgisini tamamen yok etmeye çalışıyordum.

Nefis taamla beslenirdi. İnsan yedikçe nefisini severdi. Nefsin kalbi, mideydi. Orası çalıştıkça nefse sevgi hasıl olurdu. İnsan midesi kadardı. Manevi yolun en büyük aşaması midedeydi. Mide dünya bağı idi. O bağ güçlendikçe nefis dünyaya saldırırdı. Az yemek ve tek çeşit yemek Allah Resulünün sünnetiydi. Mide, nefsin zevklerini açmada en büyük merkezdi. İnsanın zevk noktaları bağırsakla bağlanmıştı. İnsanda hayvani kısımları açan taamdı. İnsan yediğine benzerdi. Bunun için Rabbimiz bazı yiyecekleri haram kılmıştı. Mide bir kapıydı. Her lokma ya açandı ya kapatan.

Mide kalp kapısıydı. Kalp kapısı midenin yol verdiği kadar açılırdı. Dolu mide kalp duvarı, nefis dostuydu. Nefisle büyük bir cenge girdim. Demek nefis, Rabbim ile dostluğunda hâlâ arama girmekteydi. Araya giren bu büyük engelden kurtulmalıydım. Nefis, az yiyip az uyuma ile yok olurdu. Tüm peygamberler bu yolu salık vermişlerdi.

Yahya peygamberi hatırladım. Zahitler reisiydi. Çocukluğundan beri Allah korkusundan ağlayan, kıl cübbeden başka bir şey giymeyen, yemeyip içmeyen Yahya aleyhisselam bir gün arpa ekmeği ile karnını doyurunca o gece uyanamamış ve gece zikrini de yapamamıştı. Rüyasında Rabbi ona seslenmişti:

“Ey Yahya! Kendin için benim evimden daha hayırlı bir ev mi buldun? Yahut bana yakın olmaktan daha hayırlı bir muhit mi buldun? İzzetim ve celalim hakkı için eğer Firdevs cennetine muttali olsaydın ve cehennemi gerçek manasıyla kavrasaydın gözlerinden yaş yerine irin akıtarak ağlar ve kumaş yerine demir elbise giyerdin.”

Gözü yaşlı Yahya peygamber ondan sonra kim bilir daha ne kadar ağlamıştı. Yemek, uyku gafletin davetçisiydi.

Şeytanla ciddi mücadelelerim olmaya başladı. Şeytana karşı kalp kapılarını açan nefisti. Şeytanın insandaki müttefikini açlık silahı ile altetmek gerekirdi.

Riyazet, yeme, içme ve uyumanın disipline edilmesiydi. Hakikatte ise insanın hayvani yönünü zayıflatarak ruhu güçlendirmek, cesedin ağlamasına karşılık ruhun gülmesini sağlamaktı.

Çocukken öküzün konuşmasıyla yarım bıraktığım bir şeyi yapmaya başladım. Çift sürmek. Nefis çiftçiliği. Nefis toprağını öyle bir sürmeliydim ki; ta ten incinsin, incelsin ve nefis yok olsun. Riyazetin ilk aşaması açlık ile midenin susturulmasıydı. Bu hal kırk günden yetmiş güne kadar sürebilirdi.

Hiçbir şey yememeye başladım. Kırk gün geçti, yetmiş gün bitti. Ben riyazetime devam ediyordum. Nefis susmasını, itaat etmesini, kalbin emrine girmesini öğrenecekti. Tam bir yıl yemedim. Midem feryat figan ediyordu:

“Açım!

Açım!”

Aldırış etmiyordum. Bu feryatlar nefsin parçalanma çığlıklarıydı. Nefsime hiç şefkat göstermedim. Çünkü nefesine şefkat eden gerçek anlamda başkasına şefkat edemezdi. Nefsim:

“Açım!

Açım!”

diye feryat ettikçe üzerime öyle ağırlıklar geliyordu ki, bunlar bir dağın üstüne konsa tahammül edemeyip paramparça olurdu. Bu sırada hemen yan tarafım üzerine yatıp İnşirah sûresinden:

“Muhakkak zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık vardır.” ayetlerini okuyordum. Sonra başımı yukarı kaldırıyordum. Üzerimdeki ağırlıklar dağılıp gidiyordu.

Şeytanın ulaşma mekânları yer ile yeksan oluyordu. Riyazet yoluyla kul belli lütuflara mazhar olurdu. Ahlâkın güzelliği, ihlas, edep gibi. Riyazetin en son aşamasında kalpte esma ve sıfatın vahdeti seyredilirdi.

Zati tecelli kalbimde ayan olmuştu.

Lehv-i mahfuz önümde bir kitap gibiydi.

Arş’a uruç ediyordum.

-insanî arşla dua-

Akşam kalp kapılarına çentik atmak, gündüzün gafletinden insanları kurtarmak için siyahî bir gölge gibi inerken; Kerh harabeleri akşamın sarkacına hızla kaymaktaydı. Varlık efsunlu bir örtüyü başına sarmış, gün, geceyle başka bir azameti kuşanmanın sevincine durmuştu. Akşam, gayb anahtarı ellerin huzur u İlahiye uzanma, Arş-ı Azamın yollarını dua dua adımla vaktiydi.

Bir gün daha Kerh harabelerinde manevi âlemlerin tılsımıyla kayarken kalbime doğan yeni bir yakarışla Arşa el uzattım. Bismillahirrâhmânirrahîm'i şefaatchi yapıp besmelenin hakkı için, besmelenin azameti, celali, cemali, hürmeti için Rahman ve Rahim'e yöneldim.

Her gece bu şekilde dua etmeye başladım. Duaya başlamadan önce besmelenin ebcet değeri kadar 876 defa besmele çekiyor, ardından Muhammed isminin ebcet değeri olan 132 defa salat ü selam getiriyordum.

Vakit geceyle tutuşmuş, karanlık etrafı damla damla inmiş, gece dünyanın sırtını yere yatırmış, kalp vakt-i geceyle iyice aralanmıştı. Nefis hükmettiği gönüllere uyku askerleriyle üşüşürken, beden ne kadar dünyevi ise göz o kadar uyku ile kapanırken, uykudan azat gözlerle duaya durdum. Gece yüreğime kandil kandil inerken ferşi arşa bağlayan ve insanî arşa çıkmaya vesile olan Besmele ipine tutunarak uzandım.

“Bismillahirrâhmânirrahîm,
Allahümme inni es'elüke bi hakkı Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi hurmeti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi fadli Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi azameti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi celâli Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi cemâli Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi kemâli Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi heybeti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi menzileti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi melekûti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi ceberûti Bismillahirrâhmânirrahîm
Ve bi kibriyâi Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi senâi Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi behâi Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi kerâmeti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi sultâni Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi berekâti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi izzeti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi kuvveti Bismillahirrâhmânirrahîm,
Ve bi kudreti Bismillahirrâhmânirrahîm,
İrfa' kadrî veşrah sadrî ve yessir emrî. Verzuknî min haysü la yahtesib.

Bi fadlike ve keramike ya men hüve kef hâ yâ ayn sâd hâ mîm ayn sîn kâf ve es'elüke bi celâli izzeti ve celâli heybeti ve ceberûtil azameti en tec'alênî min ibadikes salihîn ellezine la havfün

aleyhim ve lâ hüm yahzenûn,
Bi rahmetike ya erhamerrahimin,
Ve en tusalliye alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammed.”

-mücadele-i şeytan-

İnziva ve riyazette çile devşirip manevi yollarda yol alırken şeytanlar boş durmuyor, çeşitli kılıklara girip değişik taktiklerle yanıma geliyorlardı. Her defasında farklı şeyler sunup nefsin red edemeyeceği tekliflerde bulunuyorlardı. O vakitlerde kalbimde şöyle bir emir işitiyordum:

“Ey Abdülkâdir! Onlarla mücadele et, onlara galip geleceksin!”

Açlıktan bitkin bir haldeydim. Nefsim açlığını fazlasıyla hissediyor ve:

“Açım!

Açım!”

diye feryad u figan ediyordu. Aldırış etmiyordum. Nefis her zaman dünya için ağlayan değil miydi? Birden bir ses duydum:

“Ey Abdülkâdir!” diyordu “Ben senin Rabbinim, sana haramları mubah kıldım.”

“Euzubillahimineşşeytanirracim, Bismillahirrahmânirrahîm” dedim ve:

“Sus ey melun!” diye seslendim. Anladım konuşan şeytandı. Şeytan sordu:

“Ey Abdülkâdir! Rabbinin izni ile çeşitli yerlerde bana aldanmayarak şerrimden, kötülüğümden kurtuldun. Halbuki ben bu yolla yetmiş kişiyi yoldan çıkardım. Sen beni nasıl anladın?”

“Sana haramları helal ettim sözünden anladım. Allah böyle bir şeyi emretmez.”

Şeytanın en büyük özelliği inatçı olmasıydı. Şeytan, insanı kendi yanına alabilmek için her şeyi yapar, her zilleti kabul ederdi. Nefis de öyle idi. Ahret için izzetli bir işten kaçarken dünya için onca zillete katlanırdı.

Nefsin hocası şeytan, yine yanıma geldi. Çok çirkindi ve çok pis kokuyordu. Yalvararak konuşmaya başladı:

“Ben İblisim, sana hizmet etmek istiyorum. Beni ve yardımcılarımı çok yordun.”

İblis kendini acındırmaya çalıştı. Şeytandaki bu azim, gayretimi artırdı. “Şeytan cehenneme insan götürmek için bu denli çalışıyorsa, ben de Rabbime gitmek için ondan bin defa fazla çalışmalıyım.” diye azm ü ceht ettim. “Şeytan kaybettiği binbir esma ile hiçlik âlemleri için bu denli uğraşıyorsa, ben de binbir esmaya tutunarak ondan bin defa daha fazla say u gayret göstermeliyim.” diye düşündüm. Şeytana dedim:

“Sana inanmıyorum, buradan uzaklaş!”

Şeytan kahrolmuştu. Bu nasıl inattı? Nasıl olurdu da kandıramazdı! Şeytana karşı muhkem bir kale gibiydim. Şeytan her defasında o kalenin sert duvarlarına çarparak parçalanıyordu. Demek şimdi de

kendisini kovuyordum. Şeytan, melun elini hiddetle kaldırarak kovmanın bedelini bana ödetmek istedi. Allah, o melun elin bana dokunmasına müsaade etmedi ve şeytanın eli havada ateşle tutuştu.

Şeytanın bir özelliği de kindar olmasıydı. Kendisine yapılanı asla unutmuyordu. Kendi kendini yiyip bitiriyor, tekrar bana nasıl musallat olup hak yolundan beni nasıl kaçıracağını düşünüyordu. Bu düşüncelerle tekrar bana yaklaşmak için yeni taktikler geliştiriyordu.

Şeytan yılmamış ikinci kez elinde bir ateş kıvılcımı ile hücum etmişti. Bu esnada elinde kılıç bulunan atlı birisi geldi ve bana yardım etti.

Şeytanlar, beni ifsat edemeyince haddi aştılar ve inzivada olduğum bölgeden beni kovmaya, yalnızlıktan kaçırmaya çalıştılar. İnsanların arasına girmeye zorluyorlardı. Zaten şeytanın yaptığı şey insanı çarşı pazara ve malayani toplantılara sevk etmektir. Evde durdurmamaya, yalnız bırakmamaya çalışırlardı. Yalnızlıkta kalp sesi aşikâr olurdu. Malayani topluluklarda nefsin sesi baskın olurdu. Herkes başkasının nefsinin konuşmasına kuvvet verirdi. Onun için şeytanlar beni ıssızlık ülkesinden kovarak sükût elbisemi parçalamak istediler. Beni tehdit ettiler.

Şeytanlarla tam bir savaş başlamıştı. Şeytanlara karşı savaşımında kullandığım bir silah vardı:

“La lavle vela kuvvete illabillahil aliyil azim.”

Bunu zikrettiğim an şeytanlar benden uzaklaşıyordu. Şeytanlar inatçıydı, yılmak nedir bilmiyorlardı. Bir müddet sonra daha kalabalık bir şekilde üzerime geliyorlardı. Onlara karşı tekrar silahımı kullanıyordum:

“La lavle vela kuvvete illabillahil aliyil azim.”

“La havle” en güçlü O’dur. Kötülükleri benden ancak O uzaklaştırabilir derken “La havle”de aczimi hissederek Rabbime sığınyordum. Kalpteki Rabbe dayanma noktası açığa çıkıyor, o aczle Rabbime dayanıyordum.

Sonra “vela kuvvete” diyordum. Anlıyordum ki; bizlerden kötülükleri uzaklaştıran, ancak bizlere hayırları verebilir. O zaman fakr sırrını hissediyordum. Kalpteki medet isteme noktası aşikâr oluyor, o güç ve medetle zikrediyordum:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyil azim.”

Şeytana karşı kullanılan bu silahla her defasında onlarla yaptığım meydan savaşlarından muzaffer çıkıyordum.

Son olarak dünyadaki tüm şeytanlar toplanarak geldi. Anladım, bu çok daha çetin bir savaş olacaktı. Kâinatı kuşatan bir tesbihle zikrettim. Sanki kâinatın her yanından aynı zikir, aynı tesbih duyuluyor, on sekiz bin âlem ses veriyordu:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyil azim.”

Büyük ve ezeli savaş başlamıştı. Şeytanlar, beni dövmek, türlü şüpheler vererek hilelerle aldatmak

için çalışıyorlardı. Kimisi dünyanın en güzel, zevkli, gösterişli süslerini gösterip:

“Bak!” diyorlardı, “bunların hepsi senin olacak. Neden kendini mahrum ediyorsun?”

Şeytanların gösterdiği tüm dünya süslerine sırt dönüp onları kalbimin esma ile çevrili muhkem burçlarından esfel derelerine fırlatıp zikrediyordum:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyyil azim.”

Dünya süsleri benden uzaklaşırken ahret süsleri bana ayan oluyor, bu defa da başka bir şeytan, dünyanın makam ve mevkisini, ikbal ve şöhretini gösterip diyordu:

“Senin neyin eksik?”

Şeytanların gösterdiği her şeyin fena ve faniliğini tüm zerrelerim ile hissedip zikrediyordum:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyyil azim.”

Diğer bir şeytan çoluk çocuktan bahsediyordu. Bir diğeri dünyanın bunca nimetleri varken, herkes tatlı sıcak yuvalarında eşi ve çocuğu ile mutlu rahat yaşarken; çocuk sevgisinden uzakta, eş şefkatinden mahrum inziva ve riyazetle zayıflayan bedenimle harabelerde yaşamamanın anlamını sorgulatmaya çalışıyordu. Bir şeytan bir şey diyor, diğeri başka bir şey. Her biri dünyanın ne kadar zevk ve keyif yeri olduğunu söylüyordu. Dünyanın ne kadar yaşanacağı varmış meğer? Şeytanlar hepsini nasıl da allayıp pullayıp sunuyor, olmazsa olmaz gösteriyorlardı. Dünya pazarlamacısı şeytanlara kalbimin her zerresinden fişkıran bir zikirle haykırdım:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyyil azim.”

Şeytanların pazarladıkları tüm dünyayı onların çirkin yüzlerine çarptım.

İnat, küfür kaddı. Şeytanlar yılmak bilmiyordu. Yine bir gün tüm şeytanlar topluca saldırdılar. Her biri bir hile ile kandırmak için mücadeleye giriştiler. Tüm zerrelerim zikre gelmişti:

“La havle vela kuvvete illabillahil aliyyil azim.”

Şeytanlar tekrar saldırıyor ben kâinatı velveleye veren bir zikirle mukabele ediyordum:

“La havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim.”

Şeytanların hepsi yanmaya başladı. Ondan sonra hiçbir şeytan bana yanaşamaz oldu. İblis'i uzaklarda ağlarken gördüm. En çirkin haliyle dövünüp ağlıyordu. Mağlup olmanın acısıyla bağırıyordu:

“Bizi çok yordun.

Bizi çok yordun.

Senden ümidimi kestim. Galiba seni yoldan çıkaramayacağım.”

Ben de ona bütün nefretimle haykırdım:

“Sus ey melun!”

Şeytanlar pes edip uzaklaştılar. Onlar dövünüp ağlarken kâinat gülüyor, melekler ve Peygamberler seviniyordu.

Rahmet-i İlahiye tebessüm ediyordu.

-havlet ile uzlet-

İnziva ile birlikte halvetteydim de. Bâtında arkadaşlık olan halvet Hz. Nuh'un kalbi üzerine bulunmaktı. Nuh, ilk resüldü ve kalbi kabz halindeydi. Her zaman dünyada Nuh nebinin kalbi üzerine kırk veli bulunurdu. Halvete giren kişi, bu kırk velinin bulunduğu hal gibi olurdu. Halvetin temel noktası Efendimiz aleyhissâlatu vesselamın şu manadaki hadisine dayanmaktaydı:

“Allah rızası için kırk sabah ihlaslı olan kimsenin, kalbinden diline hikmet pınarları dökülür.”

Halvet tahallüf idi yani soyunma, temizlenme ve boşaltma eylemiydi. Maddeyi tamamen atarken Hakkı görmeye perde olan tüm perdelerden geçmekti.

İnziva, halvet ve uzlet, üçü de yalnızlık anlamlarına gelse de hepsinin ayrı anlamı ve makamı vardı. Halvet, inzivadan daha üstün bir yalnızlıktı. Halvetin insanla ilişkisi kişinin kalbine sığınan Rabbin, kulun kalbiyle ilişkisi gibiydi. Başka bir varlık oraya girmemişse kalp lâmekân olur, âlemlere sığınmayan Rab oraya sığınır ve oraya misafir olurdu. Kalbin bânına bir başka yaratılmış yerleşmişse, oraya Rab girmezdi. Kalbin böyle bir özelliği vardı. En küçük yaratılmış bir nesneyi alırsa hemen onunla doluverirdi. Kalp o küçük varlığı büyütürdü ya da kalp o küçük madde ile küçülürdü.

Eğer kalbe Allah girerse orası lâmekân olur, Arş sırrı kalpte aşikâr olurdu. Kalp varlık sırrından uzaklaşarak mülk ile melekût arasında berzah olurdu. O zaman kalp, miraçta Allah Resulünün durduğu nokta olurdu.

İnziva hali kalpten her türlü yaratılmışların kovulduğu süreydi, halvet ise kalpte Allah ile başbaşa kalma haliydi. Halvetin dayandığı gerçek, âlemin kendisini doldurduğu boşluktu. İlk varlığa kadem basılmamış haldi. Bu boşluk karanlık cevheriydi. Allah, Nur ismiyle tecelli ettiği vakit bu nur ile o karanlık cevher boyanmıştı. Çünkü Allah, varlık yokken de vardı. Ne zamanki Nur u Muhammedî aleyhissâlatu vesselam yaratıldı, gizli hazine, o nur ile boyanıp kendini ifşa etti. Halvet, Muhammedî nurun varlığı boyadığı gibi insanın geçmişindeki karanlık hallerinden sıyrılıp, tüm geçmiş ve gelecek anlarını nurlandırmasıydı.

Halvet sahibine keşif olunan şey nefsinin ayetlerinden önce âlemin ayetlerinin okunmasıydı. Çünkü âlemin yaratılması insandan önceydi. Tefekküre afaktan başlanarak enfüse dönülürdü. Zikr-i cehriden zikr-i hafiye geçilirdi.

Halvette dış âlemde tefekkür eden insan, âlem kadar büyür ve ruhu tüm âlemi kaplardı. İlk yaratılış sırrı ortaya çıkıp Nur u Muhammediye aleyhissâlatu vesselam ulaşıldı. Halvetin bin altmış yedi derecesi vardı. Boşluk nasıl âlem ile dolmuş ise, kişi de halvette ilk önce kendi ile başbaşa kalarak Rabbi ile dolar, sonra da Nur u Muhammedî ile boyanırdı.

İnsan kendi içinde vahdete erip tüm duygularını, her şeyini birlediği vakit O'nun huzurunda halvet başlardı. Halvet insanın içinde kesreti atmasıydı. Allah dışında bir şeyi düşünen kişinin halveti olmazdı. Allah:

“Ben, beni zikredenlerle beraberim.” buyurmaktaydı.

Zikreden kişi, zikredileni düşünceinde tutardı. Eğer düşündüğü şeyin bir sureti varsa hayal hemen onun suretini nakşederdi. O bakımdan halvette Allah'tan gayrı bir şey düşünülünce hem düşünce hem hayal halvetten uzaklaşmış olurdu. Çünkü düşünce ve hayal tüm duyguların elebaşığıdır.

Halvette, vahdete ulaşılması zikir-i kalbiyle olurken halvette Allah hakkında bilgiler artardı. Allah, sevgili Resulüne halvet sırrını:

“Rabbim! Bilgimi artır, de!” diye ders vermişti. Halvet bir makam değil, ama halvet sahibine zikri vasıtasıyla mülk, melekût ve ceberût âlemlerinin kapısı açılırdı.

Halvette kalma süresini kırk gün olarak belirledim. Kırk günlük halvet sırasında yeme ve içme aşama aşama azaltılırken son üç günde ise hiçbir şey yenilmemesi gerekir. Otuz yıla yakın inzivamda daimi olarak halvette kaldım. Hayatımın diğer safhalarında da sık sık halvete çekilirdim. Bir halvet çıkışında dudaklarımdan şu mısralar dökülmekteydi:

Mahbubum bana perdelerin ötesinden tecelli etti.

İşveyle tecelli eden şeyler müşahade ettim.

Felekler onun vechinin nuruyla aydınlandı,

Heybetinin karşısında yok olacağımı sandım.

Şanının azametinden gizlice seslendim.

Azarlanma korkusundan cemalini görmeyi dilemedim.

Sadece uzaktan seslendim samimi olarak, ölü kalbim dirilsin diye seslendim.

Lütufta bulundu 'Sen kimsin muradını gerçekleştireyim' dedi.

Dedim ki; manan gözlerimde, hatıran kalbimde.

Halvet inzivanın, uzlette halvetin bir üst aşamasıydı. Kendini bilen kişi uzlete girerdi. Uzlet, peygamberlerle başlamış her peygamberin uzleti farklı olmuştu. Adem'e koca dünya üç yüz yıl Havva'dan ayrı uzlet olurken, İbrahim peygambere de yedi gün boyunca ateşin içi uzlet yeri olmuştu. Yunus'a üç gün balığın karnı uzlet mekânı olurken, Yusuf peygamberin uzleti bir kuyu idi. Ashab-ı Kehf de uyku ile üç yüz yıl uzlette kalmıştı.

Allah, uzleti şu âyetlerle tanımlamıştı:

“Sizi ve Allah'tan başka çağırıklarınızı terk ediyorum.

Onları ve tapmakta olduklarını terk ediniz!”

Allah Resulünün halvet yeri Hira idi; uzleti ise Sevr dağı kabul edilirdi. Çünkü orada Hz. Ebû Bekir korktuğu zaman:

“Korkma! Allah bizimledir.”

buyurmuştu. Uzlet kalbin tamamen Allah ile olma haliydi. Uzlet, halktan kaçıp Hakk ile konuşmaktı; itikaf-ı kalpti. Uzlet, Allah'ın dışında bir şey görmeme haliydi. İnziva ile boşaltılıp halvet ile süslenen kalp uzlet ile esma ve sıfatın tecellisine mazhar olurdu. Uzletteki kişi İlahi isimlerle ahlâklanır ve insanın hakiki manasının muhtaçlık olduğunu anlardı. Muhtaç, kibirli olmazdı. Çünkü

Allah'ın kıyamet günü yüzüne bakmadığı üç kişiden birisi yoksulken kibirli olandı.

Uzletteki kul kendini öyle yoksul hissedirdi ki, yoksul gururlu olamaz hükmünce tevazuya bürünürdü. Uzletteki kişi uzlete giriş sebebini insanların şerrinden uzak kalmak yerine, kendi şerrinden insanların selamette kalması olarak düşünürdü.

Uzlet, kişinin fakrını tam hissedip tevazuyla toprağa dönüşme sırrıydı.

Uzlet sırrına tam erdikten sonra Arş'a urucum başladı, bir dakikada Arş'a gidip gelir olmuşum.

-dünya sevgisinden kurtulmak-

Her an bir sınav üzereydim. Şeytanlardan kurtulmuştum; bu defada içimde dünya sevgisi belirmişti. Göz kamaştırıcı süsler; lezzetli, parlak şeyler etrafımı sarmaktaydı. Onlara bakıp sordum:

“Bunlar nedir?”

Manevi âlemden cevap verildi:

“Dünya zevkleri ve ziynetleridir.”

Nefsim hemen:

“Dünya!

Dünya!” diye sızlanmaya başladı.

Nefsim ile yeni mücahadem dünya zevkleri ileydi. Nefsimi alt edip onun tüm dünya seslerini susturdum.

Dedim:

“Kalp dünya aruzlarından birine bağlı kaldığı ve geçici lezzetlerden birinin peşine takıldığı müddetçe imkânı yok ki, insan ahreti sevsin.”

Dünyalık bir şey Rab ile araya girerdi. Cebinde olanı kalbinde de taşıyana gaybtan haber gelmezdi. Allah'ta tam fena bulmak için cepten, akıldan, kalpten tüm duygulardan dünyayı boşaltmak gerekirdi. Kişinin manevi seyrinde dünya sevgisi ve dünyaya dair istekler birer tuzaktı. Dünya yapışkan özelliğe sahipti. Kopartıp attıkça yapışırdı. Dünya yüzüzdü.

Dünya sevgisini tamamen yok etmek için başladığım mücahede tam bir yıl sürdü. Nihayetinde dünya sevgisi diye bir şey duygularımda kalmamıştı.

Sonra Allah'ın rızasına kavuşma yolunda insanın önüne çıkan manileri, engelleri gördüm. Sordum:

“Bunlar nedir?”

“Senin içinde bulunan maniler” denildi.

Bunlara üstün gelebilmek için de tam bir sene uğraştım.

Sonra içimi seyrettim. Kalbimin pek çok şeylere bağlandığını, boş hayaller kurduğunu, kendini saraylarda sandığını gördüm.

“Bunlar nedir?” diye sorduğum zaman manevi âlemden gelen cevap şuydu:

“Arzu ve isteklerin!”

Tam bir yıl uğraştıktan sonra kalbimi onlardan temizledim.

Yine nefsim kendim şeklinde bana geliyor, dost olmak için yalvarıyordu. Yüz vermeyince de zor kullanıyordu. Bir kere onu bütün hastalıklar üzerinde arzu ve istekleri dipdiri, şeytanların emrine hazır olarak gördüm. Bir sene mücadele ettim. Allah'ın izniyle hastalıklarını da iyileştirdim. Arzu ve isteklerini kırdım. Nefsimle safha safha mücadele ediyordum. Çünkü nefis hemen ölüp terk-i ruh etmiyordu.

Bir gece kitap okuyordum. Yorulmuştum. Yorgunluğun bekçisi uyku gözlerimden bedenime tatlı bir halavetle yayılmıştı. Yorgun bedenim yumuşak bir gevşeme ile sarınmıştı. Nefsim:

“Biraz uyu, sonra kalkarsın!” dedi.

Nefsimin varlığını bir kez daha hissettim. Demek hâlâ dünyaya sevk ediyor, kendi rahatını düşündürüyor, cesedin lezzeti için uğraşıyordu. Nefse muhalefet olsun diye tek ayağım üzerinde sabaha kadar uyumadan durdum. İlim öğrenirken uykuyu tutup gözlerime akıtan bedenim, yorgunluğumu aşikâr etmek için çırpınan nefsimin uyku arzusunu, bedenini dinlendir isteğini öyle bir cezalandırmış, nefse öyle bir eziyetle karşılık vermişim ki; bir daha beni beden dünyasına çekemeye kalkmasın.

Nefis dünya idi. Nefis sevgisi dünya sevgisinin temeliydi. Nefsini sevdiği kadar insan dünyacıydı.

-nefsin genç kızı-

Akşam kendini soğukla ayan ederken harabelere doğru yürümeye başladım. Bir insan adımına şahitlik etmemiş dağlara, tepelere baktım. Şaşkınlıkla irkildim. Karşımda aniden beliren kızdan geri adım atarak kaçtım. Kız alabildiğine güzel, alabildiğine süslenmiş, güzelliğini izhar etmişti.

Nazla konuşmaya başladı:

“Nedir bu halimiz bize acısana?”

Genç kızı tanımakta zorlanmadım. Demek nefis ve şeytan şimdi de bu taktiğe baş vurmuştu. Nefis de şeytan gibi kolay pes edenlerden, kolaylıkla dünyayı ve bedeni unutanlardan değildi. Nefsini yemede, içmede, uyumada, dinlenmede alt edince başka bir şekilde beni sınamaya başladı. Alımlı bir genç kız suretinde bana görünüyor, dünya zevklerinden bahsediyor, dünyanın ziynetlerini gösteriyordu.

Nefsin genç kız suretinde zahir olması şiddetli bir imtihan olmuştu. Her defasında değişik bir güzellik ve işveyle karşıma çıkıyordu. Bu genç kıza her zaman arkamı dönüyor, ondan Rabbime sığınarak kaçıyordum.

Gece başını karanlığa atmış, herkes evlerinde kendilerini avutmak, gündüzü bedenlerinden uzaklaştırmak için döşeklerine uzanmıştı. Ayaz ile şiddetli bir soğuk etrafa düşmüştü. Dışarıdaydım, yapayalnızdım. Soğuk bedenime ateş gibi düştüğü, yalnızlık içimi ezdiği bir anda nefsimin genç kız perisi birden karşıma dikildi. Bu defa her zamankinden daha güzel, daha çekici, daha naz doluydu.

Kendimize neden bu denli eziyet ettiğim için önce ağladı, sonra nazlandı. Dünyanın bunca güzellikleri varken bu denli de nefse zulüm olur muydu? Konuştu ağladı, ağladı konuştu. Kendini masum ve mazlum, yaptıklarımı nefis için zalimane haksızlık olarak gösterdi. Çok bir şey istemiyordu gecenin şu karanlığında, ayazın iliklere vuran soğuşunda bir parça uyumak hem ne vardı ki, bunda. Zaten her an Rabbini zikrediyordu, bir parça şu soğuktan kaçınmak için uyusa ne olurdu? Bu kadarda da mı nefse merhamet edilmezdi?

Nefsin genç kızı sızlandı. Ağladı, ağladı. Nefis dünyaya karşı hep ağlayandı.

Gece karanlığını, ayaz soğuşunu, nefis baskısını artırdıkça artırdı. Beden aczini hissetti. Nefsin verdiği masum telkinler uykunun ellerine düşürdü. Aylarca uykuya mahrum edilmiş gözlerim nefsin elleriyle kapanıverdi.

Vakit gecenin karanlıklarına kayarken uyandım. Demek nefis sonunda uyutmuştu. Gusletmem gerekiyordu. Nefse cezam büyük olacaktı. Öyle bir ceza vermeliydim ki, bir daha merhamet dileyen tatlı sözlerle karşıma çıkmasın.

Nehir bulunduğum yerin hemen altındaydı. Yalın ayak yürüdüm. Akşamdan beri rüzgârın yaladığı toprak buza kesmişti. Her adımım toprağa değil buzdan bir yalınma düşer gibiydi. Nehre indim, gusül ettim. Su soğuşun elinde sanki bıçağa dönmüştü. Her damla su, dokunduğu tenimi lime lime kesmekteydi. Nefis kızının saçlarından tutarcasına suya daldım. Bir gusülle ona ceza yetmezdi. Bir

daha gusül aldım.

Yetmedi.

Uyutmanın bedelini ona ödetecektim. Öyle nefsimi zorlayacak ve öyle onu acıtacaktım ki, dünya satıcısı nefis bir daha yanıma uğramasın.

Nefsi kahretmek için zemheri düşmüş nehirde ona tam kırk defa guslettirdim.

İstediğime ulaşmıştım. Gecenin ayazında kırk defa nehre daldırdığım nefsimi yakaladım ve onu sımsıkı tuttum. Yıllarca ıssız, sessiz sedasız yerlerde kalmaya mecbur ettiğim, harabelerde yaşattığım; otları, ağaç köklerini yedirdiğim; ona üstün gelebilmek için her çareye başvurduğum, gördüğüm her yokuşa tırmandırıp hiç fırsat vermediğim nefis nihayet ellerimdeydi. İnsana verilmiş katl duygusunun sırrını bildim. Demek nefsi katletmek içinmiş. Meğer hakiki lezzet nefis öldükten sonra gelirmiş.

Gecenin buz kesip yakan ayazında, nehrin soğuktan zehir olmuş suyunda nefsin inleyen çığlıkları son kez duyuldu.

-fakr makamı-

İnsanın seyr ü sülukü bitmediği sürece sınavı da bitmez. Her makamda daha zor sorularla deneniordum. Dünya mı, Rabbin mi? Nefsin mi, kalbin mi? Fanilik mi, ebediyet mi?

Ene perdeleri tek tek yırtılmalıydı ki, altındaki hüve tam manasıyla aşikar olsun. Onun için benliğe dair bir şey kalmamalıydı. Benlikteki her perde esmanın tecellisine, sıfatın yansımasına, şununatın hissedilmesine, Zat-ı İlahiyeye muhatabiyete engeldi. Onun için sınavdan sınava geçiyordum. Bu defa da İsa peygamberde olduğu gibi dünyanın bilumum nimetleri gösterilmeye başladı. İsa peygamber gösterilen hiçbir dünya süsüne aldanmamış, dünya ve şeytanla olan tüm sınavlarını başarı ile vermişti.

İnsan yolcu, hayat garip bir yolculuktu. Bu yolculukta dış ve iç âlemde pek çok mani ve engeller vardı. Dış âlemdeki engellerin hepsini aşmıştım, iç âlemimde ise pek engel kalmamıştı.

Bir gün ruhum kabz halindeydi. Daraldım, daraldım. Sanki bilumum varlık beni sıkıyordu. Çok bunalmıştım. Kalbimde bir heyecan olmuştu. Manevi âlemden sordular,

“Ne istiyorsun?”

“Öyle bir hayat istiyorum ki, onda ölmek olmasın ve öyle bir ölüm istiyorum ki, onda dirilmek olmasın.”

“Ölümsüz hayat ve dirilmesi mümkün olmayan ölüm nasıldır?”

“Dirilmesi olmayan ölüm; halkı unutmam; onların hayrını, şerrini görmememle olur. Bundan sonra nefsim, iradem, dünya ve ahret arzularımın hepsi yok olmak ve bu tür hislerimin de benden yok olmasıdır.

Ölümü olmayan hayat ise Hakk'ın varlığı ile var olmamdır. Bu varlıkta benim hiçbir şeyim kalmamalı. Buradaki benim ölümüm var olmaktır. İradem burada Hakk iradesi ile birleşmiştir. Bu irade iradelerin en güzelidir.”

Asıl isteğim ahrete dair bir talebimin de olmamasıydı. Gerçek hayat buydu. Tüm isteklerden arınınca gerçek hayatın sahibiyle olunurdu. Bu düşünce ve istekle bâtinî seyirde yol almaya başladım. Bu yolculukta bir şeyi keşfettim:

“Bu nedir?”

diye araştırmaya başladım. Onun irade ve ihtiyar olduğunu anladım. Allah ile aramda engel olan bâtinîmdaki bu ince sır olan irade ve ihtiyarımı terk ettim. İstek de iradedendi. İradeyi Rabbe vermek için istemekten de geçmek gerekirdi.

İrade ve ihtiyarımdan vazgeçme mücadelem bir yıl sürdü. Bir yılın sonunda irade-i cüziyemden sıyrılmış, ihtiyarımı terk etmiştim.

Nefsin tamamen yok olma hali cüz-i iradeden vazgeçmeyle hasıl olurdu. Böylece mevcudatın hepsi arkamda kalmış, irade ve ihtiyarı atınca varlık yok olmuştu.

İrade ve ihtiyardan vazgeçince mahlukat arkamda olarak seyr ü sülûk başladı. Burada ilk açılan kapı tevekkül oldu. Baktım ki; orada çok salıklar var o kapıya takılmadım. Manevi yolculuğa devam ettim.

Sonra teslim kapısı celp etti. Oraya koştum. Orasının da çok kalabalık olduğunu gördüm. Manevi olarak çokların bulunduğu yer son mertebe olamazdı. Çünkü kab-ı kavseynde Allah Resulü yapayalnızdı. Yoluma devam ettim.

Zenginlik kapısına koştum. Orayı da çok kalabalık buldum, beklemedim. Makamlara takılmıyordum. Takılmak beklemek demektir, yol almak için ise sürekli ibadeti artırmak gerekirdi.

Yola devam ettim. Yakınlık kapısı açıldı. Orası da çok kalabalıktı, yola devam ettim.

Sonra müşahede kapısına vardım. Orayı da çok kalabalık görünce son makama ulaşamadığımı anladım.

Seyr ü sülûke devam ettim.

Otuz yıla yakın bir inzivanın sonunda tıpkı Cedd-i Mübarekimin Cebrail'den sonra kaldığı yere geldim. Kimsecikler yoktu. Tüm âlem aşılmış her şeyden geçilmişti. Büyük hazine orada açıldı.

Hürriyet kapısındaydım.

Bu makamda insanın bir şeye sahip olmamasını anlamasından ziyade insana hiçbir şeyin sahip olmaması daha önemli bir sırdı. Bu makamda nefsin imtihanları son bulurdu. Çünkü kişi, nefsini sahiplenmezdi. Bu makam, her şeyden vazgeçme haliydi. Kul, bu makamda Allah'tan gayrı hiçbir şeye ihtiyaç hissetmezdi. Benlikte ve maddi varlıkta fakirliğin had safhasıydı. İsm-i Samed'e tam yönelmeydi.

Burada sırrın özüne intikal edilip kişinin kalbinden yaratılanlara dair hiçbir arzu ve istek kalmazdı.

Bilumum maddeden üryan olup her şeyde ism-i Ğani görünürdü. Ğani-yi Mutlaktan bakınca da her şey mutlak yokluk içinde görülürdü. Bu makam kalpteki medet ve dayanak kapılarının varış noktasıydı. Efendimizin de miraçtan bir önceki makamıydı. Bundan önceki tüm makamlar esma ve sıfat daireleriydi. Bu makamda, sıfatlar silindi.

Sıfatlar kaybolunca, gönülde Allah'tan gayrı bir şey kalmaz her şeyden mutlak şekilde yüz çevrilirdi.

Otuz yıllık seyr ü sülûkun visalindeydim.

Daire-i şuanatta tecell-i Zat'ıye muhatap oldum.

Fakr makamındaydım...

-secde-i kalp-

Bağdat'ın dışındaki harabelerde yıllar süren manevi yolculuğa kalbin yolculuğu ismini verdim. Bu yolculuk Hakk'a kurbiyet ülkesine kadem basıncaya dek sürecekti. Vuslatı sırların vuslatı olarak görüp dedim:

“Kalp sırra, sır da Hakk'a itimat ederek sükûn bulur.”

Sükûna ermiş kalbimi tüm maddeden sıyırıp, tüm varlıklardan ayırıp, dünya içen nefis tasını bomboş edip kalp yaygısını yıllarca silkeleye silkeleye bilumum varlıktan üryan kılarak, Arş'a yayıp huşu ile başımı huzur u Rabbe koydum. Kulun kalbi kurbiyet ülkesinde Rabbine vasıl olurdu. Kalp, Rabbine erince de Rabbi onu kimseye muhtaç etmez, o kalpte O'ndan gayrısı yer edinemezdi. Salih kalplilerden olunurdu. Kalp, salih olunca daimi zikir elde edilir, böyle bir kalbin her tarafında Hakk'ın zikri yazılır, o kalbin sahibinin gözleri uyusa bile kalbi her daim Rabbini zikrederdi. Kalbin zikri kendi özünde celal ve cemal sıfatının tecellisini duymaktı.

Kalp, zikr-i İlahi mahalliydi. Esmanın nakş edildiği kalbin sırrı o esmaların zikriyle aşikâr olurdu. Kalp, merkez-i hayat olduğu için ancak zikr-i esma ile hayat bulurdu. Her kalp, bülbül-ü esma olmalıydı. Kalbim susmamak üzere esmanın zikrine durdu:

“Yâ Allah!

Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!

Yâ Kadir!”

Secde-i kalp eyledim.

Kalbin halden hale dönme süreci son bulup sabit kadem olma hali secde-i kalbi başardığı zaman olurdu, bu secdeyi yapan kalp artık bu secde üzerine sabit kalırdı. İnsanların ruhlar âleminde ilk yaptığı, secdeydi. Bu secde bedeninin secdesi olmayıp secde-i kalbin ta kendisiydi. İnsan secde-i kalbin talimini ruhlar âleminde yapar ve dünyaya secde-i kalple gelirdi. Yıllar süren bir yolculukla kalbimi Arş'ın huzuruna sürüklemiş, fakr makamına rabt etmiş, kalbin secde edercesine bağlandığı dünyevî putları yer ile yeksân eyleyip secde-i kalp eylemişim. Her gün beş vakit secde-i baş ile tüm bedeni O'nun huzurunda eğme, secde-i kalp için bir hazırlık süreciydi.

Allah'ı anmak kalp ve kalıba verilen iki önemli sırdı ki, ikisi birbirisiz olmazken kalp kalıbın sultanıydı. Kalbin emrinde kalıpla birlikte yapılan zikir sonunda kalıp da kalbin yansımasına bürünüp latif bir hal alırken o kalıba bakılınca Allah'ı hatırlatır hale gelirdi.

Dolu dizgin koştüğüm kalp yollarında visal noktasına ermişim. Bundan böyle manevi yollarda tüm kalpler benim kalbimde ve benim elimde olacaktı.

-ism-i hayy-

Fakr makamında mahk makamına ermiştim. Makam-ı mahk silinme makamıydı. Allah'ta fani olmuşum ve bende her şey silinmişti. Silinmek için ten bedenini aşmak gerekirdi. Ten ne kadar nazlanırsa, nefis o kadar güçlenirdi.

İbadetlerim takat getirilemez noktaya gelmişti. İnsan, nefisten uzaklaştığı kadar ibadet eder ve ibadetten zevk alırdı. Nefse ağır gelen her şeyi yapıyordum. Bir gece bağırsaklarım bozulmuştu. Her namazı gusül ile kılardım. O gece sayısız gusül ettim.

Dünyanın yanaşacağı tüm noktaları nefsimde kapatmışım. Yıllarca berdi bitkisinin dışında bir şey yemedim. Bir yıl atılmış yiyecekleri yiyerek, bir yıl da hiçbir şey yemeden içmeden ve uyumadan yaşadım. Nefsi tamamen yok eylemiş ve Rabbimle olan yetmiş bin hicabı aralamışım. Nefis hayvanı ölürse ruh cevheri hayat bulurdu. Ruh, O'ndan bize sırdı. Bu sırrın sırrını aşikâr etmeyen, o cevheri perdeleyen de nefisti. Tüm perdeler kalkınca ruh cevherimde aşikâr görünen ism-i Hayy oldu. Bu esma ruhumun aynasıydı. Her ruhun cevheri farklı bir esmanın taşıyıcısıydı. Cevher-i ruhumda ism-i Hayy arş oldu.

Bu sırra her şeyi terk ederek gelmişim. Terk edilenler hep birer perdeydi tüm perdeleri terk ederek terkleri de terk eyleyip tüm perdeleri yırttım. Çünkü Resulullah hariç her mahluk perdedir; Resulullah ise, kapıdır.

O kapının en sevgilisi oldum. Her şeyi terk edince her şeyin kelamını duymaya başladım. Gerçek mahiyetini gördüm. Esmâ yönü tüm perdelerini kaldırdı. Onlarla beraber zikrettim:

“Yâ Hayy!”

Allah, kendi ile hicap perdelerini kaldırına önce eşya ile konuşmayı verirdi. Çünkü eşya, Allah'tan bilgi verirdi. Adem babaya da bunun için önce eşyanın ismi öğretilmişti. İsm-i eşya ile esma öğretilmiş, eşyanın Adem'le konuşması sağlanmıştı. Adem'e her varlık tek tek kendi ile beraber Rabbini tanıtip O'ndan haber vermişti.

Eşya ile kelama durdum. Artık sırr-ı Adem'deydim.

Tüm mahlukatla zikre başladım,

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!

Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Kalbim gerçek hayata tutunmuş, sırr-ı Hayy'la yakîn hasıl eylemiş, tüm zerrelerim sırr-ı Hayy'la gerçek hayata ermişti. Tüm zerrelerimle dedim:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Kainattan tek bir zikir işitir oldum. Her neye yönelsem her nereye baksam tüm âlem diyordu:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Dağlarla taşlarla, kurtlarla kuşlarla zikretmeye başladım,

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Ağaçlar hayvanlar, denizler pınarlar ses veriyordu:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Otlar çöpler, topraklar kumlar, börtü böcek diyordu:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Güneşler yıldızlar, gezegenler uydular, gökte akıp giden bilumum varlıklar tesbih ediyordu:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Kabirler, asırlar öncesinde toprak olmuş ölümler ses veriyorlardı:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

Her neye “Yâ Hayy!” diye seslensem hayata tutunuyor, her neye kulak versem “Yâ Hayy!” kelamını duyuyor, kainat ism-i Hayy’la canlanıp umum âlemler ism-i Hayy’la:

“Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!”

diye zikrediyordu.

Tüm esmanın sahibine zikrimi kelam ederken ibadetimi edebiyata dökmeyi de ihmal etmiyordum. Esmâ-ı Hüsna ile münacat kasidemde kalbimde nehir gibi akan esmalarla Rabbime mısra mısra akıyordum,

*Yâ Melik! Yâ Kuddus! Mukaddes eyle benim sırrımı
Yâ Selam! Her beladan selamette eyle benim varlığımı,*

(...)

*Yâ Muhyi! Hayatınla hayatımı ihya eyle.
Yâ Mümit! Din düşmanlarımı mevta eyle.*

*Yâ Hayy! Ölü olan kalbimi ölmeyen zikrinle diri eyle.
Yâ Kayyûm! Bu acizi vuslatına erenlerden biri eyle.*

*Yâ Kâdir! İstersen düşmanımı helâk eylersin.
Yâ Muktedir! İstersen hasetçileri sen toprak eylersin.*

*Yâ İlâhi! Mahrum etme annemi, babamı, kardeşlerimi.
Sana el açıp dua eden ahbablarımı, yoldaşlarımı.*

*Kâdiriyim, Hesenîyim, Kâdir'in Abdülkâdir'iyim.
Muhyiddin diye tescil edilmiş namı, Hüdâ'nın fakîriyim.*

-makam-ı kün-

Kerh harabelerinde insanlardan uzaktım, ama manevi âlemlerde insanların manevi dünyalarını tutmaktaydım. Asırları içine alacak manevi bir alanda tüm kalpleri avucuma alacak manevi bir hazırlığın içindeydim. Manevi hayat zamanla, mekânla kayıtlı değildi. Rabbim beni tüm asırların manevi riyasetine hazırlıyor, hazırlandırıyor. Kerh harabelerindeyken bile manevi soluğum herkesin üzerindeydi. Biliyordum Bağdat'ta demlenen bir Geylânî hasreti vardı.

Bağdat'a dönmeme az kalmıştı.

Tüm varlıklardan yüz çevirdim. Her şeyim Allah için oldu. İki yıl olmuştu hiçbir şey yemeyip içmeyi. İki yıl sürekli ayak üzeri durup Rabbime ibadet ettim. Bu iki yılın sonunda yanıma Hz. Hızır geldi. Elinde süt vardı. Demek yine iftar vakti gelmişti. Birlikte süt içtik.

Manevi makamların sonuna gelmiştim. Tüm makamları aşmış, peygamberler dışındaki insanlara verilen tüm makamları geçmiştim. Şimdiye dek kimseye verilmeyen bir makam verildi. Bu İsa peygambere verilen makamdı.

“Ol!” hitabı ihsan edildi.

Riyazet piri İsa peygamberdi. Riyazette Hz. İsa'ya o denli benzedim ki, ona verilen makamla taltif edildim.

Ve makam-ı kün'deydim.

Kün makamı ile de ism-i Kâdir'in azam mertebesine gelmiştim. Allah'ın Kâdir ismi için olmayacak bir şey yoktu. Ve Rabbimiz her şeyi “Kün!” emriyle yaratmaktaydı.

Emr-i kün ism-i Kâdir'in azam derecesiydi. Artık mahlukatın işlerinin ötesindeyim. Ben sizlerin aklınızın ötesindeyim. Hak erlerinin hepsi de kudrete vasıl olduklarında ben hariç hepsi onu tutarlar. Ben ona vasıl olduğumda bana orada bir köşe açıldı. Bunun üzerine oraya girdim ve Hakk'ın takdir ettiği kaderler hak ile ve hal için niza'ya tutuştum.

Bana bundan sonra atâ nimeti verildi. Dağdan bir parça toprak kopartıp makam-ı kün'den nazar eylediğimde anında helva oluyor ve onu yiyordum. Kuma deniz suyu döküyor, yerden tatlı su olarak çıkıyor ve onu içiyordum. Sonra bu halleri Allah'a karşı edebimden terk ettim.

Makam-ı kün'de olan İsa peygamber ölüleri diriltir, ölümcül hastaları tedavi ederdi. Bu sır bana da verildi. Kün makamından nazar edince verilmeyecek hiçbir istek olmadığı gibi o makamdan nazar edince dirilmeyecek hiçbir ehl-i kabir de yoktu.

Sultan-ı Kün'düm.

-aşk-

İnsanın yaratılış gayesi seyr-i cemal ile kesb-i kemaldi. Kesb-i kemale seyr-i cemalle başlanırdı. Mecazi cemallerde kalanlar kemale ulaşamazdı. Kesb-i kemalde mecazi seyr-i cemal tuzaktı.

Aşk, ifrat-ı muhabbetti.

Her şeyin özü aşk ileydi. Kâinatın aşk sırrına girdim. O aşkla kâinata nazar eyleyen kainatın zikrini duyardı. Kainatın aşkını da kendi aşk-ı kalbime koyup Rabbime öyle gittim.

Aşk perdeyi yırtmak, sırları açığa çıkartmaktı.

Rabbimle olan tüm perdeleri yırttım ve makam-ı sırra ulaştım. Sırr-ı aşkta sır makamındaydım.

Aşk dağıtmaktı.

Züleyha, Yusuf'un aşkıyla yanarken yetmiş deve yükü olan mücevherini bu aşk uğruna dağıtmıştı. Kim Yusuf'tan söz etse, onu zengin edecek kadar mücevher verirdi.

Ben de tüm benliğimi dağıttım. Kendime ait bir şey kalmadı.

Aşk, her yerde sevdiğini görmektir.

Züleyha nereye baksa Yusuf'u görürdü. Gökyüzüne bakardı da yıldızları Yusuf olarak görürdü. Ben de O'ndan gayrısını göremez, O'ndan başkasını bilemez oldum.

Aşk, her daim içinde maşukunu zikretmektir.

Züleyha içini dinlerdi de her zerresi "Yusuf, Yusuf!" diye inlerdi. Bana da sırr-ı aşkla iç sesi aşikâr olmuştu. Her bir zerrem:

"Yâ Allah!

Yâ Hayy!

Yâ Kayyûm!" diyordu.

Aşk, muhabbet ile tenden geçmektir.

İsa bir gün yoldan geçmekteydi. Bir genç gördü. Bahçe sulamaktaydı. Genç İsa'ya seslendi:

"Muhabbetinden zerre kadarını bana vermesi için Rabbine dua et!"

İsa peygamber, o gence dedi:

"Sen zerre miktar muhabbete dayanamazsın."

Genç dedi:

“Zerrenin yarısını iste.”

İsa peygamber dua etti:

“Allah’ım bu gence zerrenin yarısı kadar muhabbet ihsan et!”

Çok geçmeden genç delirdi ve dağlara çıktı. Hz. İsa, Allah’tan genci kendisine göstermesini istedi. Allah, şöyle vahiy etti:

“Ey İsa! Kalbinde zerrenin yarısı kadar benim muhabbetim bulunan biri insanların sesini işitmez. İzzetim ve celalim hakkı için sen onu testere ile biçsen farkına varmaz.”

Maddi tenden tamamen geçtim.

Aşk, itaat etmektir.

Maşuk âşığına itaat etmekten zevk alırdı.

İtaat bende idrak edilemez bir sır oldu.

Aşk ruhanîydi.

Ruhun hakikati ile çevrelenmişti. Ruhun kendisinde başkalık yoktu. Aşk başkalığı kendinde kabul etmezdi.

Aşk geceydi.

Leyla gece demektir. Leyla’nın tasvirlerinde Leyla kara bir kızdı. Çünkü aşk geceden çıkmıştı. İnsan sevdiğiyle gecelerdi. Gecelerini ibadetle ihya etmeyen, gecenin karanlık ellerinden tutmayan aşktan söz edemezdi. İhya edilmemiş bir gece Leyla sırrından uzaktı.

Ömrüm boyunca yatsı abdestiyle kıldım sabah namazını. Her gece, avuçlarımdan akıp seccadelere bereketlenip zikirlerle ihya edilip dua ve niyazlarla yıldız yıldız renklenip hakikat-i gece sırrında aşkın visalinde leylî bir merdiven oldu.

Aşk istinat etmeyi ve istinadı edilene bilmeyi içerirdi.

Aşk, kalbe kuvvet vermektir.

“Lailahe illallah” zikri ile kalbin aşkı muhkem edilirdi.

Aşk, ülfet menziliydi.

Kâinat, ülfet üzerine yaratılmıştı. Yer ile gök ülfet ederken, varlıklar birbiriyle ülfet edip hayatın ellerinden tutarken harfler birbiriyle ülfet edip kelama koşarken Rabbimiz de insanla ülfet eylemişti

ki, insanın kalbi kemale ersin.

Ülfet menzili aşkta son noktaydı. Bu menzilin peygamberi İsa'ydı ve el-Hayy ismi onda ism-i azamdı. el-Hayy bende de ism-i azam oldu. Her şey aşk ile dirildiğinden nazar ettiğim her şey hayata tutundu.

Bu dünyaya aşkla gelip kemal ile giderken aşkımı ve aşkın naz ile bana verdiklerini zaman zaman da kelamın ellerine dizelerin sırrına yükledim:

*“Leyla'nın mahallesinde çadır kuran o erler,
Olsa olsa benim sevdamin izlerine ererler.”*

terk-i nefsi hal 3

“Sözünde durmamaktan kaçınmak!”

üçüncü bölüm

VAKTE DÖKÜLENLER...

-bağdat-

Hızla çeviriyorum günlüğümün yapraklarını. İnsan ne garip; geçmişin tasalarını, geleceğin kaygılarını düşünürken anda yaşamayı ihmal eder. Oysa tüm zaman o anda gizlidir. Bunu bilmediğimiz için mi günlükle geçmişi zapt etmeye çalışırken bilemediğimiz gelecek için endişeyle bekleriz. Anda yaşayabilsek ve anın kilidini bir açabilsek, geçmiş de gelecek de seriliverecek önümüze. Ama 'an'ın kilidi yok elimde. Hafızamın nisyanla kırık kilidine davranıyorum, günlüğümünden dökülenleri okumaya devam ediyorum.

Babam çocukluk günlüğümün en etkin şahsiyeti. Başka şahsiyetler hiç görünmüyor. Bana etki eden ne bir öğretmen ne de bir başkası hatıra günlüğüme düşmüyor. Her zamanki köşesinde akşamla başlayan gece sohbetlerinde yerini alıyor. Yine kelimeler kalbe düşüyor...

Abdülkâdir Geylânî sanki babamın kelimelerinden günlüğümün sayfalarında yansıyor. Nefes kesen bir hayat. Kalbin visal seyrinde olması bile manevi feyizden istifadeye yetiyor.

Abdülkâdir Geylânî, Hakk ile visali tamamlamış, peygamberler dışında hiçbir insanın gelemediği tüm makamlara gelmiş. Bağdat'a dönmeye karar veriyor. Karar vermekten öte artık dönmesi gerektiği bildiriliyor.

Bağdat'ın kelime yazgısına karın doyurmak anlamı yazılmış. Bağdat'ın maddi karnı hep sorunlu olmuş. Tarih denen zaman göstergesi hicri 519 yıllarına düşmüş. Abdülkâdir Geylânî kırk dokuz yaşında. Selçuklu sultanları ile Abbasi halifeleri arasında hakimiyet çekişmeleri Bağdat'ta dirlik bırakmamış. Zaman zaman iki Müslüman grup kanlı çatışmalara girmekte. Bu defaki çok daha acı olmuş. Bağdat'a kara bir duman gibi çökmüş. Ramazan ayı. Selçuklu Sultanı Mesud ile halife savaşa girmiş. Savaşta halife mağlup olup Sultan Mesud tarafından tutuklanarak hapis edilmiş.

Bağdat bu mağlubiyetle yıkılmış. Kadınlar sokaklara dökülmüş, halifelerinin başına gelenler için durmaksızın feryat figan ediyor, çocuklar ağlıyor, erkekler ümitsizlikle çırpınıyormuş. Durum vahim imiş. Sultanın dayısı Sultan Sencer, yeğenine Müslümanların bu hale düşmelerinin uygun olmadığını bildirerek halifeyi serbest bırakmasını istemiş. Serbest bırakılan halife Bağdat'a gelirken yolda Batıniler tarafından öldürülmüş.

Her yere fitne ateşi düşmüş. Fitnenin olduğu yerlerde sağlam kalp olmaz imiş. İnsanların manevi kuvvetleri kırılmış. Siyasi kargaşa, manevi kargaşayı da getirmiş.

Dünyanın ürkütücülüğü, makam ve mevki hırsının, dünyadan bir şey alma mücadelesinin insanı ne hale getirdiğini tüm Bağdatlılar görmekteymiş. İnsan dünyaya talip oldukça dünya canavarlaşmış. Dünyanın mahiyeti Bağdatlılara aşikâr olmuş. Uzandıkça kopartan, talip oldukça kaçan, sevdikçe yoran, meylettikçe uzaklaşan sırrı, halkın da malumu olmuş. Sanki Bağdatlıların kalpleri dünyanın ürkütücülüğü ile savrulmuş. Abdülkâdir Geylânî'nin ders ve vaazlarına başlama döneminde halkın gönül dünyası dünyaya iyice kapanıvermiş. Dünya Bağdatlılara küsmüş, Bağdatlılar da dünyaya.

Bağdat halkının maddi karnı kadar manevi karnı da açmış. İnsanlarda bezginlik, ümitsizlik, korku ve istikbal endişesi varmış. İnsanın iç dünyası dış dünyası kadarmış. Halkın manevi dünyasında ne kadar yangın varsa, dış dünyada da yangın o kadar olurmuş.

Bağdat'a gelen Abdülkâdir Geylânî, siyasi çekişmelere karışmamış. Bu kargaşaların temel noktasına el atmış. Kargaşa kalplerdeymiş. Kalpleri tutmuş. Manevi açlıktan sızlanan, günahlarla yanan, felsefi akımlarla akli yorulan, kalbi yaralanan Bağdatlıların kalplerine şefkatle uzanmış. Aç kalpleri doyururken yorgun ve hasta akılları tedaviye koyulmuş. Bağdat'ın yüzü gülmeye, bahtı ağarmaya yüz tutarken yirmi bir sene sürececek vaazlar da başlamış.

Tarih boyunca gün, ilk kez Bağdat'a bu denli güzel bu denli coşkuyla değmiş.

-kutupluk elbisesi-

Bağdat bana ne denli hasretmiş meğer. Bağdat'ta ne denli bir özlem tütermiş. Yirmi beş yıldır demlenen bir hasretin visali ne denli kalpten olurmuş. Bağdat'la kalplerimiz birbirine değdi. Bağdat'ın kalbi, kalbime aktı.

İslam âlemi en kara en karanlık en karışık dönemlerini yaşıyordu. Siyasi çalkantılar akılları, felsefi akımlar nefisleri karıştırdıkça karıştırıyordu. Karışıklık kalplerde başlardı da yansıması da tekrar kalplere düşerdi. Bağdat'ın ve İslam âleminin kalbi alev alevdi. Ümitsizlik kalplerde yara, günahlar vicdanlarda kordu.

Fitne, manevi yönden insanları zayıflattığı gibi maddi yönden de hırpalardı. Bağdat yorgundu. Bağdat'ın gözlerinde İslam âlemini görürken kalbinde inleyen bir sevgiliyi bulmuştum. Can çekişiyordu.

Ben Bağdat'a dönmeden kısa bir süre önce İslam âleminin baş belası Hasan Sabbah ölmüştü. Manevi dünyadaki sırlar sırlıydı. Biliyordum yirmi beş yıllık inzivamın hikmetini. Kişinin manevi yolu riyaset ettiği insanlar ve asırlar kadar olurdu. Asırların riyaseti üzerime düşmüştü. Kalbimde tüm asırların insanları doluydu. Hepsinin imanı derdim, hepsinin maneviyatı sırrım olmuştu.

Yüküm kıyamete dek sürecekti. Ölümümle bitmeyen bir görev verilmişti. Tüm asırların insanları yavrum gibiydi. Şefkatim bir baba şefkatinden fazla asırlara düştü. Kerh harabelerindeki çile mi kolaydı, yoksa Bağdat'ta asırların yükünü kucaklamak mı? Risaletin vesayetini yüklenenlerin ağırlıkları risalete benzer olurdu.

Bağdat'a ilk geldiğim günlerdi. Bir gün kendimi nurların kapladığını gördüm. "Bu hal nedir?" diye düşünmeye başladım. Denildi:

"Resulullah Efendimiz, Allah'ın sana verdiği yüksek dereceleri tebrik etmeye geliyor."

Nur git gide büyüdü ve nurların içinde kaldım Nurların içerisinde binek üzerinde Allah Resulü belirdi. Yanında Hz. Musa da vardı. Tazim için hemen oturmakta olduğum minberden indim. Allah Resulü, Hz. Musa'ya sordu:

"Yâ Musa! Senin ümmetinden bunun gibisi var mıdır?"

Hz. Musa edeple Allah Resulüne bakıp:

"Hayır" dedi.

Bunun üzerine Allah Resulü, beni kucakladı. Üzerinde bulunan elbisesini giydirdi. Sonra da buyurdu:

"Bu ricalin ve abdâlin üzerine senin kutupluk elbisendir."

Daha önce çok az kimsenin ulaştığı fakr makamına gelmiş, ondan sonra da kimsenin ulaşamadığı

kün makamını Allah nasip etmişti. Şimdi de bu makamların manevi rütbeleri takdim edilmekteydi. Allah Resulü tarafından Kutb u Azam olarak vafedildim. Her dönemde evliyanın en büyüğü kutup olurdu. Allah Resulünün bana verdiği rütbe bütün zamanların en büyük kutbu rütbesiydi. Her dönemdeki kutup, bu rütbenin emri ve gölgesi altında olacaktı.

Şimdiye dek manevi feyizler Allah Resulünden, Hz. Ali vasıtasıyla Hazret-i Hasan ve Hüseyin ve on iki imamdan gelmekteydi. Bundan sonra evliyaya gelen feyizler on iki imam olmadan Efendimiz, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin vasıtasıyla benden alınmaya başlanacaktı. Bilumum makamların rütbesi olarak denildi:

“Gavsü'l-Azam...”

Allah Resulü, ağızıma üç kez üfledikten sonra tekrar minberime gönderdi. Bu esnada ağızımdan dökülen her kelamı anında avlayan kâtipler okkalarına bandırdıkları divitleri sarı kâğıtların üzerinde hızla kayarken şu beyitleri asırlara taşımak için kağıtla mürekkebi buluşturmada yarıştılar:

*“O şarabı her ibadethanede ve bey’atte içireceğim.
Dinimi ve mezhebimi âşıklara izhar edeceğim.*

*Aşkın kâseleri için yeryüzünde edalıca def çalacağım.
Köşede bucakta saklanacak halim kalmadı.”*

-medrese genişletiliyor-

Bağdat ve İslam dünyası bu denli karışık iken insanların kalplerinin salim olması düşünülemezdi. Bir yerde siyasi kargaşa varsa halkın kalbinde ve imanında da karışıklık var demektir. Önce kalpleri tutmak gerekirdi. Düzeltme, bozulan yerden başlardı. Kalpte kokuşma varsa kokusu siyasi daireden çıkardı. Kalplerden başladım. İnzivada kalp meydanımı öyle açtım ki, o meydana bilimum asırlar sığsın. Şimdi kalpleri kalbime alma zamanıydı.

Hocam Ebû Saîd el-Mahzûmî'ye ait medresede ders vermeye ve talebe yetiştirmeye başladım. Pazartesi, salı ve cuma günleri de halka vaaz ediyordum. Vaazlar çok kalabalık oluyordu. Vaazlara Bağdat'ın dışından bile insanlar gelmeye başladı. Cemaat mescide sığmayıp sokaklara taşmaktaydı. Medrese bana devredildi. Yanındaki evler de medreseye ilave edilerek medrese tamir edilerek genişletildi. Yapımı için zenginler paralarını, fakirler gayretlerini sarf ettiler.

Müritlerimden bir hanım vardı. Fakirdi. Medresenin yapımı için verecek bir şeyi yoktu. Evleniyordu. Eşini bana getirdi:

“Bu kocamdır. Onun üzerinde yirmi dinar mehir alacağım var. Bunun yarısı karşılığında medresende çalışması şartıyla onu hibe ediyorum.”

Kadının kocası da bunu kabul etti. Kadın bu anlaşmayı sözle de bırakmayıp yazdırdı ve teslim etti.

İlk kez evlilik mehir bedeli bir medresenin yapımı için hibe ediliyordu. Kadının kocası medresede çalışmaya başladı. O adamın muhtaç birisi olduğunu biliyordum. Onun için bir gün ücretini vermezken diğer gün ücretini veriyordum. Adamın çalışması beş dinar civarına gelince anlaşma yazısını çıkarıp ödemesini de yapıp adama dedim:

“Kalanı da sana helal olsun.”

İhlasla, samimiyetle, kalp sırrıyla yapılan medrese tamamlanmıştı.

Hicri bin beş yüz yirmi bir senesinde Davudî vaazlar başladı. Vaaza başlamadan önce üç defa Allah'a hamd edip her hamdin sonunda bir müddet bekleyip sonra da şöyle dua ediyordum:

“Allah'a hamdim yaratılmışların sayısı kadar çok olsun. Arş'ın süsü kadar hoş olmalı. Hak öz varlığından hoşnut olduğu gibi beğenmeli. Kelimelerin mürekkebi kadar yaygın bilgi sonsuzluğu kadar çok olmalı. Doğan, yaşayan ve ölenler kadar sürekli ve devamlı olsun.

Sonra sağıma dönüp:

Allah'tan başka ilah yoktur kelamı O'nun arzusudur. Bizim için ne güç ne de kuvvet var. Ancak Allah'ın kuvveti ile O yücedir, azimdir.”

diyor, sonra da soluma dönerek aynı şeyleri tekrarlayıp tövbe ettikten sonra şöyle dua ediyordum:

“Perdelerimizi yırtma! Yaptığımız hatalı işlerle bizi muaheze etme! Gafletle öldürme! Keremine

güvendiğimiz için sorguya çekme! Unuttuğumuzu sorma! Hatamızı yüzümüze vurma! Bizden öncekilere verdiğin yüklü vazifeyi bize verme! Bizi affeyle, mağfiret eyle, rahmetini ver!”

Vaazlarda celal ile cemal iç içe oluyordu. Kimi cemalle kalbi seyr ü süluk yaparken kimisi de celal ile nefsinin terbiye ediyordu. Bazen günahkârlar vaaza dayanamayıp gitmek için kalkıyorlardı. Onlara isimleriyle sesleniyor,

“Yâ filanca dur!”

diyordum. Oldukları yerde kalıyorlardı. Celal ile sarsılıp adım atamaz halde bekleyip cemal ile terbiye oluyorlardı. Onlara özel nasihat ediyordum. Gelen hiçbir kimseyi irşat edip tövbekâr etmeden yanımdan göndermezdim.

Madem ki gelmiş, her gelenin kalp heybesine bir şeyler koymak gerekti.

-evliyanın omzundaki ayaklar-

Her geçen gün vaaz halkası genişliyor, dinleyenler huşu ile kulak kesilirken dünyevi duygular kalplerden bertaraf ediliyordu.

Vaaz yine oldukça kalabalıktı. Vaaza her zamanki gibi dua ile başladım. Arş anahtarı elleri Rabbime uzattım:

“Allah’ım bizler mahrumiyetinden vuslatına, tardından kurbiyetine, reddinden kabulüne sığınırız. Bizi sana itaat edenlerden ve sevdiklerinden eyle. Sana şükredenlerden, sana hamd edenlerden kıl bizleri. Ey merhametlilerin en merhametlisi!”

Elliye aşkın şeyh bu büyük cemaatin ayrı bir halkası gibiydi. Sessizlik huşunun mutlak şartıydı. Sessizliğin huşusu ile sarındı tüm cemaat. Manevi âlemler sükûta döküldü.

Kalbî murakabedeydim.

Sustum.

Cemaat merakla susmamın arkasındaki hikmeti bekliyordu.

Sessizlik arttı.

Huşu tüm kalpleri sardı.

Renkler nurani bir hale büründü.

Rabbim, kalbime tecelli etti. Bir grup melek Peygamberimizden örtü getirdi. Getirilen bu örtü benden önce gelen ve benden sonra gelecek olan tüm evliya ruhlarının huzurunda Peygamberimiz tarafından bana giydirildi.

Manevi âlemde sır içinde sırlar vardı. O âleme geçemeyenlere sükunetle beklemek düşmüştü. Cemaatin sabrı sükunete vurmuştu.

Manevi âlemde melekler ve ehl-i gayb tek sıra halinde yalın ayaktılar. Bütün evliyanın boynu Peygamberimiz ve meleklerin huzurunda benim livam altına girmişti.

Manevi âlemdeki tören sona ermişti. Manevi coşkunluk herkesi sarmıştı. Bir yere yağmur yağar da tek kişi ıslanır mıydı? Cemaat bilmesede oradaki manevi halden ruhlarına akardı.

Heybetle ayaklarımı uzattım. Merakı sükûnete sarınmış cemaate seslendim:

“İşte şu ağayım her Allah velisinin boynu üzerindedir.”

Orada bulunan tüm veliler saygı ve hürmetle boyunlarını hemen ayaklarımın altına uzattılar.

Hazır bulunan evliyaların dışındaki tüm evliyalar da manevi âlemde bu sözümü duyup boyunlarını

eğdiler. Ahmet Rufai, sesimi zaviyesinde müritleriyle oturmaktayken duydu. Birden boynunu edeple uzattı.

“Boynum üzerine!” dedi.

Yanında bulunan müritler şaşırıp korktular. Merakla irkilen müritlerine manevi âlemde gördüklerini anlatıp:

“Abdülkâdir Geylânî’ nin ayakları altına boynumu koydum” dedi.

Müritleriyle sohbeteyken sesimi duyan Abdülkâdir es-Sühreverdi ise başını neredeyse yere düşecek kadar eğdi. Üç kez:

“Başım üstüne!

Başım üstüne!

Başım üstüne!” dedi.

Yanında bulunanlar gayba karşı şeyhin konuşmasına bir anlam veremeyip şaşkınlıkla bakındıklarında niçin böyle konuştuğunun açıklamasını yaptı.

Bu makamın bana verilme sırrı hiçbir evliyanın yapmadığı bir ibadeti yapmıştım. Tam bir yıl ayakta ibadet etmişim. Onun için de Allah ayaklarımı bütün evliyanın omzuna koyma şerefini vermişti. Benim bu makamımı tek Şeyh San’anî kabul etmeyip:

“Ben muhiplerdenim. Gavsın bu sözüne boyun eğmem gerekmez” dedi. Bizim cevabımız da ona şu oldu:

“Boynuna domuz ayakları bassın!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-veysel karani'nin haberi-

Vaktin elinden geçmiş anları almak ne denli keyif verici. Onun için mi Rabbimiz cennette karşılıklı koltuklarda dünya hatıralarının birbirine anlatılmasını cennet zevkleri olarak kitabında yâd eder. Vakit yiyicisi dünyanın midesinden tüm yediği anları almak ve cennetin zamansızlığında ihya etmek. Ebediyetin ışığıyla aydınlatmak. Bekanın çırasıyla tutuşturmak. Bekanın çırasını dünyada hafızada tuttuğu gibi.

Babam yine vakte dökülenleri bizim için topluyor. Çocuğun dünyasına bir manevi şahsiyetin dökülmesi ne denli önemli ne denli kalıcı izler ve hayatında ne denli koruyucu bir etki olduğunu şimdi anlıyorum. Odada kış sohbetlerinin büyüü. Gündüze inat geceler uzun. Babam her bir kelamını sanki geçmişten bir şeylerin ellerinden tutup koşarak kalplerimize getiriyor. Gelenler merakım oluyor. Babam kelamla çocuklarının kalplerine ekim yapıyor. Muhammedî güller ve her asrın güllerinden fideler dikeyor. Babanın soluğunda altı yavru Bağdat sokaklarına dökülüyor...

Bağdat'ın çarşı pazarı, çoluk çocuğu herkes aynı şeyi konuşuyordu:

“Abdülkâdir Geylânî, ayağım tüm evliyanın omuzlarında” demiş.

Hararetli konuşmaları sakın dinleyen şişman adam oturduğu yerde şerbetinden bir yudum alıp onu ağzının içinde dolaştırdıktan sonra söze başlıyor:

“Ribatta konuşulanları duydunuz mu? Dervişler anlatıyormuş.”

Merakla açılıyor gözler:

“Neymiş?”

“Veysel Karanî, Abdülkâdir Geylânî'nin bu kerametinden haber vermiş.”

“Nasıl olmuş?”

“Allah Resulü mübarek hırkalarını Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye vererek buyurmuşlar:

“Bu hırkamı Yemen'e götürüp Veysel Karani'ye veriniz. Benden selam söyleyin, ümmetime dua etsin!”

Allah Resulünün vefatından sonra Hz. Ömer ve Hz. Ali, nebevî buyruğu yerine getirmek için Yemen'e gitmişler. Veysel Karani'yi secde halinde bulup secdeden başını kaldırması için bir müddet beklemişler. Veysel Karani'nin secdeleri günler, kıyıamları ise geceler boyu olurmuş.

Veysel Karani namazı bitirip Hz. Ömer ve Hz. Ali ile selamlaşmış. Hırkayı alıp başına ve yüzüne sürüp şükür ve hamd tesbihleri içinde giymiş. Hz. Ömer ve Hz. Ali, Efendimizin ümmetine dua isteğini iletmişler.

Veysel Karani, Allah Resulünün hırkası üzerinde olduğu halde secdeye gidip uzun süre secdede kalmış. Başını kaldırdığı zaman demiş:

“Allah’a niyazda bulundum. Allah buyurdu:

‘Yâ Üveys başını kaldır, niyazınla ümmetin yarısını bağışladım, diğer yarısını da ileride dünyaya gelecek olan Gavsü’l-Azam Abdülkâdir’in duasıyla affedeceğim.’

Bunun üzerine Veysel Karani Hazretleri bu kişiyi merak etmiş. Allah’a sormuş:

‘Yâ Rabbena bu zat kimlerdendir, nerededir?’

Allah buyurmuş ki:

‘Ey Üveys, bu zat Kamer suresi 55. ayetinde beyan buyurduğum yüce sıdk makamındadır. Bu makam Necm suresi 7. ayetindeki ‘Ev edna’ makamıdır. O Habibim Muhammed’in sevgilisidir. Kıyamete kadar dünya ehli üzerinde hüccetimdir. Sevdiğimi kabul edip itaat eden kimse de sevdiklerimden olur.’

Veysel Karani, Hz. Ömer ve Hz. Ali’ye bakıp demiş:

“Bu İlahi ferman üzere başımı ayakları için eğdim, velayetini tasdik eyledim.”

Ebû Yusuf oturduğu yerden doğruldu, siyahın kalmadığı sakalını sıvazlayarak dostlarına bakınıp iki elini tasdik manasında kaldırarak dedi:

“O demişse doğrudur.”

İhtiyarlar maziye bir anda giderlerdi. Onların hafızlarında açık bahçeydi mazi. Bağdat’ta esnaf çarşısı sohbet meclislerinin demlendiği yerlerdi. Sohbet bugün koyu başlamıştı. Sohbetin ev sahibi gibi oturan dükkân sahibi Ebû Yusuf anlatmaya başladı:

“Görünmez bir gavs vardı. Abdülkâdir Geylânî ilk gençlik yıllarında iki kişiyle onu ziyarete gitmişler. Ziyarete gidenlerden İbn-i Sika gavsı bilemeyeceği bir soru sorarak onu zor durumda bırakmak istemiş. Gavs onun düşüncesini anlamış ve ona:

‘Sende küfür ateşi görüyorum’ demiş.”

Ebû Yusuf, dostlarına korku dolu gözlerle bakındıktan sonra dedi:

“İbn-i Sika’yı tanırdım. İlmî yönden çok şöhrete kavuştu. Halifeye yakın oldu. Halife, onu Rum hükümdarına elçi olarak gönderdi. Rum hükümdarının hoşnutluğunu kazandı. Onunla dost olup yakın çevresine katıldı. Hükümdarın kızına âşık oldu. Hükümdarın, Hıristiyan olması şartıyla kızını ona vereceğini söylemesi üzerine gavsın dedikleri gerçekleşti ve İbn-i Sika küfrü ihtiyar eyledi.”

Korku dinleyicileri de kuşatmıştı:

“Yâ Hafiz!”

diye mırıldananlar, son ana kadar iman duası edenler sohbeti bir an kestirdi. Ebû Yusuf konuşanları bastırmak için daha gür sesle konuşmaya devam etti:

“Görünmez gavsın yanına giden ikinci şahıs Ebû Said Abdullah da gavsı soru sorarak cevabını beklemek muradındaymış. Gavs ona da demiş:

‘Bu edebine karşılık iki kulağının yumuşağına kadar dünya üzerine akacaktır.’

Gavsın verdiği haber doğru çıktı. O da Şam’a gitti. Sultan Nureddin, ona vakıflar idareciliği görevini verdi. Dünya ona fazlasıyla yöneldi.

Gavsı ziyarete gidenlerden üçüncü kişi de henüz delikanlı olan Abdülkâdir Geylânî imiş. Onun gidiş niyeti soru sormak değil, manevi bir büyüğü görmenin bereketiymiş. Gavs, yanına çağırılmış, sevgi ve şefkat gösterip iltifatlarda bulduktan sonra onu müjdeleyerek demiş:

‘Ey Abdülkâdir! Muhakkak edebinle Allah ve Resulünü razı ettin. Şüphesiz ben senin Bağdat’ta kürsünün üzerine çıkıp kalabalık topluluklara konuşarak,

‘Bu ayağım Allah dostlarının boynundadır.’

dediğini görür gibiyim. Sana hürmetten dolayı zamanındaki evliyaları boyunlarını eğmiş, iki büklüm halde görüyorum’ demiş ve gözden kaybolmuş. Görünmez gavsı bir daha da gören olmamış.”

Ebû Yusuf beklediği bir halin gerçekleşmesinden memnun başını sallarken dinleyicilerine tebessümle bakıp dedi:

“Ben o görünmez gavsı bilirim, dedikleri hep çıktı, bunu da bekliyordum.”

Sohbetin uzağından sohbeta dahil olan genç söze karıştı,

“Demek şeyhimizin bu makamlara gelme sırrı edebinden.”

Evet der gibi başını salladı Ebû Yusuf bilgiç bir edayla. Sükunet sağlanınca söze başladı:

“Şeyhin mübarek ceddi Hz. Ali:

‘Güzellik, giyilen elbisenin insana kazandırdığı güzellik değildir. Hakiki güzellik, ilim ve edep güzelliğidir’ demiş.

Edebin üç temel esası vardır. Edeb-i şeriat, edeb-i hizmet, edeb-i Hakk sırları olmadan kişide edep natamam olur.”

Ebû Yusuf’a hürmetle bakan genç açıklama isteyen bir tavırla:

“Bunların izahı nedir?” diye sordu.

Ebû Yusuf sorulmasa da anlatacaktı. Muhatap bulmanın coşkusuyla konuşmasına devam etti.

“Kişi Rabbin isteklerini tam bilmiyorsa, edeb-i şeriattan uzaktır. Bildiklerini öğretmek konusunda gayret göstermiyorsa, edeb-i hizmetten uzaktır. Kişi sebeplere takılıp her şeyi Rabbinden görmüyorsa da edeb-i Hak’tan uzaktır.

Edep, esma-ı İlahinin her şeyde yansımalarını algılamaktır. İnsanın edebi, esmayı yansıttığı kadardır. Bu da ancak sünnetle olur. Sünnet esmaların insanda yansıma sırrıdır. Kişinin edebi, sünnete uyduğu kadardır. İnsan sünnete uymadığı kadar da edepsizdir.

Edep atına binmeyen edep sultanı Allah Resulüne vasıl olamaz.

Edebin ilk vurduğu yer dildir. Gereksiz konuşmalardan uzak durmak edeb-i dildir.

Edeb-i dilden nefisteki edebe geçilir. O da az yeme ve az içme ile nefsi edep noktasına çekmedir.

Üçüncü aşamada duygu ve hayalleri edeplendirme gelir. Hayale bile huzur u İlahide olduğunu düşündürerek hareket ettirmektir ki, bu aşamada edeb-i kalp, edeb-i ruh ve edeb-i duygu hasıl olur.”

Ebû Yusuf, soruyu soran gence dedi:

“Şeyhimizi gören herkes ondan haya edeni yok der.”

Sohbetteki herkes başını evet manasında sallarken Ebû Yusuf devam etti:

“Çünkü şeyhimizden daha çok Rabbini tanıyan yok. Şeyhimiz her dem der:

‘O’nu tanısaydınız, O’nun önünde dilleriniz lâl kesilirdi; kalpleriniz ve diğer uzuvlarınız her halinde edepli olurdu.’”

Sohbete melek tadı vurmıştu. Büyüklerden bahsetmek bile başka bir haz veriyordu. Sohbet halkasının en uzağında oturan genç dedi:

“Şeyhimize ‘Allah’tan ne aldın?’ diye sormuşlar.”

Bir sorunun cevabı bilinmezse tam sessizlik olurdu. Öyle olmuştu. Genç, şeyhinin cevabını sohbettekiler ulaştırdı:

“İlim ve edep.”

terk-i nefsi hal 4

“Hasetten kaçınmak!”

-Bağdatlı alimler-

Bağdat'ta gecelerim ibadetle gündüzlerim de ilim öğretip kalpleri ihya etmekle geçiyordu. Sabah ve ikindiden sonra tefsir, hadis ve fıkıh; öğleden sonra ise Kur'an-ı Kerim, kıraat, usul-i fıkıh ve nahv dersleri okutuyordum. Her anım ders okutma ve talebe yetiştirme ile geçerken binlerce alim ve manevi âlemlerin erleri de feyiz alıyor, her geçen gün Kadirilik tarikatı gönüllerde yer ederek intisap edenlerin sayısı artıyordu.

Bağdat'ta bazı kişiler bu durumdan rahatsız olmaya başlamıştı. Bağdat'ta herkes kadın, erkek, çoluk çocuk bizim sevgimizle yanıp tutuşuyordu.

Hiç kimse çirkinlik karşısından haset etmezdi de bir şeyde güzellik başlayınca kemalat olmayan kalplerde haset ateşi yanmaya başladılar. Haset amel yakıcıydı. Ameller yandığı için kalp de yanardı. Vaazlarımda hasedin kötülüğünü sık sık anlatıp diyordum:

“Ey müminler! Ne oluyor ki seni, komşunu, yemede içmede, giymede ve başka şeylerde kıskanır görüyorum. Bu nasıl iş? Bilmiyor musun ki, bu senin imanını zayıflatır.”

Kıskançlık zaaf-ı imandandı. Kıskançlığın temelinde nimeti Sahib-i Hakikisine vermemek vardı.

Çok geçmeden Bağdat'ın alimleri arasında da haset ateşi yanmaya başladı. Nefis varsa haset kaçınılmazdı. Benden rahatsızlık duymaya başlayan Bağdat'ın meşhur alimleri beni imtihan etmeye karar vermişler. Geylân'ın küçük bir köyünden gelen birisi nasıl bütün ilgi ve sevgiyi üzerine toplarmış. Nasıl tüm sorulara cevap verir de hiç yanlışı çıkmazmış. Nasıl bu denli bilgili olurmuş.

Bağdatlı yüz kadar alim toplanıp kendi aralarında konuşup demişler:

“Halkın sorduğunu cevaplamak kolay, bir de biz alimlerin sorularını cevaplasın bakalım.”

Beni sınav yapmak için hepsi soru hazırlamaya karar vermiş. Öyle sorular soralım ki, cevap veremesin diye düşünülmüş. Soru hazırlığı günlerce sürmüş.

Ribat tıklım tıklım doluydu. Manevi âlemler solunuyor, ehl-i velayet pek çok kişi bu âlemleri temaşa ediyordu. Melekler vaaz meclisime katılmak için birbirleriyle yarışırken Bağdat'ın en meşhur yüz alimi her birinde müşkül sorular olduğu halde vaaz meclisime geldiler. Onlar gelince vaazı kestim. Göğsümden şimşek gibi bir nur çıktı. Bu nur, gelen alimlerin göğüslerine aktı. Alimlere bir hal oldu. Hepsi kendisinden geçti, acı içinde kıvrınmaya, haykırıp elbiselerini parçalamaya başladılar. İmtihan etmek için gelen alimlerin hepsi vaaz ettiğim kürsünün önüne geldiler, ayaklarına kapanıp yüzlerini ayaklarıma sürüp özür dilediler. Hiç kimse ne olduğunu bilmiyordu. Alimler sorularını unutmuşlardı. Gururla huzura gelenler himmet diliyorlardı.

Vaazımda bulunan on binlerce kişi Bağdat'ın meşhur ulemasının bu halini görünce cezbeye geldiler. Vaazdakiler öyle bir bağırıp coştular ki o gün Bağdat'ın tüm mahalleleri bu haykırışlarla inleyip sarsıldı.

Ayağa kalktım. Ayağıma kapanmış alimleri tek tek kucaklayıp bağrıma bastım. Onlara şefkatle

baktım. Onlar sormadan hepsinin sorularını söyleyerek cevaplarını verdim.

Alimler yanımdan mahcubiyetle ayrıldılar. Sonra o alimlere sormuşlar:

“Orada size ne oldu?”

Demişler:

“Huzuruna varınca bütün bildiklerimizi unuttuk. Sonra o bizi bağrına basınca tüm bildiklerimizi hatırladık.”

Gerçek mürşit, huzurunda tüm bilgileri silip sonra kendisi nakşedendir. Alimlerin çoğu talebem olup benden ders almaya başladı.

Artık Kadirilik yolu kalpleri ve gönülleri sarmaya, İslam âlemini inşa etmeye başlamıştı.

Hedef maddi ve manevi fetihlerdi.

-sırr-ı itaat-

Büyük alimlere tabi olunmalı hayatta olunduğu müddetçe, ömür fırsat bilinmeliydi. İtaat kullukta en büyük sırdı. Müritlerime itaat etmeyi sık sık ders veriyordum. İtaat etmeyen ruh itiraz eder, terbiye altına giremez ve nefis-i emmareden kurtulamazdı. Nefis terbiyesinde en önemli husus kişinin itaat sırrını elde etmesiydi. İtaat nefse en zor gelen husustu. İhlasta en önemli bir esas tabi olmaktı. Eğer kişi tabi olmazsa kendisine tabi olunan olunurdu. Bu da kişinin benliğini havalandırırdu.

İhlas sırrında en önemli esaslardan biri de muhalefet etmemektir. Muhalefet etmek itiraz etmeyi ve en önemlisi de tenkit etmeyi netice verir. Tenkit, ihlası zedeleyen ve kişiyi ihlastan alıkoyan en önemli bir vartaydı. Tenkit duygusu kişinin benlik duygusunu geliştirirdi. Tenkit eden kişi nefis ve benlikten kurtulamazdı. Cemaat içinde de en önemli ilke itaattir. İtaat zincirinden çıkan bir kişi tüm cemaatin dengesini ve maneviyatını bozabilirdi. İtaat, cemaati dağılmaktan korurken kişiye de terbiye-i nefis ettirirdi.

Müritlerime ihlası kazandıran nefis ve benliği terbiye eden esasları sık sık hatırlatıyordum:

1. İtaat ediniz!
2. Bidat çıkarmayınız!
3. Tabi olunuz!
4. Muhalefet etmeyiniz!
5. Sabrediniz!
6. Sızlanmayınız!
7. Sabit kalınız!
8. Ayrılıp dağılmayınız!
9. Bekleyiniz!
10. Ümit kesmeyiniz!
11. Zikir meclisinde toplanınız!
12. Ayrılmayınız!
13. Özünüzü günahlardan temizleyiniz!
14. Kirletmeyiniz!
15. Mevla'nızın kapısından hiç ayrılmayınız!

-boynuna domuz ayağı basan şeyh-

Bağdat'ta artık günler hayırla ışıyordu. Kalplerde sükunet, ruhlarda sekinet, yüzlerde memnuniyet okunuyordu.

Dergâhın avlusundaydım. Orta yaşlı bir adamla karşı karşıya kaldım. Dergâhın necaset dolu selesini nehre götürmek için kafasına yüklemiş, necaset dolu sele yana kaymış, pislikler kafasından aşağı dökülmeye başlamıştı. Başından omzuna doğru akan necasete aldırış etmeyen derviş karşısında beni görünce olduğu yere çivilendi.

Yanımdakilere sordum:

“Dergâha yeni bir derviş mi geldi?”

“Evet”

dedi müritler. Dertli, garip dervişin beni görmek için nasıl yanıp tutuştuğundan söz ettiler. Necaset selesi kafasının üstünde edeple karşımda duran dervişe sordum:

“Sen kimlerdensin?”

Dertli derviş bir çırpıda anlattı derdini.

Şeyhi San'anî ve dört yüz dervişle hacca gitmek için yola çıkmışlar. Kâbe hayaliyle yol alırlarken yolları bir şehre düşmüş. Bir müddet konaklamaya karar vermişler. Konakladıkları yerin halkı Hıristiyanmış.

Şeyhleri San'anî burada bir Hıristiyan kızını görmüş, kızı görür görmez de âşık olmuş. Aşkından caresiz kalınca kıza iletmiş, kız da evlenmek için tek şart belirtmiş:

“Domuzlarımın çobanlığını yaparsan evlenirim.”

Şeyh, kızın sözünü kabul edip domuzları gütmeye başlamış. Şeyhlerini domuz çobanlığı yaparken gören tüm müritler onu terk etmiş, yalnız iki mürit yanından ayrılmamış.

Karşımda duran bu vefalı müritlerden birisiydi. İki müridin içleri kan ağlayıp şeyhlerine ulaşamamanın, onu düçar olduğu bu beladan kurtaramamanın hicranını yaşarlarken bir gün domuz çobanlığı yapan şeyhlerine rastlamışlar. Bakmışlar ki, doğum yapmış domuzlardan birini omzuna almış, eve dönmekte.

Şeyh San'anî'nin müritleri o an gerçeğe intikal edip benim bedduamı hatırlamışlar. Şeyhlerinin başına gelen gazabın kimden olduğunu anlamakta gecikmemişler. Burada şeyhleri için yanıp tutuşmanın ona fayda vermeyeceğini anlamışlar. Karşımda duran derviş Feridüddin arkadaşına demiş:

“Sen burada şeyhin yanında kal. Ben Bağdat'a gidip Gavs'tan şefaata isteyeceğim.”

Vefalı derviş kendini dağlara, çöllere atıp Bağdat'a ulaşmış. Dergâhta tüm işlerin hizmetlisi olduğu için kendisine verilecek bir iş yokmuş. Onun tek isteği dergâhta kalıp benimle yakınlık kurmak olduğu için demiş:

“Ben dergâhın necasetlerini nehre taşıyorum.”

Şimdi isteğine ulaşmıştı. Hicran yüreğinde düğüm olmuş dertli derviş kimlerden olduğunu söyledi:

“Ben” dedi, “Şeyh San'anî'nin hizmetçilerindenim.”

Başından aşağı dergâhın necaseti akan ihlas, samimiyet, vefa yüklü dervişe baktım:

“İste!” dedim, “iste!”

Derviş edeple yöneldi, hicranla ellerime kapandı:

“Seyyidina sen bilirsin!” dedi.

Çaresizliği her halinden belli olan dervişe, tekrar dedim:

“Yüksek makamlar iste!”

Vefa timsali derviş kendini unutmuştu. Sadakatle tutunduğu şeyhini diledi:

“Yâ Gavse'l-Âzam, Şeyh San'anî kudsi mehabetiniz ve celaletiniz eseriyle büyük bir belaya uğramıştır. Şeyhimin bu beladan kurtulması için onu af buyurmanız benim için en büyük makamdır.”

Böyle bir kapıda kendine makam yerine şeyhinin manevi halini isteme büyüklüğünü gösteren dervişe şefkatle baktım:

“Senin rican için Şeyh San'anî'yi affediyorum.” dedim.

Derviş Feridüddin, sevinçten kendinden geçti, maksadına ulaşmıştı. Hemen geldiği yollara tekrar düştü. Derviş, şeyhinin yanına ulaştığı zaman benim affim üzerine kalbinde Hıristiyan kızına karşı duyduğu tüm hisler silinip gitmişti. Bu defa da şeyhin aşkı kızın kalbini tutmuştu. Kız, bu aşkla yanmaya durmuş, şeyh ile evlenmek için şeyhe yalvarmaya başlamıştı. Kalbi kızıdan uzaklaşan şeyh kıza dedi:

“Müslüman olursan evlenirim.”

Kızla birlikte tüm ailesi ve akrabaları Müslüman oldu. Benim kalbimi kıranı Allah böyle imtihan ediyordu.

*Ben Hasenî, mihda'dır makamım,
Ricalin boyunları üzerindedir ayaklarım.*

terk-i nefsi hal 5

“Alçak gönüllü olmak, gururdan kaçınmak!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-kalpte ölen çocuklar-

Allah Resulü her akşam hangi eşinin yanında kalacaksa, diğer eşleri de oraya gelir ve sohbet ederlerdi. Aile reisinin aile fertlerini sohbette cem etmesi Allah Resulünün sünnetiydi. Bunun için mi manevi bir tat inerdi bu sohbet halkasına. Akşamın feyzi dökülür, baba baba olur, anne anne olurdu. Çocuklar bu sohbet halkasında terbiye oluverirdi. Çocuk, örnek modelleri tanırdı. Babanın, annenin dünyasına girerdi. Acaba Allah, kış gecelerini bunun için mi yaratmıştı? Geceleri uzun olsun, soğuk olsun, herkes birbirine tutunsun, aile cem olsun diye mi? Peygamberimiz bunun için mi “Kış, müminin bayramıdır.” manasında buyurmuştu?

Sessizliği bozuyor soba. Her yanıışın bir dumanı bir ahı olduğunu gösterircesine çıtırdıyor sobadaki odun. Çayın buğusu, sobanın kaydattığı çaydanlıktan etrafa yayılıyor. Büyük ablaya düşüyor çayları doldurmak. Bardakların mutfakta üşümüş ince tenleri ılık suyla gevşetiliyor. İlk akışın tepkisiyle homurdanan çaydanlık itaatle akıyor sıcak nefes değmiş ince belli nazik bardaklara. Babanın çayı en demlisi olur. Tavşan kanı. Çocuklar çok demli içerse büyümeyiz. Büyüme için açık çaya itaat.

Babam her zamanki oturma makamında. Bardağı avuçlarının arasında kavramış. İlk yudumdan sonra dökülecek kelimeler. Bütün babalar hep kitap okuyup, demli çay içip her şeyi bilirler mi acaba? Her şeyi bilen baba inandırıcılık veriyor.

Her akşam konuya nasıl geçiyor babam bilmiyorum. Konunun içinde buluyorum kendimi. Anlatmaya başlamış, dinleyicileri zaten yerlerinde hazır, herkesin ellerinde ince bellerine kırmızı kuşak bağlamış çizgili bardaklar. Çayların yanında daha önce hazır edilmiş Yunus odunları gibi düz, ince, siyah yöresel üzüm peksimetleri.

Akşamın ilk tedbiri olarak perdeler sıkı sıkıya kapatılmış. Perdelerden içeri ne bir namahrem göz değmeli ne de ışıklar dışarı sızmalı. Mahremiyet öyle korunmalı ki, evde yaşam sırrı aşikâr olmamalı. Pencereyi tıklatıyor rüzgâr. Kış dışarıda kalmanın hüznüyle ezik. Babama soruyorum:

“Abdülkâdir Geylânî’nin çocukları var mı?”

Çaydan bir yudum daha eksilirken “Önce evlenmesini anlatalım” diyor. Allah, sanki çayla kelamı ikili yaratmış. Ne kadar yakışıyor çay kelama kelam da çaya. İnce belli bardaktan bir yudum daha alınıp bardak tabağına oturtulurken sohbet kıvamında demlenmeye başlıyor bile.

Ömür zaman denen nehirde hızla akarken Abdülkâdir Geylânî’yi ellili yaşlarına getirmişti. Evlenmeyi düşündü. Halinin bozulmasından korkarak bu düşüncesinden vazgeçti. Sabretti. Her şey takdir çizgisinde işliyordu. Evliliği takdir edilmiş ise olurdu. Cüzî iradesini terk edip her şeyini küllî iradeye bırakanların hayatları küllî irade tarafından açık beyan yönlendirilirdi. Allah Resulü evlenmesi gerektiğini bildirdi. Bunu manevi bir emir olarak algıladı ve evlendi.

Bu evliliği çok isteyen birisi vardı. Evlilik emrine çok sevinen Şeyh Hammâd, kızıyla evlenmesi için teklifte bulundu. Abdülkâdir Geylânî, hocasının bu teklifini kabul etti.

Abdülkâdir Geylânî'nin hayatındaki mahrem çizgiler çok mesafeli ve çok kalındı. Bu kalın çizgi eşleri hakkında bilgi edinmeye engel oldu. Onun kendi ifadeleriyle kaç eşi olduğu ve bazı nitelikleri hakkında bilgi edinildi. Dedi:

“Takdir olunan zamana kadar sabredince Cenab-ı Hak sabr-ı cemilin mükâfatı olarak bana irade ve ilgilerini teslim eden dört hanım nasip etti.”

İrade ve ilgilerini eşlerine teslim eden hanım tanımı ile evliliklerinde hiç sorun yaşamadığı anlaşıldı. Ne o üzüldü ne de irade ve ilgileriyle ona teslim olmuş eşleri üzüldü.

Bu dört hanımın, Hammâd'ın kızından başkasının kimler olduğu bilinmez iken bu hanımların isimleri de mahrem örtüsü ile namahremlere örtülü kaldı. Abdülkâdir Geylânî'nin ailesi muhkem bir korunaktı onun için ne eşlerinden bahsetti ne de bahsedilmesine izin verdi.

Bu mübarek neslin bereketi için olan bu evliliklerden yirmi iki kız çocuğu ve yirmi yedi erkek çocuğu oldu. Mahrem anlayışı kız çocuklarının isimlerine kadar sirayet etti. Oğullarının isimleri bilinirken kızlarının isimleri namahremlere mahfuz kaldı. Yalnız bir kızının ismi bilindi. O da annesinin ismi Emetü'l-Cebbar Fatıma'ydı. Geylânî ailesinden manevi kerametler çıktı mahrem bilgiler asla çıkmadı. O, mahiyeti mahfuz kale olan ailesini ism-i Hafız ile perdeledi.

Abdülkâdir Geylânî çocuğu doğunca onu eline alır ve:

“Bu ölüdür.” derdi.

Böylece o çocuğun sevgisini kalbinden çıkarırdı. Eğer çocuğu ölürse onun ölümü ona tesir etmezdi. Çünkü doğar doğmaz onun ölümlü olduğunu kabul edip çocuğa karşı nefsi sevgiyi keserek kalp meyvesi olan kısmına intikal ederdi. Çocuklarının öldüğü ona haber verildiği zaman ister vaazda olsun, ister ders anında ne vaazı keserdi ne de dersi bırakırdı.

Abdülkâdir Geylânî çocuklarının ilmi ve manevi eğitimi ile bizzat ilgilendi. Hepsi onun tedrisinden geçip ilmi ve manevi yönden büyük mertebelere erişti. Kaderin yazıları hikmetlidir. Bu kadar çok çocuğun hikmeti de Kadirilik tarikatının yayılmasında ve öğretisinde etkili oldu. Kadirilik, Geylânî'nin çocukları ve torunları tarafından dünyanın dört bir yanına yayıldı.

-nehre sesleniş-

Bağdat'a bahar yağmurla gelmişti. Kış şiddetli geçmiş toprak suya doymuş, baharla gelen yağmur karnı tok toprağın istemediği olmuştu. Yağmur yağdıkça yağıyor toprak suyu kustukça kusuyor, Dicle nehri de su ile doldukça etrafa yayılıyordu. Halk korkulu gözlerle yatağına sığmayıp şehrin sokaklarına pervasızca dalan Dicle'nin kabaran sularını endişeyle izliyor her gün bir başka mahalleyi istila eden nehre bir şey yapamamanın çaresizliği ile bakınıyordu. Adeta nehir kovalıyor, Bağdatlılar kaçıyordu. Günler süren bu hal haftaları bulmuş, nehir sakinleşmediği gibi her gün sularına su ilave eder olmuştu.

Halk korku içindeydi. Bağdat'ta her gün bir mahalle taşınıyor, insanlar nereye gideceklerinden şaşkın diğerleri kendilerine ne zaman sıra geleceğinden endişeli bekliyorlardı. Dicle'nin dur durak bileceği yok gibiydi. Dicle'nin dize getirdiği Bağdat halkı kapıma geldi.

Dicle'nin aylarca biriktirdiği sularını şehre kusmasını önlemek için yardım dileyip dediler:

“Yâ Şeyh! Dicle nehri Bağdat'ı istila etti.”

Yanımda Bağdatlılarla beraber şehre yürümüş olan nehre doğru gittim. Nehir yakın mahalleri tamamen yutmuş, avını bekler gibi başka mahallelere doğru sularını salıvermişti. Nehrin gidilebilecek en yakın kıyısına kadar gittim ve nehre doğru yöneldim. Tüm Bağdatlılar sanki arkama sinmiş kükreyen bir canavarla beni başbaşa bırakmışlardı.

Bastonumu pervasız akıp yatağına sığmayan Bağdat'ın mahallelerinde debelenen nehre doğru uzattım. Dicle nehrine amirane seslendim:

“Daha ileri gitme!”

Bir anda olanlar oldu. Deli fişek gibi etrafa kol atıp kanat açmış, sudan bir avuçla şehri kolları arasına almaya kalkmış nehir azarlanan edepsiz bir çocuğun kendine gelmesi gibi duruldu, irkildi, sus pus olup gerisin geriye sularını alarak yatağına doğru hızla çekildi. Yatağında sindi, sularını örtbas etti.

Nehrin suları yatağına çekilmiş nehir pılını pırtısını toplayıp gitmişti. Şaşkınlık, şükürle birleşti. Bağdatlılar korkusuzca mahallerine, evlerine gitti.

Dicle'nin yatağına sığmadığı gibi bizim vaazlar da artık medreseye sığamaz oldu. Medrese ne kadar genişletilirse genişletilsin kifayet etmiyordu. Çözüm bulundu. Müminler için yeryüzü mescit kılınmamış mıydı? Yüksek bir tepeye kürsü kondu. Vaazlar artık tepelerde verilecekti.

Cemaat tepeleri tutmaya başladı, fakat yine de oturacak yer bulunamıyor, insanlar binekleri üzerinde dinliyorlardı. Dinleyici topluluğu yetmiş bine kadar ulaşıyordu. İnsanlar, Bağdat'ın dışından akın akın vaazları dinlemek için geliyordu. Vaaza başlamadan önce hamd ediyor tepeye konulmuş kürsüye oturdum sonra kalkıyor insanların başları üzerinde havada birkaç adım atıyordum. Bunu keramet göstermek için yapmıyordum. Rabbin ikramıyla cemaatin silkinmesini sağlıyordu. Vaaz anında çit çıkmazdı. Yetmiş bin insanın hepsi ilk saftaki ile son saftaki kişi aynı netlikte sesimi

duyardı.

Vaazlara Bağdat'ın bütün ehl-i velayeti katılır, manevi âlemde gördüklerini halka anlatırlardı. Vaaz meclisine âlem-i gaybtan gelenleri, ricaü'l-gaybın sakinlerini, melekler ve peygamberlerin katıldığını pek çok kişi görmekteydi.

Bağdat'ın evliyalarından olan Şeyh Arif Billah Ebû Said Kaylevi, vaazlarımızda manevi âlemden gelenleri anlatırken derdi:

“Birçok kez Resullulah ile enbiya aleyhisselamı Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin meclisinde gördüm. Ufuklarda rüzgârın dolaştığı gibi peygamberlerin ruhları da semavatta ve yerde gezip dolaşıyor. Melekler ona taife taife geliyorlardı. Ricaü'l-gayb ve cinler onun meclisinde bulunmak için yarışıyorlardı. Hızır'ın onun meclisine çok sık geldiğini gördüm ve nedenini sordum. Hızır dedi ki:

‘Kim felah bulmayı istiyorsa, ona gereken bu meclise devam etmesidir.’”

Bir sohbetin manevi kalitesini bu taraftan katılanlardan çok âlem-i gaybtan katılanlar artırır. Vaazlarımız manevi âlemlere açılan kapı olmuştu. Bu kapıdan manevi âlemleri soluklamak için insanlar yarışmaktaydı. Öyle ki, vaaza katılan her insana Arş kapıları açılıyor, kalplerinden tutulup miraca çıkartılıyordu. Vaaz etmeye başlayınca insanlar cezbeyle gelip kendilerinden geçiyorlardı. Bazen de Hz. Davud'un zikrindeki gibi ölenler oluyordu.

-kibrit-iahmer-

Kibrit-i ahmer, taşı altına çeviren iksirdi. Halis altın eğer kibrit-i ahmer ile işlenmişse yıllar geçse de işlendiği hal üzere kalırdı. Allah Resulü, evliyaları kibrit-i ahmere benzeterek buyurmuştu:

“Onlar ümmetin içinde kibrit-i ahmerden daha kıymetlidirler.”

Bunun içindir ki, mürşid-i kâmiller kibrit-i ahmer gibi olurdu. Kararmış kalpleri ihya edip iman nuruyla yeşertirken toprak olmuş kalpleri altın ederlerdi.

Kibrit-i ahmerin bir özelliği de zor bulunmasıydı. Peygamberlerin kibrit-i ahmeri de Allah Resulüydü.

Kişinin manevi asaleti kibrit-i ahmer olan evliyanın eliyle ortaya çıkardı.

“O kimse ki ölü idi. Biz ona hayat verdik ve onda bir nur kıldık, o nurla insanlar arasında yürür.” ayeti o kişide zuhur eder, o insanın manevi dünyası bir anda Hayy esması ile canlanarak hayat bulurdu.

Hacdan dönmekteydim. Yolda bir hırsızla karşılaştım. Soyacak adam arayan hırsıza sordum:

“Sen kimsin?”

“Ben çölde yaşayan biriyim.”

Ona ismini sordum. Hırsız ismini söyleyince levh-i mahfuza baktım,

“Senin ismin günah mürekkebiyle yazılmış.” dedim.

Eşkıya kuru dal gibi savruldu. Dizleri titredi. Dudakları birbirine değdi. Vicdanında en korkunç kum fırtınaları esti. Kendisini bu denli sarsan, günah gayyasından bir anda çekip Tevvabın kapısına nedametle atan kişinin kim olduğunu anlamakta gecikmedi. “Bu ancak o olabilir.” diye düşündü. Titreyen dudakları kısık bir sesle sordu:

“Siz Abdülkâdir Geylânî misiniz?”

“Evet, ben Abdülkâdir'im.”

Hırsızın ayakta duracak hali kalmamıştı. Ayaklarına kapandı. Beni soymaya kalkarken tüm kötü huylarından, kötü ahlâkından soyulmuş ve soyunmuştu. Hırsız akıllı idi, bununla da yetinmedi. Seslendi:

“Ey seyyit Abdülkâdir! Allah için bana ihsan da bulun!”

Bizim kapıdan kimse boş döndürülmezdi. Günahkârlar, Tevvab ismiyle yunup çıkardı. Hastalar, Şafi ismiyle şifa bulurdu. Ölüler, Kadir ismiyle ism-i Hayy'la dirilirdi. Fakir fukara Gani ismiyle doyardı.

Üç-beş kuruş için çöllerde insanları soyup ahretini kaybetmesine, insan-ı kâmil olacakken insan-ı deni bir eşkıya olmasına acıdım. Hırsız için yakardım. Onun iyi bir kul olması için Rabbime dua ettim.

Duama hitapta bulunuldu:

“Ey Gavsü'l-Azam hırsızını doğru yola ulaştır. Onu sevgililer hidayetine irşat eyle, onu kutuplardan biri eyle.”

Hırsızın kutuplardan bir veli olmasını diledim. Evliyada gerçek kibrit-i ahmer oydu ki, eşkıyayı bile kutup eyleye. Rabbim bunu göstermek istemişti.

Eşkıya hayatının en kârlı soygununu yaptı. Bir evliyalık çaldı, bir kutupluk gasp etti.

-nehirdeki gelin alayı-

Bağdat'ın sıcağı toprağa düşmüş, evler sıcağın yalımıyla kuşanmıştı. Bu mevsimde Bağdatlılar serinlemek için Dicle nehrinin kıyısına giderdi. Ben de müritlerimle nehrin kıyısına inmiştim. Çevredeki kadınlar nehirden su almaya gelmişlerdi. İçlerinde yaşlı bir kadın vardı. Durmaksızın ağlıyordu. Ciğerinden kopup geldiği belli olan gözyaşları fırtınayla tokatlanıp sağa sola savrulan yağmur damlaları gibi hırçın ve kırılğan akıyordu. Yılların acısını, kırık bir kalbin hicranını taşıyan yaşlı kadının gözyaşları içimi sızlattı. Müritlere dedim:

“Şu kadının feryad ü figanının sebebini öğrenin!”

Müritlerden birisi, kadının yanına gitti. Yaşlı kadın, kan oturmuş gözlerle baktı ve dedi:

“Benim derdim Yakup’un Yusuf’a hasretinden daha acı, daha derindir. Yiğit bir oğlum vardı. Gözümün nuru, tek umudum, hayatta tek dayanağımdı. Yürek kandilim oğlumu evlendirdim. Düğünden sonra gelin, damat ve düğün alayından bir kısmı Dicle’nin karşı tarafına geçmesi gerekiyordu. Bir salla karşıya geçiyorlardı. Aniden bir rüzgâr çıktı. Salı dalgalar savurmaya başladı. Gözlerimizin önünde saldaki herkes suya dökülüp boğuldu. Yirmi yıl oldu acısı içimde ilk günkü gibi kor. Ne zaman Dicle’ye su almaya gelsem o manzara gözlerimin önüne gelir. Yüreğim gözlerimden parça parça olup akar.”

Genç mürit, yaşlı kadından aldığı haberleri aynen aktardı. Dedim:

“Kadına müjdeyi ver! Ona söyle, ağlamayı bıraksın. Kadir olan Cenab-ı Allah’ın yardımı, Resul-ü Kibriya Efendimizin himmeti sayesinde ayrılığı bitecek. Oğluna kavuşacak, hasret ateşi sönecek.”

Müridim haberi şimşek hızıyla kadına ulaştırdı. Yaşlı kadının kor yüreğine soğuk kevser dökülmüştü. Kırmızı gözleri sevinçle ışıldadı. Yirmi yıldır gülmeyi unutmuş dudakları tebessümle açıldı ve haber getirene ayrılık yüklü kalbini kelam eyledi:

“Güzel söylersin evlat. Böyle bir söz bile beni bir an olsun güldürdü. Ama yirmi yıl önce ölen evladım nasıl dirilir? Bizim hasret gidermemiz kıyamete kaldı güzel dervişim.”

“Ana, ana, karşında duran kimdir bilir misin? Gavsü’l-Âzam Abdülkâdir Geylânî Hazretleri.”

Kadın bu ismi duyunca başına talih kuşunun konduğunu, ism-i Hayy’ın etrafını kuşattığını anladı. İsm-i Kadir’e sırtını dayadı. Zikretti:

“Yâ Hayy u yâ Kayyûm!”

Yaşlı kadın zihninden nasıllı uzaklaştırdı. Çünkü Allah’ın izniyle daha önce ölüleri dirilttiğimizi duymuştu. Yaşlı kadının yirmi yıldır heyecana kapalı kalbi heyecanla çarptı. Dicle’nin suları gibi dalgalandı. Huzura geldi.

Ben çoktan huzur u İlahide İsm-i Hayy’ın arşında, İsm-i Kadir’in sırrında kadının oğlunu ve o gün salın içerisinde bulunan gelin alayından herkesin hayata dönmesini istiyordum. Kün emrinin sahibi

Rabbim, kün sırrını verdiği kulunun isteğini yerine getirmesi O'nun için zor değildi.

“Rabbim, ey Kayyûm olan Allah'ım! Bu biçare kadının oğlu, gelini ve onlarla birlikte o gün boğulan kullarını lütuf ve ihsanıyla dirilt. Gamlı gönüllerimizi sevindir.”

Murakabeye vardım. Sonra duanın kabul olduğuna dair bir alamet ortaya çıktı. Dicle nehrinin bir çarşaf sessizliğinde duran suları kıpırdadı, dalgalandı, ama ortalıkta bir şey yoktu. Yine O kapıya yöneldim:

“Yâ Rabbi! Ey İlahımız! Ey Mevlamız! Yâ Hayyum! Yâ Kayyûm! Bu Abdülkâdir kulunun niyaz eylediği şu ana kadar yerine geldi. Bu gecikmeden dolayı şaşkınım.”

Kulağıma İlahi hitabın müjdesi geldi.

“Yâ Abdülkâdir, senin bütün duaların izzet dergâhımda kabul görür. Ancak fiillerim, hükmüm gereği olarak teenni ile ortaya çıkar, acele olmaz. Mühlet vererek ihsan ve inayet buyururum. Bilmez misin ki, bu kâinatı bir anda var etmeye gücüm yeterken altı günde yarattım. Kullarımın işlerinde acele etmemeleri gereğini belli etmek istedim.”

Bu İlahi hitabın arkasından nehir dalgalandı, sular birbirine karıştı. Bazı gönülleri korku kaplarken bazıları İlahi tecelliyi merakla seyre daldı. Biraz sonra ağlayan kadının oğlu, gelini ve yirmi yıl önce o gün suda boğulan herkes çıkıp geldi.

Yirmi yıllık hasret yüklü kalp sevinçle şükre durdu. Ortalık bir anda kıyamet sonrası halini aldı. Dirilen onca insan. Dünya ve ahret buluşması oldu. Perdeler kalktı, sırlar açığa çıktı. Orada bulunan tüm gayr-i müslimler iman edip şehadet getirdi.

-musibet arş cevheri-

Her zamanki gibi o gün de sohbet halkası tıklım tıklımdı. Katipler ellerinde kağıtlar, okkalar ve divitlerle bana en yakın yerde oturabilmenin telaşıyla saflar arasında dolanıyor, küçücük buldukları bir boşluğa bir ayaklarını toplayıp diğer ayaklarının yarısını yere, yarısını da yanındakilerin üstüne geçici süre koyduktan sonra, defteri yazmak için koyacak bir boşluk bulamayıp önlerinde oturanın sırtına yaslayıp mürekkep şişesini de yanlarında oturanın eline tutuşturunca her şey berkemal vaazın tatlı akan bir nehir gibi coşkusuna kendilerini kaptırıp ağızından dökülen her kelamı havada kapıp deftere hüsn ü hat ile ulaştırmaya başlıyorlardı. Bu işi sadaka-ı cariye olarak yapan kâtiplere cemaat de yardım ve hürmette kusur etmiyordu. Bağdat'ın sıcak günlerinde alınlardan akan terleri kağıda kaptırmamak için okka tutmayan diğer bir kişi de peşkirin ucu ile ter silme görevini canla başla yükleniyordu. Fethu'r-Rabbani kitabım dört yüz kâtibin yazdığı bu vaazlardan oluşmuştu.

O gün de yine vaazları yazan dört yüz kâtip yerlerini almış, vaazda dökülecek kelam için mevzilenmiş bekliyorlardı. Halk on binlerle ifade edilmeyecek kadar çoktu.

Az konuşur çok sükût ederdim. Sesim gürdü. Konuşunca kelamıma takılıp pervane olmayan hiçbir kalp bulunmazdı. Vaazlara önce konuyla ilgili ayet ve hadisleri okuyarak başlardım. Halka kimi zaman:

“Ey halk!”

Kimi zaman:

“Ey ademoğlu!”

Kimi zaman da:

“Ey evlat!” diye hitap ederdim. Bu hitap başlıkları konuşmanın içeriğine ve şiddetine göre değişirdi.

O gün okuduğum hadiste cedd-i mübarekim buyuruyordu:

“Musibetleri saklı tutmak, Arş hazinelerinden birine sahip olmak kadar büyüktür.”

Konu belirlenmişti. Celal ile başladım.

“Ey halk!” dediğime göre bugün celal ile esecek, azamet ile kükrecek; kalpleri elden ele döndürüp, halden hale geçirip, yerden yere sürükleyip, sonra merhametle onarıp ihya edilmiş olarak sahiplerine teslim edecektim.

Halk korkmuştu. Dert yanmak, derdini halka anlatmak, Rabbini insanlara şikâyet etmektir. Sordum:

“Bu şikâyetler size ne gibi fayda sağlar?”

Cevabını verdim:

“Onlar size fayda sağlamazlar. Onlar kendi başlarına kimseye zarar da veremezler. Onlara itimat ederken Hakk kapısına ortak etmiş olursun.”

Halka gitmek halk kapısından medet ummak insanı Hakk kapısından uzaklaştırır. Tevhidî yaklaşımdan uzak her şey celal ile beni titretirdi. “Hakk’ın gazabına bu yüzden çarpılırsınız” dedim.

Musibetleri halka şikâyet eden insanın kalbine perde iner.

Buğday tenim kızarmıştı. Ellerimi cemaate doğru uzatarak devam ettim. Musibet cevhere benzer. Arş hazinesi olan bu cevherin ortaya çıkması musibetin halk ile paylaşılmadan kalpte Hakk ile sırra eriştirilmesiyle olur.

Nasıl Hakk’ın verdiği nimetler halkın nazarına gelmemesi için saklanırsa Hakk’ın verdiği sıkıntılar da halktan sır perdesi ile gizlenirse halkın diline düşmez halkın ‘ay yazık, vah yazık’ gibi sözleriyle örselenmezse, halk kul ile Rabbi arasında neler olduğunu bilmezse musibet, Arş cevherine dönüşür. Halkın diline düşen musibet Hakkın cevherine eremez, kömür mesabesinde kalıp yalnız sıkıntısını insana yükler. Çünkü musibeti halka anlatmak itirazdır.

Hak Teala itiraz edenlere sahip çıkmaz. Her işte nifak çıkartmakta olanlara bakmaz. Onun sahip olduğu ve baktığı kimseler edep ve itiraz bilmeyen kimselerdir. İçi sakin, dışı hoş olanlar Hak Teala ile sohbetini devam ettirir.

Başımıza gelenler hayır olmayıp musibette olabilir. Gönderen O’dur. Kula düşen musibete boyun eğmektir. Boyun eğenin İlahi âlemde sohbeti devam eder. Allah’ı tam bilen ve O’na irfan duygusu besleyen her an O’nunla olur. İrfan sahipleri Allah’ın zatı ile olup geçici esma ve sıfat tecellilerine takılmazlar. Zatına ulaşma esma ya da sıfat tecellisindeki musibetlerle olur. Musibet karşısındaki duruş, insanı Allah’ın Zatına götürür. Musibeti başkasıyla paylaşmak buna engeldir.

Her cümlem halkın kalbine ok gibi düşüyor, kâtipler kalemlerle zaptında adeta yarışırken dörtyüz kâtip bir anda yazıyordu:

“Belalar kula Cenab-ı Hakkın kapısını çalmayı öğretir.”

Musibet kulun kapı çalmasındaki şifresidir. Her insanın musibetinin değişik olması şifrenin farklılığındandır. Allah, musibet ile de tevhidi öğretiyor. Herkes farklı çalıyor o kapıyı ve herkese farklı kapılar açılıyor. Herkes kendisindeki musibetle, kendisindeki esmanın kapısını çalar, o esma ve sıfatın dairesine girer.

Bana en yakın oturan kâtip Afif uyuşan ayaklarının tekini altından kurtarıp diğerini azat ederken azat ettiği ayağını daracık yere yerleştirip önünde oturanın masa gibi kullandığı sırtına iyice abanırken bir taraftan da divitinin ucunu yanındaki mürekkep okkasını tutana doğru uzatarak gelen cümleyi anında kayda geçirmişti:

“Kulun Allahu Teala’yı sevmesinde samimi olup olmadığı, başına bela ve musibet geldiği zaman ortaya çıkar. Bela ve musibet geldiğinde sabır ve sükûn halini muhafaza edebiliyorsa o gerçekten Allahu Teala’yı seviyor demektir. Musibet ve fakirlik zamanında sebat gösterebilmek bu sevgiye

delil ve alamet yapıldı. Birisi Hz. Muhammed aleyhissâlatu vesselama gelerek:

‘Seni seviyorum’ deyince:

‘Fakirlik için elbise hazırla’ buyurdu. Bir başkası gelip:

‘Ben Allahu Tealayı seviyorum’ deyince, Allah Resulü buyurdu:

‘Bela için elbise hazırla!’”

Celalden cemale geçmiştim. Arş cevheri olan musibet karşısında nasıl durulması gerektiğini anlattım.

“Seni dûçâr bıraktığı bela ve musibetlerden ötürü Allah’ın kapısından kaçma! Zira hiç şüphe yok ki, O senin ihtiyacını, senin işini, senin menfaatini senden daha iyi bilir. Seni bir musibete dûçâr kıldıysa mutlaka bir faydası, bir hikmeti vardır. Sebepsiz ve hikmetsiz olarak seni asla bir musibete maruz bırakmaz.

Allah seni bir musibete maruz bıraktığı zaman vakur ol. Sabit kadem ol. Günahlarını hatırla. Çok çok istiğfar et, tövbe et. Maruz kaldığın musibete karşı O’ndan sabır iste, sebat iste. Ve O’nun huzurunda dur. Rahmetinin eteğine yapış. O musibeti senden kaldırmasını talep et. Ona dûçâr olmandaki sebab-i hikmetin beyanını iste.

Maruz kalınan musibetler çeşitlidir. Bünyevî olabilir. Kalbî olabilir. İnsanlardan gelen sıkıntılar olabilir. Kulun Allah ile arasındaki durumundan kaynaklanan sıkıntılar olabilir. Musibetlere maruz kalıp eza çekmemiş ve cefa görmemiş kişilerde hayır yoktur. Belalar, musibetler Aziz ve Celîl olan Allah’ın çengelleridir ki, maruz kalanlar onlarla nimetler toplarlar.

Kalp dağı ne denli yüksek olursa karı, boranı, fırtınası o denli çok olur. En büyük bela, bela vereni bulamamak, bela içinde “Bela!” diyememektir.

Vaaz saatler sürmüştü. Cemaatin çoğunun ayakları oturduğu şekilde kalkarken kalpler halden hale düşmüş, manevi âlemlerde koşuya geçmiş olarak yenilenmişti.

-hocayı kabrinde ziyaret-

Aylardan Zilhicce, günlerden Çarşambaydı. Etrafımda kalabalık bir alim ve dervişler topluluğu vardı. Kabir ziyareti yapmak için mezarlığa gittim. Güneşli bir hava sessizlik ülkesi mezarlığı kaplamıştı. Mezarlığa girişimle sanki tüm ehl-i kabir ayaklanmıştı. Kabirlere selam vererek yürüdüm. Hocam ve kayınpederim Hammâd'ın kabrinin başında durdum. Bekledim, bekledim. Yanımdakiler de bekliyordu. Sıcaklık arttıkça arttı, güneş yaklaştıkça yaklaştı. İnsanlar terden elbise giymişlerdi. Nihayet sabırlı bekleyiş bitti, güneşle başbaşa kalınan mezarlıktan ayrıldım.

Ribata doğru yürüdüm. Güneşten yanmış tenlere degen rüzgârın sevinci yüzler de yansyordu. Benim yüzümde ayrı bir sevinç vardı. Sevincim herkesin merakı olmuştu. Alimlerden birisi umumun merakını sual eyledi:

“Yâ Şeyh! Mezarlıkta bu denli uzun kalmanızın ve sonra da bu denli sevinç arz etmenizin sırrı hepimizin merakı oldu?”

Etrafımdakilere mütebessim baktım. Olanları anlatmaya başladım:

“Dört yüz doksan dokuz yılının Cuma günüydü. Allah onlardan razı olsun. Şeyh Hammâd talebeleriyle Cuma namazını kılmak için Bağdat'tan çıkmış ve Dicle nehrinin köprüsüne gelmişti. Aylardan aralık veya ocaktı. Şeyh Hammâd ansızın durdu. Bana baktı ve kolumdan tutarak beni nehre attı.

Zemherinin çığına çevirdiği nehir soğuktan kükremişti. Soğuğun gazabı nehri pus ile sarmış, kara kış titremesine tutulan nehir tir tir titriyor, donmak için kıvranıyordu. Su üşüyünce rengini kaybedip ürkütücü bir renk alırdı. Dicle de aynen öyleydi.

‘Bismillahirrahmânirrahîm, Cuma guslüne niyet ettim.’ dedim.

Üzerimde yün bir cübbe vardı. Kolumda da başka bir cübbe vardı. Diğer cübbe ıslanmasın diye kolumu kaldırdım. Şeyh Hammâd ve etrafındakiler beni bırakıp yollarına devam ettiler.

Sudan çıktım. Soğuğu anlatmak mümkün değil. Donmak için kıvranan bir nehrin suyunda gusül etmişim. Geride birkaç mürit kalmıştı. Onlara soğuktan çok eziyet çektim dedim. Sonra cübbemi sıktım. Hiçbir şey olmamış gibi onların peşinden gitmeye devam ettim. Şeyh Hammâd'ın ashabı bana yardım için yönelince Şeyh onları men edip dedi:

‘Ben onu imtihan etmek için eziyet ettim. Fakat onu sarsılmaz bir dağ olarak gördüm.’”

Kalp dağı yüce olursa hiçbir nehrin suları ıslatamaz. Nefis kırılmamış, incinmemişti. Nehrin buz tutmuş suları nefsimi titretmemişti.

Şeyh Hammâd'ın kabrinin başından ayrılırken o günleri etrafımdakilere böyle hikâye ettim. Hayret dolu gözlerle bakanlar asıl kabrin başında olanları öğrenmek istiyorlardı. Tebessüm buğday tenimi kuşattı. Cübbemin iki ucunu birleştirdim. Ehl-i beyt sevgisini simgeleyen yeşil sarıyı başımda muhkem eylerken anlatmaya başladım.

Bugün kabrinde Şeyh Hammâd'ı gördüm. Üzerinde kıymetli taşlarla süslü güzel bir elbise vardı. Başında yakuttan yapılmış bir taç, kolunda da altın bilezikler, ayaklarında altından yapılmış ayakkabılar vardı. Ama sağ kol ve eli ona itaat etmiyordu. Şeyh Hammâd'a sordum:

“Neden kolunuz size itaat etmiyor?”

Şeyh Hammâd bana dedi:

“Bu seni suya ittiğim el. Onu affediyor musun?”

“Evet bağışlıyorum.” dedim.

Şeyh Hammâd o zaman:

“Allah'tan kolumu bana iade etmesini dilerim.” dedi.

Ben de Allah'a dua etmeye, hocamın kol ve elini istemeye başladım. Bizim bu halimizi o kadar çok Allah dostu izliyordu ki, yeryüzünde izdiham oldu. Kabirlerindeki de Allah'a dua ediyordu. Allah, Hammâd'ın kolunu ve elini iade etti. Herkes sevindi.

Ribata geldiğimizde anlatılanlar bir anda Bağdat'a su gibi akıp yayılmıştı. Şeyh Hammâd'ın müritleri, şeyhlerinin böyle bir durumda bulunmasından rahatsızlık duyup kabir keşfine itiraz için yanıma geldiler. Kimse konuşmaya cesaret edemedi ve niçin geldiklerini söyleyemedi. Onların niçin geldiklerini anladım ve dedim:

“Şeyhlerden iki kişi seçin, onlar konuyu açıklığa kavuştursun!”

Keşfi yüksek olan iki evliya belirlendi. Şeyh Yusuf Hemedani ve Şeyh Muhammed Abdurrahman. Huzura gelen şeyhler dedi:

“Bu iki kişinin mevzunun açıklanması üzere bir hafta mühlet verdik. Bunların keşfini bekleyeceğiz.”

Onlara dedim:

“Hayır! Bu iş size açıklanıncaya kadar bulunduğunuz yerden kalkmayacaksınız!”

Sustum. Herkes de susmuştu. Sessizlik beklemenin adı oldu.

Birden medresenin dışında bağırtılar duyuldu. Ne olmuştu Şeyh Yusuf'a? Yalın ayak, bağırarak, hızla koşarak geliyordu. Şeyh Yusuf nefes nefese içeri girdi. Biraz da hiddetliydi. Keşfimin doğruluğu için hakem tutulan şeyh Yusuf orada bulunanlara kızarak dedi:

“Allah bana bu saatte Şeyh Hammâd'ı gösterdi. Şeyh, bana dedi ki:

‘Yâ Şeyh Yusuf! Hemen Abdülkâdir'in medresesine git, meselenin aslını öğrenmek isteyen şeyhlere de ki:

Şeyh Abdülkâdir'in, Hammâd için dedikleri doğrudur.””

Şeyh Yusuf, sözünü bitirmişti ki, kapıdan manevi tahkik için seçilen Şeyh Abdurrahman Muhammed de girdi. Şeyh Yusuf'un dediklerinin aynısını söyledi.

Bütün şeyhler özür dilediler.

terk-i nefsi hal 6

“Kendine lazım olan yiyeceği insanlara yüklemekten kaçınmak!”

-kuşun sattığı iplikler-

Yatsı abdestiyle sabah namazını cemaatle kılmış, namazdan sonra müritlerimle Bağdat'ın henüz güneş değmemiş sokaklarında yürümeye başlamıştım. Az ötede yaşlı bir kadın sabahın taze aydınlığında eğirdiği iplikleri pazarda satmak için sırtına yüklemiş, ihtiyar bedeni taşımakta olduğu yükün ağırlığından iyice takatten kesilmiş, uzun aralıklarla aldığı nefesini ihtiyar ciğerleri kabul etmez soluklarıyla yürümekten çok kendini iteklercesine yol almaya çalışmaktaydı. Yaşlı kadına merhametle bakıp sordum:

“Bacım nereye gitmektesin?”

Yaşlandıkça dil açılırdı. Yaşlı kadın da konuşmamızı büyük bir iltifat kabul edip hayatını hemen oracıkta anlatıverdi.

Bir kızı varmış. Kızın altı çocuğu varmış. Kızının kocası vefat etmiş, zavallı kız çocuklarının geçimlerini iplik eğirerek sağlamaktayken amansız bir dert onu da bu dünyadan alıp götürmüş. Öksüz kalan altı torunun bakımı yaşlı kadının üzerine yıkılıvermiş, kızı yerine kendisi iplik eğirmeye başlamış. Şimdi de eğirdiği ipleri pazarda satmaya götürmekteymiş.

Şefkat nazarımızı celbeden yaşlı kadına dedim:

“Benden altı yüz dirhemlik ip isteniyor, ver bakalım.”

Kadın pazara gitmeden malının hepsini alan böyle bir müşteriden son derece memnun oldu:

“Lütuf buyurursunuz efendim” diyerek iplerin hepsini verdi.

İpleri aldığım gibi medresenin damına attım. Müritler, sakince bakınırken kadın şaşkınlıkla baka kaldı. Çok geçmemişti ki, büyük bir kuş geldi ve ipleri alarak gitti. Kadın iplerinin heder olduğunu düşünmekle birlikte sesini çıkarmadı.

Kadının dili susmasına susmuştu, ama içi “Nasıl olur?” diyerek itirazla konuşuyor, şaka yapıldığını sanıyor, “Bunca aylık emeği, yetimlerin geçimi bir anda böyle bir şaka ile nasıl heba edilir?” diye içi içini yiyordu.

İplikleri için üzülen kadına dedim:

“Nine, canını sıkma. İpleri satmağa gönderdim, parası gelince ne kadar etti ise hepsi senin.”

Kadın ses çıkartmadan yanımızdan ayrıldı, ama kuşun satışından umutlu değildi. Keşke kendisi pazarda götürüp satsaydı. Şimdi elinde parası olurdu. Allah bilir zavallı kuş nerede, kime satacaktı? Yaşlı kadın için için dövünerek evine gitti.

Kadın birkaç gün sonra ipliklerin satılıp satılmadığını sormaya geldi.

“İplikler satıldı, ama parası daha gelmedi.” cevabını aldı.

Kadın hâlâ şaşkındı. Bu nasıl bir kuştu, satardı da parasını daha sonra getirirdi. Kadın şaşkırmakla birlikte bir hafta sonra tekrar geldi. Yaşlı kadına:

“Yarın gel!” dedim.

Zaman sabırsızlar için ne denli sabırla akardı da denilen gün gelmez sanılırken tüm günleri tüketerek tez elden gelirdi. Nihayet dediğimiz gün zaman sayacında dolmuş, kadın da tekrar gelmişti. O an yanımıza görülmemiş ihtişamda bir heyet geldi. Dediler:

“Biz denizde yolculuk yapıyorduk. Büyük bir fırtına koptu. Yelkenlerimiz delindi. Yol alamaz olduk. Kaptana sorduk:

‘Bunun bir çaresi yok mu?’

Kaptan bize ümitsiz ifadelerle bakıp:

‘Var’ dedi. ‘Altı yüz dirhemlik ip olsa geminin yelkenlerini onanırız.’ yoksa diyerek denizin derinliklerine baktı.

Biz de dua etmeye başladık:

‘Ey Sultanu’l-Arifin! Bize altı yüz dirhem kadar ip gönder. Sana bin altın vereceğiz.’

Bir de ne görelim! Bir kuş gagasında altı yüz dirhemlik bir ip getirdi, bırakıp gitti. Bu bin altın şeyhimizindir.”

Kendi ihtiyacını başkasının eline bakmadan karşılamaya çalışan yaşlı kadına ömür boyu çalışmasına gerek kalmayan bin altını verirken sordum:

“Nine, benim satışım seninki kadar kârlı olmuş mu?”

-halifeye azar-

Bağdat hilafetin merkezi olduğu için, siyasi çalkantılar durmak bilmediği gibi, haçlı seferleri de devam ediyordu. Hilafete geçen halifelerin büyük bir çoğunluğu saraylarında lüks ve refah içerisinde yaşıyorlardı. İsrafın haddi hesabı olmuyor, halifelerin yakınında onları öven şairler topluluğu sınırsız nemalanıyor, halkın hakkı haksız olarak dağıtılıyordu.

İş başına geçen idareci kadrosu ehil olmayan, görevini hakkıyla yerine getiremeyen kişilerden oluşmaktaydı. Manevi hayatı ihyada kalpleri ellerde tutarken yönetim için de idarecilere gerekli ikazları yapmaktan geri kalmıyor, halifeye sık sık ikaz mektupları yazıyor, hatta onları kimi zaman halkın içinde itham ediyor kimi zaman da tehdit etmekten geri kalmıyordum.

Hilafette Muktazi Liemrillah vardı. Halife, kadı Ebü'l-Vefa'nın yerine İbn Muzhim el-Mezâlîm diye meşhur olan Yahya b. Said b. Yahya b. el-Muzaffer'i kadı olarak tayin etmişti. Halk bu atamadan son derece rahatsızdı. Her zaman zalime karşı Hakkı söyleyen az olmuş, korku zulmün karşısında insanları sus pus etmişti.

Cuma idi. Halife, Cuma namazına gelmişti. Minbere çıktım. Celal gömleği üstümdeydi. Hiddetli bir hoca, evladını tedip eden bir baba gibiydim. Azarladım konuştum, konuştum azarladım. Halden hale çevirdim, yerden yere vurdum. Halk cemalle gülerken halife celalle tokatlanıyordu. Muhatabım halifeydi. Kükredim, azarladım; azarladım, kükredim. Halifeyi delercesine baktım. Kızgınlıkla, hışımla dedim:

“Müslümanların başına zalimlerin en büyüğünü kadı olarak tayin eden sen, yarın merhametlilerin en merhametlisinin önünde nasıl hesap vereceksin?”

“Sen!” diye bağırdım. Zulmün ne derece kötü bir şey olduğunu, merhametin kaynağını göstererek çarptım halifenin yüzüne. Heybetim, halifenin kalbine ateş olup düşmüş, kor olup yakmıştı. Sözlerim halifenin içini kanattı, kalbini titretti. Titremeye başladı. Hıçkırarak ağlıyordu.

Tüm halifeler gibi halife Muktazi Liemrillah da benden korkardı. Kadıyı orada hemen görevinden azletti.

Halifelerin hemen hemen hepsini ikaz edip uyardım. Onları Hakk'a davetten hiç geri durmadım. İrşat eksenimde halk kadar yöneticiler de oldu.

Alimler sultanların etrafından ayrılmıyordu. Onlardan nemalanmak için uğraşıyorlardı. Bu duruma çok kızdırıyordum. Böyle alimlere diyordum:

“Siz neredesiniz, gerçek alimler nerede? Ey ilim ve amel hainleri! Ey Allah ve Resulünün düşmanları! Ey Allah kullarının yol kesicileri! Siz açıkça zulüm ve nifak içerisindesiniz. Bu nifak ne zamana kadar devam edecek? Ey alim ve zahit geçinenler! İdareciler ve sultanlardan dünya metanını zevk ve lezzetini alıncaya kadar mı onlara münafıklık yapacaksınız? Siz ve asrımızın bir çok idarecileri, Allah'ın malında ve kullarına verdiği nimetlerde ihanet içerisindesiniz.”

Alimleri düşükleri durum için uyarırken bu durumda devam eden alimlere beddua etmekten de geri

durmadım:

“Ey Allah’ım! Yâ münafıkların şehvetini kır, onları ıslah eyle veya yeryüzünü onlardan temizle!”

-kızarmış tavuk-

Dergâhımız manevi âlemde yol almak isteyenlerce dolup taşarken, her hücre, yolcusunu içine almış yola koyulmuş binekler gibiydi. Müritlerime yıllarca çöllerde, dağlarda yaptığım seyr ü sülûkü küçük hücrelerinde yaptırıyor, başlarında manevi bir öğretmen gibi onların yol kat edip edemediklerini gözlemliyordum.

Yaşlı kadın, hücrelerin önünden geçerken örtülü küçük tahta kapılara baktı. Dünyaya sırt dönüp kibleye karşı oturup Rabbine el uzatmış dervişlerin zikir seslerine kulak verdi. Dergâhın hücrelerinin önünden geçerken zikir sesleri manevi âlemlerden mi buraya akıyor, yoksa buradan mı manevi âlemlere yükseliyor, tekrar hepsi manevi âlemlerde toplanıp yekdil olup buraya mı akıyor, kestiremedi. Bizim tarikatımızda cehri zikir yapılırdı. Bu zikir Hz. Ali ile başlamıştı. Lailahe illallah ile Allah lafzı çok zikredilirdi. Tevhidin içerisinde ism-i azam vardı. Bununla zikreden bir salık tüm esma ile zikrederdi. Lailahe illallah diyen,

“La Mabude ilallah,

La Rahime illallah,

La Kerime illallah!”

hasılı tüm esmanın sahibinin dışında o esma ile isimlendirilmiş kimseciklerin olmadığını söylerdi. Birinci basamak marifetullah olduğu için lafza-yı celal çok zikredilirdi. Zikirden sonra cezbeye geçilir, cezbeden sonra muhabbetullah hasıl olurdu ki, buna aşkullah denirdi. Asıl marifetullah aşkullahtan sonra zuhur ederdi.

Cehri zikir kâinatla yapılan zikir olduğu için açıktan yapılırdı. Kâinatın zikrine girilir; dağlar ile, taşlar ile, kurtlar ve kuşlar ile bilumum varlıkla zikredilirdi. Yaşlı kadın dergâhın hücrelerinden sızan zikirleri ruhunda kendisine sunulan İlahi şarabın kadehi olarak algıladı, yudumlayarak yürüdü. Zakirlerin içinde zikirlerin cezbesinde kalmıştı.

Dervişi bunlar. Derviş, kapı eşiği demektir. Kapının eşiği herkesin basıp geçtiği idi. Derviş de kapı eşiğinde ve en büyük kapının eşiğinde bekleyendi. Kapı eşiğine gelinmeden içeri girilmezdi, ilk oraya adım atılırdı. Derviş de ilk adımda olardı. Yaşlı kadın elini kalbine götürdü muhabbetini yoklar gibi Sultan-ı Dil Muhammed Mustafa'ya salat ü selam getirdi.

Bir zikir nehrinin içinden akarak oğlunun hücrelerine doğru yürürken her kapıya bakmayı ve arkasındakini düşünmeyi de ihmal etmedi. Oğlunun hücrelerini bulmakta zorlanmadı. Daha bir yıl olmamıştı, onu bana getirip hayata tutunduğu tek varlığı yanındaki zayıf oğlanı göstererek:

“Şeyhim bu oğlumdur. Onun kalbini size tutunmuş görürüm, bana hizmetinden azat edip onu size getirdim.” demişti.

Merhametle bakmış ve:

“Olur.” demiştim.

Zayıf oğlan seyr ü sülûke durmuştu. Az yiyip az içecekti, az uyuyup çok ibadet ederek nefsin güçlenme yollarını kırıp kalbini zikir ve taatle ihya edecekti.

Günler akıp aylar geçerken hasret denen zamanın ayrılık sırrı yaşlı kadının içine düşünce oğlunu görmek için dergâha gelmişti. Zayıf oğlancağızı iyice zayıflamış solgun yüzünü daha da sararıp solmuş gördü. Analık şefkati yüreğini yaktı. Gözleri doldu. Hayattaki tek yavrusuna acıdı. Yaşlı kadının gözü oğlunun yemeğine ilişti. Yanında duran bir parça kuru ekmek ve suydu. Demek oğlunun bu denli zayıflamasının nedeni bu kuru ekmektir. İçi daha da acıdı. Oğlunu alıp evine götürmeyi ve daha pek çok şeyi düşünerek, içi kanayarak gözyaşlarını içine bastırarak yanına geldi. Naz sultanıydım, müritlerimi de nazlardım. İnsan ne görürse onu verir. Ben manevi kapılarda hep nazla ağırlandım. Kapıma geleni de ağırlardım. Kim gelirse kendisini özel sanır, o nazla kalbi sevince varırdı.

İhtiyar kadın yanına geldi. Bağlılığında kusur yoktu. Şeyhi öl dese, ruhunu hemen çıkartır verirdi. Aşkla düştü kapıma. Biricik oğlunun halini şikâyet etmeyi içinden geçirdi ise de vazgeçti. Yanına oturdu. Tam da o sırada yemeğimi bitirmiştım. Kadının gözü sofradaki yemeğe kayd, sofradaki kemiklere takılıp kaldı:

“Kızarmış tavuk ha!” diye söylendi kendi kendine.

Yaşlı kadının gözünün önüne biraz önce küçük hücrelerinde gördüğü iyice zayıflamış oğlu ve kuru ekmeği geldi. Tavuğun kemiklerine bir daha baktı. Yavrusunun zayıflığı, kuru oğlanın iyice kuruması, şeyhin kızarmış tavuk yemesi bu nasıl bir tezattı. Kalbini tuttu. Şeyhine sevgisinde kusur yoktu. Acaba şeyh hazretleri hücredeki çocukların ne yediklerinden haberi mi yoktu? Yanımdaki nazdarlığını düşünerek söyledi:

“Yâ şeyhim! Merhamet. Bu ne hal! Sen kızarmış tavuk yersin, zavallı oğlum zayıflamış, kemikleri derisinden çıkacak hale gelmiş, kuru arpa ekmeği yer. Bu nasıl haldir?”

Önce nazla sızlanan yaşlı kadına baktım, sonra da tavuğa. Elimi sofradaki kızarmış tavuğun kemikleri üzerine koyup seslendim:

“Kum biiznillah!”

Tavuğa “Allah’ın emri ile kalk!” dedim. Tavuk hemen emre itaat etti. Tavuğun kemikleri bir anda toplandı ve sofradan tavuk olarak zıplayıp kalktı. O zaman yaşlı kadına dedim:

“Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefesine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit leziz şeyleri yiyebilir.”

terk-i nefsi hal 7

“Allah adına, doğru da olsa, yemin etmekten kaçınmak!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-kabir âlemi görülür mü?-

Kavak ağaçları üç katlı evimizin ön cephe sakinleriydi. Yan yana nizami dururlardı. Balkon cephesini dışarıya karşı korurlardı. Hafif bir rüzgâr bile onları harekete geçirmeye yeterdi. Hep içlerinde birisi olduğunu düşünürdüm. Rüzgâr olunca, hele de şiddetlisi olursa, kavak ağaçları eğilip kalktıkça bana üzgün bir insanın dövünmesi gibi gelir, onlara merhamet ve şefkatle bakardım. Küçük bir gölet vardı kavakların su ihtiyacı için. Bu gölette arkadaşlarla düşmeden kim atlayacak yarışması yapardık. Üzerinden atlarken korktuğumuz bu gölette her atlayıştan sonra da kocaman bir deryayı aşmış gibi sevinirdik. Bu geceki sohbetine babam “Biliyor musunuz?” diye başlamıştı bilmediğimizi bildiği halde. Bugün ne oldu?

Kimse bilmediği için cevap da bilinmeyendi.

Cevabı bilen verirdi.

“Saatimi kaybettim” dedi babam. Yepyeni bir saat. En iyisindenmiş. Özel getirtmiş. “Ne kadar aradımsa bulamadım. Sonra Abdülkâdir Geylânî’ye:

‘Yâ şeyh, sana bir Yasin-i şerif, saatim bulunsun’ der demez bir de ne göreyim! Bizim küçük göletin içine güneş yansımış, bir şey parıl parıl parlıyor. Meğer benim saat. Çamurlu gölette hiç saat parlar mı? Allah ta dibindeki saati parlatarak gösterdi. Şeyh hazretlerinin kerameti çocuklar” derken tatlı tatlı gülüyordu.

Keramete aktı zihnim. Üstünden atlarken korktuğum çamurlu gölette, o karanlık yerde küçük saatin parlayıp anında bulunmasına kaydım. Bu gece keramet dolu zihnim.

Keramet; sebeplerin kaldırılması, O’na yakınlaşmış kul için perdelerin aralanması değil mi? Allah sebep perdelerini koymamış mı aramıza. Ne denli nefsimizden perdeleri aralarsak, dış âlemden de o denli sebep perdeleri aralanmıyor mu? Yetmiş bin hicap ne sanılır ki? Hicaplar kalkınca O’nun kudretinde sebep kalır mı? Keramet hicapları kaldıranlara kaldırdıkları hicaplarca muhatap olma değil mi? O zaman Abdülkâdir Geylânî için ölüyü diriltmek ne denli kolay bir keramet. Sebep perdelerinin esaretine düşmüş bu asrın insanı, gözünü maddeyle perdelemiş bizler, gördüğünün dışında inanmayanlar için keramet ne denli dünyalarımızdan irak kalmış. Oysa ilime nasıl da tereddütsüz inanıyoruz. Onun böyle harikuladeliği olabilse nasıl da sahipleniriz. Bunca ehl-i keramet, bunca keramet ne diyor biz insanlara? Bu kadar büyük himmet dünyası! Böyle bir feyiz bahçesi! Böyle tutunacak bir el. Aşk-ı İlâhi yudumlanacak böyle bir kalp. Asrımızın maddeci karanlıkları nasıl da ötelemiş dünyamızdan bütün bunları. Bu nuranî âlemlere nasılda yaftalarla perde çekmiş. Kişiyi araya sokma demiş. Kalbi perdeli insanlar bunların nurani birer basamak olduğunu unutturarak, inadına kendilerini araya sokarak bu şahsiyetleri dünyamıza perdelemişler. Keramet de ve ehl-i keramet kişi de kapatan değil açandır oysa. Keramet kalbe degen nasıl bir haz olduğunu anlıyorum. Biliyorum ki bunlar manevi. Kalbin bu manevi sırlarını gece sohbetlerinde babam parça parça anlatırken manevi âlemler yıldız yıldız kayıyor içime. Babam zihni mazide, kelamı anda anlatmaya devam ediyor:

“Korkudan fal taşına dönmüş gözleri, safrana kesmiş rengiyle huzuruna geldiğinde tir tir titriyor, hâlâ dişleri birbirine değiyordu. Adamın titremesi dizlerinde devam ederken anlatmaya başladı:

‘Babü’l-Ezc kabristanından geçiyordum. Kabrin birinden çığlık sesleri duydum. Size gelerek durumu bildirmek istedim.’

Korkudan titreyen adamı dikkatle dinleyen Abdülkâdir Geylânî çevresindekilere kabir sahibi hakkında sorular sordu.

‘O benden hiç feyiz aldı mı?’

Müritler bilmediklerini söylediler. Tekrar sordu:

‘Meclisimizde hiç bulundu mu?’

Bu konuda da bilgisi olan yoktu. Başka bir soruyla adamın halini tahkik eylemeye devam etti:

‘Arkamda namaz kıldı mı?’

Kabir sahibi kişi hakkında kimse pek bir şey bilmiyordu. Belli ki, bu meclislere uğramamış, yolu buralara düşmemişti.

Abdülkâdir Geylânî biraz ötesinde azap çekip feryat eden kişi için üzüldü. Kabir onun için bizim düşündüğümüz gibi uzaklarda değildi.

Başını öne eğdi. Bir saatlik murakabenin sonunda neler yaşadı, kimlerle görüştü, nasıl ricada bulundu, kimse bilmedi; ama etrafında merakla bekleyenlere sevinçle dedi:

‘Melekler bana haber verdi. O kişi benim yüzümü görmüş, hakkımda da iyi niyet taşımış. Onun yüzünden Allah o kişiyi affetti.’”

Küçük dünyalarımıza büyük müjdelerdi babamın anlattıkları. Bizler merak içinde dinlerken babam heyecan içinde anlatmaya devam etmekteydi:

“Onu sevmek, onun için iyi niyet taşımak, onun geniş himmet dairesinden yararlanmaya ve manevi âlemlerde tavassutuna yetiyordu. Himmet eli bu denli yüceydi. Manevi saltanatının sınırlarını merak edenlerden biri sordu:

‘Bir kişi size bağlansa, fakat sizden ders almazsa, sizin dostunuz sayılır mı?’

Sükûnetle baktı sorana ve dedi:

‘Her kim bana intisap ederse, o benim dostlarımdan olur. Allah onu kabul eder. Her kim medresemin önünden geçerse, Allah onun ahret azabını hafifletir.’

Sohbet halkasında bulunanlar bu cevabı şüphe etmeden kabul ettiler. Allah dostlarının manevi

hallerine inanmak da kişinin imanıyla alakalıydı. Hayranlıkla yüzüne bakan dostları:

'Sadakte!' dediler.

Abdülkâdir Geylânî'de, Efendimizin sıbgatullah sırrı vardı. Onun için onu görmek Rabbin huzurunda affa vesile olabiliyordu. Kendisini görmenin nasıl bir bahtiyarlığa ermek olduğunu şöyle ifade etti:

'Müjde beni görene, beni göreni görene, beni göreni göreni görene, beni göreni göreni göreni görene, beni göreni göreni göreni göreni görene!'

'Beni görmeyene üzgünüm doğrusu.'''

Ah zaman, ne kadar kaypaksın. Çocukluğun garip bir kuralı; erken yatacaksın, sabah okul için kalkmak var. Abdülkâdir Geylânî içimde, sohbet yüreğimde, uyku gözlerimde. Zaman, tut ellerimden o ana götür! Zamanın gücü var da benim tutturacak ellerim yok, biliyorum. Zamana gücüm yetmese de hayale gücüm yetiyor. Hayal sen ne güzel bir bineksin!

-manevi cömertlik-

Geceydi. Gök yıldız yıldızdı. Gece kuşları kâinatın zikri içinde derinden bir zikre durmuş, gecenin sessizliğinde belli aralıklarla uyku gafletine düşmüş insanları zikirleriyle uyarıyorlardı. Gece, zikr-i hafi sırrıydı.

Yıldızlar “Yâ Hayy!” diyordu.
Denizler “Yâ Hayy!” diye kükrüyordu.
Dağlar “Yâ Hayy!” diye dönüyordu.
Zerrat-ı vücudum “Yâ Hayy!” diye zikrediyordu.

Tüm zerrelere dil olup kelama durmuş, bu zikrin serzakiri kalbim Hayy isminin arşında “Yâ Hayy!” diye kâinatı velveleye veriyordu.

Dostlar etrafımı sarmıştı. Ağzımdan dökülecek kelamı toplamak için bekliyorlardı. Yalnız bekleyenler onlar değildi. Ben sohbe başlayınca gökyüzünden bölük bölük melekler sohbetimi dinlemek için inerlerdi. Çoğu kez sohbetlerimize Allah Resulü teşrif ederdi de cemaatten pek çok kişi görürdü.

Sohbete başladım. Bu geceki sohbetimde de manevi âlemler aralanmaya başladı. Başımı kaldırdım. Gökyüzüne baktım. Seslendim:

“Yalnız beni sulama! Ben meclisimde oturanları bu hususta cimrilik etmeye alıştırmadım. Sen kerimsin, kadeh arkadaşı olanları kadehten içme nöbetinde boş döndürmek kerim olana yakışır mı?”

Manevi âlem sakisi cömert olmalıydı. Manevi âlemlerin en cömert sakisiydim. Sundum, sundum. Dağıttım. Sebil ettim. Aşk şarabından doyasıya içtim, içirttim. Yudumladım, yudumlattım. Derece derece yükseliş başladı. Kademe kademe vecd. Huzurumda gece böyle yaşanırdı. İlahi şaraptan sunulan kadehlerden orada bulunan herkes vecde geldi, titreyip coşmaya başladı. Zikr-i cehri başlamıştı. “Allah!” dedim.

Sonra yâ Hayy!

Derinden başladı zikirler. Boğazdan, sonra kalpten yapılırdı zikr-i cehri. Dil söylerdi, binlerce zerrenle zikretmek sonra kendi âlemine tüm âlemleri katmakla olurdu. Kainat halkasında bir zikir başladı, gece yıldız yıldız akıyordu.

Yâ Allah!
Yâ Hayy!
İllallah!

Meclisteki tüm kalpler ses verdi:

“Yâ Allah!
Yâ Hayy!
La ilahe illallah hu!”

Kalp ses verir dile gelirdi. Zerrat-ı vücut zikrederdi. Her duygu “Allah!” diye nida ederdi. Duyguların sesi kainatı aşardı. Her insan büyük bir âlem, tüm kainat kalpte zikre dururdu. Zikir, bilumum âlemleri zikirle kalbe, duada avuca alıp Rabbe gitmekti. Etrafımdaki kişilerin her biri bir kainat olmuş zikreliyordu. Yüzlerce kainat vecde geldi hep birden söyledi:

“Yâ Allah!
Yâ Hayy!”

Manevi bir ziyafet başlamıştı. Arş-ı Alâdan geliyordu nimetler. Melekler taşıyordu feyzi, peygamberler zikirde arkadaşımız. Her kalbi Allah tutuyordu. Kalpler yere göğe sığmaz olmuştu. Zikrin coşkusu âlemleri kuşattı. İlahi neşe kalpleri tuttu. Her kalp derecesine göre Tur dağı gibi parçalandı. Bu coşkunun verdiği cezbeyle firaka dayanamayan birkaç kalp visal için Hakka yürüdü.

Şükürle, zikirle işlenmiş bir gece sabaha değişiyordu. Sohbetimde manevi makam kesp etmiş dostlar bu cömert kalpten yudumladıkları İlahi şarapla mest:

“Yâ Hayy!
Yâ Kayyûm!
Yâ Allah!”

diyorlardı. Gece gündüzün eteklerine düşerken bilumum yıldızlar kalbimden ses veriyordu:

“Yâ Hayy u
Yâ Kayyûm!
Yâ Allah!”

-ihrama girmek-

Talebe yetiştiriyor, halka vaaz ve nasihatte bulunuyor diğer taraftan da sabahlara dek evrat, ezkar ve ibadetle geceleri ihya ediyordum. Bu arada kitap telif etmeye de devam ediyordum. *Sırru'l-Esrar* kitabımı tamamladım. Bu kitap insanın enfüs dairesindeki yolculuğunun temellerini oluşturmaktaydı. Bu yolculuktaki sırlar ve gidişte yol almamıza engel olan nefsin ayak bağlarını açıkladım.

Sırru'l-Esrar'da insanları cismani ve ruhani olarak iki çeşide ayırdım. Cismani olan insanlara genel insanlar, ruhani insanlara da özel insanlar dedim. Özel insanlar vatanı için ihrama giren kişilerdir.

Genel insanın vatanına dönmesi derecelere dönmesidir. Genel insanın üç derecesi vardır. Meva cenneti, naim cenneti ve firdevs cennetidir. Genel insan cismani varlığında yaşayandır. Cismani varlığın tadacağı lezzet de cismani olur.

Özel insanın vatanına dönmesi hakikat ilmiyle yakınlık elde etmesidir. Bu kişiler ister uykuda, ister uyanıkken olsun kalbi fırsat buldukça asli vatanına gider. Buna ulaşma yolu tefekkür ile. Buna delil, bir anlık tefekkürün altmış yıllık ibadetten daha hayırlı olmasıdır.

Tevhid tefekkürü.

Arif kişi bilgi ve sevgi ile bu ilme ulaşır.

Özel insanlar arif insanlardı, onlar kurbet yani 'yakınlık' yolculuğuna çıkmış, ihramlarını giymişlerdir. Genel insanlar ise abiddir. Onların yolculuğu cennettir.

İhram giymek özel insanın özel durumudur. İhramda normal zamanlarda helal olan da yapılmaz. İhram giyen kişi her an Rabbinin huzurunda olan, kendinde hiçbir şey bulmayan ve hiçbir şeyi sahiplenmeyendir. Bunlar rüyetullah yolcularıdır.

İki çeşit rüyet vardır:

Birincisi ahrette kalp aynası vasıtası olmaksızın gönül gözü ile O'nun cemalini görmek.

İkincisi dünyada kalp aynası vasıtasıyla gönül gözü ile O'nun cemal nurlarının aksinden olan sıfatlarını görmek.

Dünyada kalp gözü ile Rabbin müşahedesi "Mümin müminin aynasıdır." hadisinde belirtilmiştir. Müminden kasıt, mümin kulun kalbidir; ikinci mümin ile de Allah kastedilmektedir. Böylece müminin kalbi Rabbinin aynası olmaktadır. Dünyada mümin kalp gözüyle Rabbinin sıfatlarını görür. Nitekim Hz. Ömer:

"Kalbim Rabbimi, yani O'nun nurunu gördü" derken Hz. Ali:

"Perde-i gayb açılrsa yakinim ziyadeleşmeyecek!" diyerek bu gerçeği belirtmiştir.

Allah kendi nurunu, Kur'an'da sıfatları itibariyle şu benzetme ile izah eder:

“Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru içinde kandil bulunan bir oyuktan yayılan ışığa benzer.”

Bu ayette geçen mişkat sözcüğünün anlamı müminin kalbidir. Misbat da fuadın sırrıdır. Fuadın sırrı da ruh u sultanîdir. Ayette, züccace ile fuad kastedilmiştir.

Allah, bu ayette o nurun kaynağını göstermektedir.

“O kandilin yakıtı eşine ne doğuda ne de batıda rastlanan mübarek bir zeytin ağacından alınmaktadır.”

Bu ağaç tevhit ağacıdır. Bu ağaçta hudus yani sonradan olma, adem yani hiçlik gibi arızalar yoktur. O ağaç ezeli olduğu gibi ebedidir. Sıfatları da aynı özellikleri taşır. Sıfatları O'nun nurunun tecellileridir.

Kalp üstünden nefis perdesinin kaldırılması mümkündür. Kalbin yüzünde örtü olan nefis kalbin üstünden kalktığı zaman kalp hayat bulur. O zaman ruh o pencereden Hakk'ın sıfatlarını müşahade eder. Allah Tealanın zatının görülmesi ise bu tıflü'l-meânî denilen sır nazarı ile ayna vasıtası olmaksızın ahrette olacaktır. Nitekim bir ayet-i kerimede:

“Bazı yüzler o gün mutlulukla parlayacak Rablerine bakarken” buyrulmaktadır. Peygamberin:

“Rabbimi rüyamda yeni yetme bir delikanlı suretinde gördüm.” hadisiyle kastedilen muhtemelen tıflü'l-meânîdir. Rab, ruh aynasında tecelli edenle tecelli olunan arasında vasıta olmaksızın bu surette tecelli eder. Yoksa Hak Teala suretten ve maddeden ve cismin özelliklerinden münezzehtir. O halde suret görünenin aynasıdır. Ayna ve gören değildir.

İnsanın hakikati bu nura ulaşmak için ihrama girmiştir. İhrama girmek kendisini O'na adamaktır.

Böylece hacdaki ihram sırrı da ortaya çıkmaktadır. İhram O'nu görmek için yapılan bir fiildir. Hacda da her insan ihrama girerek İsmail olduğunu, O'na kendini adadığını belirtir. Onun için normal zamanda caiz olanları da yapamaz itaat ve teslimde İbrahim ve İsmail olurken her hal ve fiilinde Rabbine adanmış bir İsmail olur.

-meleklerle şiirle aşk cevabı-

Recep ayı idi. Regaip kandili yüreklere kandil gibi düşmüştü, ihya edilmiş gecelerle ameller kandil kandil aydınlanmış, melekler semada duramaz olmuş, şevk u cezbe ile yeryüzüne akın eylemişti. Saf saf gelip benimle musafaha edip Regaip gecesi namazını kılıp kılmadığımı soruyorlardı. Ben de meleklerin nurdan ruhlarına şiirin gizemli dünyasıyla cevap veriyordum:

*“Gözlerim sevgilimin cemalini gördüğümde,
İşte odur benim Regaip gecesi namazım,
Cemalini görenlerin nurlarıyla kâinat dolup taşar,
Rıza haram olsun bana kanım feda olmazsa,
Savaşta cesur yürekler ile beraber olmazsam,
Ariflerin safları arasına girerim,
O mertebelerden yüce olur şanımlı,
Böyle bir ömrü hiç katma asla hesaba,
Eğer kişi sevgiye layık değilse, sevgiyle dolmamışsa.”*

Gece şiire damlamıştı. Yüreğim pek çok defasında olduğu gibi şiirle üryan olup sırrımı dizelerle ele vermişti. Hizmetlim Ebû Rıza yanımdan bir dem bile ayrılmazdı. Gecelerin sırrında manevi âlemlerde seyir ederken Ebû Rıza da gece gündüz takipçimdi. Geceleri zaman zaman kapımı çalar, destur alır, bir şeye ihtiyacım olup olmadığını sorardı.

O gece de kapımı tıklatmış, açan olmamıştı. Birkaç kez yine tıklatıp beklemişti. Yine açan olmayınca bunun üzerine Ebû Rıza kapıyı açıp içeri girmişti. Beni içeride görememişti. Alışkındı bu hallere, “Kimbilir hangi âleme cesetle uruç etmiş, melekler sevgili bedenini de onunla alıp gitmişler” diye düşünürken evin tavanının açılıp benim tavandan aşağıya doğru indiğini gördü. Tahmin ettiği gibiydi. “Kimbilir nerelere ziyarete gitmiş ve bu ziyaretin coşkusuyla geri dönmekte!” diye bakınıyordu. Dilimde kalbimin zikrini ifade eden mısralar dökülmekteydi. Ruh Rabbiyle yakınlaştıkça zarafet kazanırdı. Ruhumdan dizelere aşkın sırrı akmaktaydı.

“Rableri onlara temiz bir şarap sundu.”

İnsan suresi 21. ayetine atıfta bulunarak içtiğim aşk şarabından söz etmekte, kalbimin derununu kelama dökmekteydim.

*“Cemalinizin Kâbe’sini aşk ve şevk ile tavaf ettim,
Baki ve celil Mevla’ya secde-i şükür ettim,
Sevda taşlarını kalbimden ölüm eliyle attım,
Yangınlarımla başbaşa kaldım,
Aşk sarhoşluğunda kaldım, şaşkınlığım hiç gitmedi,
Keşke saki bana hiç şarap sunmasaydı.”*

-halk ve irade perdesi-

Tevhit, her şeyin başı tevhit. Tevhit ise tevhid-i hakikidir. Tevhid-i hakikiye ulaşmak çok önemlidir. Bunun için sebepleri bırakmak gerekir. Tevhit yolunda bilumum sebepler perde bilinmelidir. Perdelerin en kalını halk perdesidir. Halktan bir şey bilmemek, halk sebebini terk etmek gerekir. Sebeplerin iki önemli noktası vardır ki, bunların biri dış âlemdedir, diğeri ise iç âlemedir.

Dış âlemin sebebi halk üzerine kurulmuştur. Maddedeki sebebi insan algılarınca insanın insana yaşattıklarında kişinin sebep olduğunu nefis kabullenemez. Çünkü bu kabul için nefsin kin perdesini aşmak gerekir. Kin perdesi aşılmadıkça, kin kalpten bertaraf edilmedikçe, insan hiç kimseye kin duymaz hale gelmedikçe kalp, Rabbin huzurunda secde-i kalp edemez, velayet sırrına eremez.

İkinci sebep insanın kendisindedir. Bu da aslında yok denecek kadar cüzi, ama insan sahiplendiğinde Rabbi ile arasına giren en kesif bir perdedir. İnsanın benliğindeki Rabbi göstermeye engel olan bu kalın perde iradedir. Bu perdeyi aralamanın sırrı şudur:

“Kendini Allah’ın fiiline, iradesine terk et!”

İnsan, kendi iradesini fail bellerken başkasının iradesine kendini terk edemez. Eğer insan iradeden vazgeçip cüzi iradeyi sahib-i hakikisi olan külli iradeye terk ederse İlahi ilimlere kapı olur ve ilm-i ledün ona ayan olur. Yoksa o insan, bu dünyada bir kabuk olarak fena olur gider.

Tevhid-i hakikide esas olan yaratılmışların insana müdahil olmadığını anlamaktır. Allah izin vermedikçe onlardan insana ne iyilik ve ne de kötülük gelir. İmanın son rüknüne hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna yakın hasıl eylemek böyle olur. O vakit kadere iman tamam olur, sırr-ı kader anlaşılır. Bu sırları nefsinde yaşayamayanın kadere imanı zayıf olur. Kaderi anlaması ise mümkün olmaz.

Bu iki sebep perdesinde insanın birinci sebep olan halka karşı duruşu şöyle olmak gerekir:

Bütün kuvveti Allah’tan görmek, halkın elinde mevcut olan her şeyi Allah’ın kudretinden bilip tasdik etmek.

İsm-i Kadir’le Allah’tan başka kimsede kudret görmemek. Varsa da asıl kudrete hemen ulaşıp onun ism-i Kadir’in yansıması olduğuna, O izin vermeden O’nun kudretinde tasarruf hakkının olmadığına yakîn hasıl eylemektir.

İkinci sebep olan iradeyi aşmak da kendini Allah’a bırakmakla olur. Hakk’a teslim olarak sebepleri atmak, kendinde hiçbir hareket görmemek, “Bende ne varsa Sendendir...” demek. Görmem Senden, düşünmem Senden, kuvvetim varsa Senden. Bende bilumum her ne varsa hepsi Senden. O zaman insan Hakk’a teslim olur, iradesini küllî iradeye bırakır, irade sebebini atar. İnsanın nefesine kabul ettirmesi gereken nokta şu incelikte gizlidir:

Her şeyin evvelini de sonunu da yapan Allah’tır.

Rabbimiz buyurdu:

“Kulum bana nafîle ibadetle yaşar ve onu severim. Sevince de tutan eli, işiten kulağı, gören gözü, yürüyen ayağı olurum, hep işlerini benimle görür.”

Bu hal fena makamıyla yani kendinden geçmek ile olur, yani benlikten geçmek. Bu makama gelmek zor değildir. Tek yapılacak olan Hakk’a güvenden ve O’na teslimden sonra insanda olması gereken İlahi tecelliler önünde yok olmaktır. Bu yok oluşta evvela tul-i emel olan isteklerin yok olması gerekmektedir. Çünkü arzu ve heves kırılmadıkça Allah, kul ile olmaz. İstikbale dönük uzun vadeli emeller yok olunca istekler ve arzular da yok olmaya başlar. İsteklerin yok olması insanı dünya sevgisinden kopartır. İnsan bitmeyen bir istek dünyası ile dünyaya bağlanır. İstekler dünya bağıdır. O bağı istememekle kesmek gerekir. İstekler kesilince istemekle canlı kalan irade ölmeye başlar. Bundan sonra insanı İlahi tecelli kaplar. Hakk’ın isteğı insanda hüküm sürmeye başlar. İnsanda bunun belirtisi bazı haller ile anlaşılır. İlahi tecelliyle hemhal olan insanın kalbi sakin olur. Vücudu rahat olur. Vücuduyla sıkıntı hissetmez, şuram şöyle, buram böyle demez. Vücudu dingin olur, hasta bile olsa vücutla kavgalı olmaz. Gönlü genişler, yüzünde manevi âlemlere ait bir nur hasıl olur. Bu haldeki kişi Hakk varlığı ile zengin olur.

Bu aşamalara gelen insan Hakk için gönlü kırıklar zümresine dahil olur. Bunlara Hakk için gönlü mahzun anlamına gelen ‘Münkesiret’ül-Kulûb’ adı verilir. Münkesiretü’l-Kulûb makamına gelince benlik tamamen erir ve Hakk’a vasıl olunur.

Halk perdesi aşılmadan veli, irade perdesi kalkmadan da ebdal olunmaz. İlahi tecelliye mazhar olmuş, halk perdesi ile irade perdesini yırtıp Hakk ile halvet etmiş kişiyi çeviren her dem kudret elidir.

“Kudret eli seni çevirir.

Ezel dili seni çağırır.

Hakk sana bilgiler öğretir.

Türlü türlü manevi kisveler giydirir.

Ezeli ilimlerden sana nasip gelir.

Gönlün açık olur.

Kötülükler sende eğlenmez.

Hep varlığın Hakk arzusu ile dolar...”

-yetiş-

Ribat tıklım tıklım doluydu.

Aniden konuşmamı kestim. Celal tahtındaydım. Keskin baktım. Herkes korktu. Ortalığa korkunun sessizliği düştü. Cemaat sessizlikteki maneviyatı fark etti. Ruhlar dingin bir hal aldı. Kalpler ötelere aktı. Manevi âlemlerin ıtrı esti. Tüm gözler üzerimde bekleşti.

Baktım baktım...

Arkama yaslandım. Yanımda duran asayı aldım. Fırlattım.

Cemaat korkuyla büzüldü, hayretle irkildi. Fal taşı olmuş gözler merakla baktı. Herkes şaşkındı. Bana yakın oturan cemaatten birkaç kişi korkuyla başını eğdi.

Asa havalandı. Uçmaya başladı. şimşek gibi kapıdan çıktı ve gitti.

Keskin bakışlarla cemaate döndüm, anlatmaya devam ettim. Kulaklar bendeydi ama düşünceler giden asanın peşine akmıştı. Asa nereye ve kime gitmişti?

Çok geçmedi, merak yüklü ribata bir kadın girdi. Elinde asam vardı. Bir emaneti getirir, bir kutsal sırrı teslim eder gibi hürmetle yöneldi. Titreyen sesiyle:

“Buyurun şeyhim” dedi.

Aldım.

Tüm yüzlerde merakın sorusu vardı. Mahcubiyet soruları kelama döktüremedi. Kadın bitkindi. Korku içindeydi. Bir dehşetten kurtulmanın, bir düşmanı alt etmenin, vicdanına inecek kara bir lekeden uzaklaşmanın sevincindeydi.

Her şey bitmişti.

Çaresizlik sarmıştı dört bir yanını.

İmdat dese duyacak bir kulak, yardımına koşacak Allah'ın bir kulu yoktu. Ama birisi vardı. Yüreğinin köşesinde muhkem yeri olan, çağırıldığında himmetiyle hemen temessül eden birisi. şimdi en darda olduğu andı. Rabbinin adını zikredip seslendi,

“Medet ya şeyhim!

Yetiş ya şeyhim!”

Kulak duymazdı, kulağın sahibi duyururdu. Onca mesafeden kulağın sahibi Semi Allah, kadının sesini bize duyurdu. Lâmekân olan Zat-ı Zülcelal tüm mekân engellerini kaldırarak aciz kulunun imdat isteyen çırpınış anını da gösterdi. Celalim ondandı. En çok celallendiğim an, günah işlenme anıydı. Hiçbir şey beni o an kadar celal ile kızdıramazdı.

Celal ile uğan asa mermi gibi gitti ve isabet etti.

Yetiştim.

Haramî bir nefis, daha önce kendisiyle evlenmeyi kabul etmeyen iffetli bir kadın olan müridimi tarlasında yalnız başına çalışmakta olduğunu görerek ona ulaşmak istedi. Kadın, bu hain nefse karşı mücadele etti. Kadının maddi gücü bitince manevi gücünü hatırlayıp:

“ Yetiş ya şeyhim!”

diye bağırdı. Asam adamın kafasına defalarca indi. Adam içine vuran cehennemî korku ve parçalanmış kafayla kaçtı. Müridem asamı alıp bana getirdi.

-borçlu meleği-

Akşam, Bağdat'ın üzerine inmeye başlayınca Bağdat'ın sokaklarında garipler, kimsesizler, evi barkı olmayan yurtsuz yuvasızlar, uzak diyarlardan yolu Bağdat'a düşenler adımlarını bizim kapıya çevirirlerdi. Kapının önünde elinde ekmek bulunan birisi her an seslenirdi:

“Yemek isteyen!
Ekmek isteyen!
Yatmak isteyen yok mu?
Gelsin!”

Bu durum gün boyu sürerdi. Kimilerinin manevi sofraya giden yolu dünyevi sofralardan geçer. Bütün amelleri araştırdım, yemek yedirmek kadar hayırlı bir amel bulamadım. Güzel ahlâktan daha güzelini bulamadım. Dünyanın hepsinin elimde olmasını ve onu aç insanlara dağıtmış olmayı isterdim. Kapımız herkese açıktı. Bu kapıda herkes maddi ve manevi doyardı. Ribatta gece gündüz ibadetle meşgul olan müritlerin her ihtiyacı benim tarafımdan karşılanırdı. Kimseden de bir şey kabul etmezdim.

Ribat için harcamalardan dolayı bir hayli borç birikmişti. Hizmetkârım Ebû Rıza biriken borçları düşünüp dert ediyordu. Nasıl dönecekti? “Allah kerim” dedi kendi kendine. Şeyhi hiç kimseyi darda bırakmadığı gibi benim de darda kalmayacağımı düşündü. İstesem bütün Bağdat esnafı yardım ederdi. Böyle bir şeyi asla kabul etmedi. Halife zaman zaman hediye gönderirdi. Onu da kabul etmez, iade ederdim.

Ribatın borçlarını düşünen Ebû Rıza:

“Tevekkeli” diye mırıldandı.

Destursuz bir kişinin ribata girdiğini ve bana doğru geldiğini gören hizmetliler gelen şahsa müdahale etmek istedilerse de muvaffak olamadılar. Yabancı hizmetlilere rağmen yanıma geldi ve sohbe başladı. Biz sohbet ederken hizmetliler ve Ebû Rıza şaşkın şaşkın bakınıyorlardı. Sohbet uzun sürdü. Sohbetin sonunda yabancı yanımdan ayrılırken:

“Efendim, bu borcu karşılar.”

Diyerek bir kese altın verip geldiği gibi tekrar çevredeki hiçbir kimseyle kimseyle konuşmadan çıkıp gitti. Ebû Rıza ile diğer hizmetkârlar arakasından baka kaldı. Şeyhleri ki, kimseden para pul almazken halifesi, veziri bir tek hediye kabul ettiremezken bu da kimdi bir kese altın verip borçlara yeteceğini söyleyip giden. Demek ribatın borcunu da biliyordu. Şaşkın vaziyette bakınıp duran Ebû Rıza'yı çağırdım. Keseyi uzatıp dedim,

“Her hak sahibinin hakkını sahiplerine ulaştır!”

Ebû Rıza, borçları, borçluları tek tek biliyordu, ama bu borçların karşılığı bir kese altını veren kişiyi bilmiyordu. Merak içine düğümlendi, edep kelamı ağzına tıkadı ise de merakın düğümü edebin sırrını çözdü. Ebû Rıza:

“Efendim” dedi “Kimdi o adam?”

Kimseden bir şey kabul etmediğimi çok iyi bilen Ebû Rıza'nın bir kese altını kimden aldığını merak etmesi normaldi. Gülümsedim. Cevap da keseyi veren adam gibi sırlı oldu:

“Kader yolundan gelen biridir.”

Ebû Rıza şimdiye dek ‘kader yolundan gelen’ diye bir şey duymamıştı. Kim olabilirdi kader yolunun adamları, merakı daha da arttı ve sordu:

“Ey Şeyhim! Kader yolu ne demektir?”

Mütebessim baktım Ebû Rıza'nın yüzüne:

“Allahu Teala'nın borçlu evliyalara gönderdiği bir melektir.”

Sır anlaşılmıştı. Allah'ın dostları dünyaya çalışmazdı da nasıl geçinirlerdi? Demek Allah, kendi için çalışanların maaşını kendisi vermekteydi. Muhasip melek demek borçları da, hesabını da tutarak belli zamanlarda ödeme yapmaktaydı.

Müritler kader yolundan gelip borç dağıtan meleğin arkasından baka dururken Ebû Rıza kader yolundan gelenin getirdiği keseyi almış çoktan borçluların yolunu tutmuştu. Müritler ve Ebû Rıza anlamıştı kader yolunun meleklerini, Rabbin hazinesinden borçların nasıl tedarik edildiğini, sebeplere müracaat etmeyenler için sebepsiz borç ödeme sırrını.

Ebû Rıza, kader yolundan gelen paralar elinde, kaderi kaza eylemeye yürüdü.

-zulmani ve nurani perdeler-

Vaazlarımda Kur'an'ın tamamını tefsir ettim. Altı ciltlik Kur'an tefsirimi bizzat kendim kaleme aldım. Diğer kitaplarım, vaaz ederken kâtiplerin yazmalarıyla oluşur, ben kontrol ederdim.

Kur'an'ın bir ayetini pek çok vecihle tefsir ederdim. Bazen sohbette bulunanların pek çoğu anlamazdı.

Vaaz kürsüsünde oturmaktaydım. Kalktım. Cemaatin başları üzerinde havada birkaç adım attım. Yerime oturdum. Cemaat her defasında tekrar edilen bu kerametle sarsıldı, kendine geldi, bütün duygularıyla beni dinlemek için mevziye geçti.

O günün hissesine İsrâ suresi düşmüştü. Ayeti okudum:

“Bu (dünyada kalbi) kör olan, ahrette de kör olacak ve (doğru yoldan) daha da sapmış bulunacaktır.”

Bu ayetteki körlük, kalp körlüğü, Allah'ın Hac suresinde buyurduğu:

“Zira hakikat budur ki, gözler körelmez velakin sinelerdeki kalpler körelir.” ayetiyle açıklanır. Kalbin körelmesinin sebebi, Rabbinden uzun süre uzak kalması nedeniyle unutma, gaflet ve perdelerin zülumatıdır.

Kalp körelmesinin üç sebebi vardır.

1. Allah'ı unutma.
2. Gaflet.
3. Perdeler.

Allah'ı unutma uzaklık sebebiyle olur. Bunun sebebi:

“Emr-i İlahinin hakikatini bilmemektir.”

Bu bilmemek bir cehalettir ki, o cehaletin sebepleri de şunlardır:

Kibir, kin, haset, cimrilik, kendini beğenme, gıybet, nemime (iftira) ve yalancılık.

Bunlar zulmani sıfatlardır. Allah ile kul arasında perdelerdir. Bu zulmani sıfatlar insanın esfel-i safiline inmesine sebeptir.

Rabbe perde olan bu zulmani sıfatların giderilmesi kalp aynasının tevhit, ilim, amel ve güçlü bir mücahade cilası ile zahiri ve bâtını olarak cilalanması ile olur. Bu cilalanma neticesinde kalp, Allah'ın isim ve sıfatlarıyla hayat bularak asli vatanını hatırlamaya ve özlemeye başlar, O'na döner ve Rahman'ın inayetine kavuşur.

Allah'a ulaşmakta yetmiş bin hicap olarak gösterilen zulmani ve nurani perdelerin zulmani olanları kalpte giderilince geriye nurani perdeler kalır. Kalpteki nurani perdelerin kalkması ise ruhun derece-i

hayatına çıkılması ile mümkün olur. Kalp, ruh basireti ile görür hale gelince Allah'ın isim ve sıfatları ile nurlanır ve tedrici bir şekilde nurani perdeler kalkar, insan Zat'ın nuru ile aydınlanır.

Kalbin içinde biri küçük diğeri büyük olmak üzere iki göz bulunur. Kalbin küçük gözü isim ve sıfatların nuru ile derecat âleminin sonuna kadar sıfatların tecellilerini müşahade ederken; kalbin büyük gözü lahut âleminde Zat'ın nurlarının tecellisini müşahade eder. Lahut âleminde Zat'ın nurlarının tecellisini müşahade demek ehadiyet ile yakınlık demektir.

İnsan bu mertebelere ya ölümle gelir ya da ölmeden önce nefsanî, beşerî vasıfların yok olmasıyla bunlara ulaşır. Kişinin bu âlemlere ulaşması nefsanî, beşerî özelliklerinden sıyrılması ile olur. Bunlardan ne kadar uzaklaşırsa o âlemler sırrını ve kapılarını açar. Beşerî sıfatlarla insan yalnız cesette ve dünyada yaşayabilir.

Zulmani ve nurani perdeler kalkınca Allah'la vuslat gerçekleşmiş olur. Allah'a vuslatın manasını Allah'tan başkasından ilişkinin kesilmesi ölçüsünde O'na yakın olmaktır.

Kim, dünyada iken bu manayı elde eder ve hesaba çekilmezden önce kendini hesaba çekerse başarıya ve kurtuluşa erenlerden olur. Aksi takdirde kendisini kabir azabı, haşır, hesap, mizan, sırat gibi ahretin dehşetli yaptırımları beklemektedir.

terk-i nefsi hal 8

“Bir kimseyi Őirk, kűfűr ve nifak ile suçlamaktan kaçınmak!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-kalbi salih olanların nazarı-

Manevi âlem dökülüyor kelimla odaya. Kalem kalbe değince kelam arşa gidermiş. İnsanın kaderi ne kadar sözle sarınmış. Bir sözle varlığa çıkmışız verdiğimiz bir sözle sınavımızı başlatmışız. Manevi âlem kelamın ellerine tutunup akmış. Rabbim iyi ki kelamı kalbe; kalemi kelama yar eylemişsin.

Kalemi kelamı gibi güçlü olan babam, Abdülkâdir Geylânî betimlemesiyle başlıyor bu akşam ki sohbetine:

Saçları geniş omuzlarına düşmüş, açık alnı ısl ıslı. İnce bedeni her zaman kibarlığına ayrı bir zarafet katardı. Zarif olduğu kadar çok da kibardı. İnsanları tiksindirecek beşeri haller onda hiç görülmezdi. Aksırdığı, sümküdüğü hiç vaki olmamıştı. Büyük abdesti pek olmazdı, olduğu zaman da toprak hemen yutardı. Bu hali ceddi Resulullahtan irsiyetti. Her şeyiyle pak, her şeyiyle nezihti. Sinek ona hiç konmazdı. Çünkü onda sineği celp edecek dünyevilik hiç yoktu.

Zarif haliyle baktı. Herkesin bakışları yerdeydi. Sessizlik manevi âlem muştusuydu. Sessizliğin ayrı bir hazzı, farklı bir lezzeti vardı. Onca insan bu lezzeti yudumladı ilk önce. Tam yedi yüz erkek ve beş yüz kadın. Hepsi huzura gelmiş bekliyorlardı. Kadınlar bir tarafa alınmış, erkekler başka bir tarafa alınmıştı. Güneş, Abdülkâdir Geylânî'nin yüzünden doğmuş gibiydi. Parlak yüzü iyice parlamış, her daim Arş'a koyduğu açık alnı parıl parıl aydınlanmıştı.

Sessizlik mekâna bir kez daha damladı.

Yüzlerce kişi sessizce bekledi, bekledi.

Dil kelamı susturularak nefis sözcüsü kapı dışarı edilmiş, şeytanın sevmediği sükunetle kalpler avuca alınmıştı. Önünde tam bin iki yüz günahkâr sessizlik fistanını giymiş beklerken Abdülkâdir Geylânî sükût diliyle kalpleri evirdi çevirdi. Bin iki yüz günahkâr kadın ve erkeği tövbe suyuyla yıkadı, pişmanlıkla günahlarından azat ettirdi. Günahların yetiştiricisi kötü huyları kalplerinden söküp attı, kalpleri imanla ihya edip, İslamiyet suyuyla sulayıp, ihlas ile nemalandırdı.

Beklendi...

Beklendi...

Sessizlik devam ettikçe etti.

Sükûtun lezzeti önce mekâna sonra kalplere vurdu.

Allah'tan bazı erkek ve kadınların manevi olarak ilerletilmesi için emir almıştı. Bu kadın ve erkekler kalpleri günahla kararmış kişilerdi. Tek bir kelam söylemeden onlara topluca nazar etti.

Baktı...

Baktı...

Bakışı onlarda manevi kandiller yaktı. Kalp çırağlarını tutuşturdu.

Abdülkâdir Geylânî de sıbgatullah sırrı vardı. Nazar eylediği manevi hal kesp edip terakki ederdi. Yanında duran bir kimseyle konuşmasa bile o kişi manevi hava ile boyanırdı Allah Resulünde olduğu gibi. Allah Resulünün tek bir nazarı kişiyi sahabi eylerdi. Abdülkâdir Geylânî ceddinden bu sırrı almıştı. Nazar eylediği manevi yücelişe geçerdi, baktığı günahkârlar nedamete gelirdi.

O gün bin iki yüz günahkâr Abdülkâdir Geylânî'nin bakışıyla kalpleri tövbeye tutundu. Sükûtuyla yıkandı, duasıyla arındı, himmetiyle merteye kat etti.

Abdülkâdir Geylânî'nin medresesi ve çevresi nurani bir çekim yeri idi. Oradan geçip de bir şekilde kalbi ihya olmayan, manevi duygularla tutuşmayan olmazdı.

Abdülkâdir Geylânî manevi şahsiyetlere bağlılığı gerekli görüp derdi:

“Onlar bir şahsa nazar ederler, ona himmetlerini gösterirlerse, o kişi ister Hristiyan, Yahudi ya da Mecusi olsun, onu severler. Nazar edilen kişi Müslüman ise onun imanı, yakini ve tespiti artar. Kalp sahih olursa nazar da sahih olur ve kişi Hakk'a yaklaşır. Kurbiyet ve marifet gözüyle yapılan bakış Hakk'ın bakışıdır. Kurbiyet kalpte bir buluttur; nazar o bulutun şimşegi, vaaz yağmuru, dil kalbin mütercimidir artık, o kişi için. Lisan marifet hokkasına ve ilim denizine batmış kalemdir.

Bu insanlara tâbi olup onlara malla, canla hizmet ederek yakınlaşmak lazımdır.”

Bunun için her an medresesinin önü de içerisi de bu manevi iklimden feyizlenmek bu manevi havadan istifade etmek ve bereketlenmek isteyenlerce dolup taşmaktaydı. Medresesi bir bayram, bir düğün yeri gibiydi. Manevi saltanatını ifade için:

“Bizim davulumuz göklerde de yerlerde de çalar.”

dediği tılsımlı hal medresesinde her daim yaşanmaktaydı.

Onun hayatı anlatılmakla anlatılmaz. O ne kelama ne kitaba sığar. Onu bizim kalplerimiz de çok anlamaz. Hayat yalnız hissettirir o da çok az. Hissettirmeyi de hisler sağlar, hislerimizin yakınlığı nispetinde.

Bir ikindi vaktiydi. Yunus peygamber balığın karnında kendini karanlıklar içerisinde bulunca irkildiği, içine düştüğü karanlığın ne olduğunu bir an anlayamadığı, cismini saran bir yakıcılıktan cehenneme atıldığını düşündüğü an balığın karnında olduğunu anlayıp o an şükürle irkilip şükürün esası olan namaza niyet edip:

“Rabbim kimsenin sana secde etmediği bir yerde sana secde ediyorum.”

diyerek af dilediği vakitti.

İkinci vakti Yunus peygamber olma vaktiydi.

İlk ikinci namazı balığın karnında eda edildiği için vakt-i ikinci de Yunus sırrı vardı. İkinci vakti kıyamet demiydi. Onun için de günahla etrafı sarılmış ahirzaman insanını hatırlatırdı bu vakit. Medresede ezanların en güzeli, en ihlasla çağıranı etrafa gürül gürül bir ahirzaman muştusuyla dökülürken Ebû Ferec tam da medresenin önünden geçiyordu. Abdülkâdir Geylânî'yi duyuyor, fakat hiçbir şekilde iltifat etmediği gibi ona inanmıyordu da. Hatta yalanlayıp manevi hallerini inkâr ediyordu. Şimdi tam da zamanı diye düşündü. Hazır medresenin önünden geçerken nefis ve şeytani ona hiç hoş olmayan bir şey yapmasını salık verdi. O da hemen kabul ediverdi. Kendi kendine söylendi.

“Şu ikinci namazını arkasında abdestsiz kılayım da bakalım farkına varabilecek mi?”

Ebû Ferec, Abdülkâdir Geylânî'nin namazının Allah Resulünün arkasında, huzurda Arş'a ulaşan rükûlar ile Rabbine kapanan secdelerle kılınan bir namaz olduğunu bilmiyordu. Onun arkasında namaz kılmak Arş'a uçmak vesilesi olduğunu ne bilsin. Ebû Ferec bu sırlardan gafil abdestsiz saflara katıldı.

Abdülkâdir Geylânî namazı bitirdi, selam verdi. Arkasına döndü. Yüzünde şefkatin örttüğü bir mehabet vardı. Ebû Ferec'e seslendi:

“Ey oğul! Bana bir hacet için gelseydin mutlaka isteğin görülürdü. Fakat senin gaflet bütün mevcudiyetini kuşatmış. O yüzden arkamda abdestsiz namaz kıldın. Bunu hiç doğru yapmadın.”

Kimin arkasında namaz kıldığını bilmediği gibi bir de sınav yapma cüretini gösteren Ebû Ferec'in kalbi en hızlı şekilde atmaya başladı. Tüm kanı çekildi, bayılacak gibi oldu. Kendini zorlukla sürükleyerek başını ayaklarının altına koydu. Hıçkırarak ağlayıp af diledi. Gafletten bir anda uyanmış ve kendine gelmişti. Ebû Ferec artık sahibini bulmuştu. Yanından hiç ayrılmayacaktı. Geçmişte onun hakkındaki su-i zanlarını bir anda sildi. Ağlayan kalbiyle kararını verdi:

“Onun hizmetlisi olacağım.”

-içki şişeleri-

Ömür sayacı seksenli yaşları gösteriyordu. Artık evden yalnız Cuma namazları için çıkar olmuşum. Her Cuma halk evden çıkacağı zaman yolları tutar, bana nazar edebilmek, manevi himmet istemek, yaklaşabilmek, ellerimden öpmek için bekleyip dururlardı.

O gün kalabalık arttıkça artmış, sokak sağlı sollu doldukça dolmuştu. Bekleyen halk nihayet muradına erdi. Katırımda biniliydim. Üzerimde her zaman örttüğüm şal vardı. Sağ ve sol tarafımda oğullarım Abdülrezzak ile İsa vardı. Halk durgun suyun bir anda haralenmesi gibi dalgalandı, bana ulaşabilmek için yalpalandı, bekledikleri yerde istemsiz savrulup durdu.

Tam bu arada yolda halifeye ait üç tane şarap yüklü deve ile halifenin divan üyeleri ve asayişten sorumlu görevlileri hızla gitmeye çalışıyorlardı. Onlar ne kadar taşıdıkları yükleri gizlemek için aceleyle uzaklaşmak isteseler de havayı kaplayan şarap kokusu yüklerini açığa çıkarmıştı. Bu durum herkesin gözünden kaçmadı. Onlara:

“Durun!

Durun!”

Diye seslendim.

Onlar durmadıkları gibi oradan bir an önce hızla uzaklaşmak için hayvanları daha da hızlı sürmeye başladılar. Bunun üzerin hayvanlara seslendim:

“Dur!”

Hayvanlar hemen durdu. Halifenin adamları hayvanları amansız bir şekilde dövmeye başladılar. Sanki hayvanlar cansız bir şeymiş gibi ne kadar vurulursa vurulsun en ufak bir tepki göstermiyor, oldukları yerden kımıldamadıkları gibi ses çıkarmadan hareketsiz duruyordu. Sonra içki yükünü taşımakta olan tüm adamların hepsine bir hal oldu. Karınlarından şiddetli bir ağrıya tutularak yerlerde yuvarlanmaya ve debelenmeye başladılar.

Ağrıları çok şiddetliydi. Debelendikleri yerden seslendiler:

“Medet ya şeyh!”

Sancı ile kıvranan görevliler tövbe edip af dileyince ağrıları anında gitti. Birden havadaki ağır şarap kokusu sirke kokusuna dönüştü. Kapları açıp baktılar ki, hakikaten şaraplar sirkeye dönüşmüş. Bunun üzerine hayvanlar da yürümeye başladı.

Etraftaki halk ağlayıp feryat etmeye başladılar. Bağdat sokaklarını bu defa da manevi havanın haşyetinden feryat eden insanların sesleri tutmuştu. Herkes bu hal karşısında kendi içine kaymış, günahlarını ortaya dökmüş, Rabbinden aceleyle kaçıp gittiğini sanan insan, halifenin adamları gibi günahlarıyla sefil ve dünya yerlerinde debelenip sürüklenmekteydi. Allah'ın bir dostunun sözünü hayvan dinleyip itaat ederken insan Rabbinin sözünü dinlemeyerek hayvandan daha hayvan olduğu

gerçeği insanların içine kor olup düşmüştü. Bu düşüncelerle herkes ağlamaktaydı. Bağdat sokaklarında ağıt dolu bir ses yankılanmaktaydı. Herkesin içine düşen tövbe ateşi günlerce gözlerden yaş olup aktı. O gün etrafımda ağlamayan, dövünüp inlemeyen, günahlarına tövbe edip pişman olmayan kalmamıştı.

Halifenin şarap yüklü develeri sirkelerle saraya ulaştı ve olanlar halifeye bir bir anlatıldı. Halife duydukları karşısında tir tir titreyip ağlamaya başladı. Hıçkıra hıçkıra ağlayan halife günahları için nedamet edip bütün haram işleri terk etmeye söz verdi.

İçine günahlarının kuru düşen halife ziyaretime geldi. Oturuyordum, içeri girdi. Manevi azametimin karşısında ezildi. Karşımda küçüldü. Tevazu ile iki büklüm oldu. Büyüğün sırrıydı karşısındakine günahlarını hissettirmek.

Halife günahları altında iki büklüm olmuştu.

Gerçek saltanatı ve gerçek hilafeti görüp anladı.

-vezire hiddet-

Cuma için cami lebaleb dolmuş, idareci kadrosu tam tekmil yerini almıştı. Minberdeydim. Vezir İbn Hubeyre'ye de oradaydı. Ona hiddet ettim. Herkes şaşkın vaziyetteydi. Sükût ruhları, korku cemaati sardı. Sükûtun korkutması da güçlüydü. Nefesler sessizliğe takıldı. Halife başta olmak üzere herkes beklemedeydi. Buğday tenim kızarmıştı. Hiddetten insanın elbiseleri de nasibini alırdı. Cübbem arkaya doğru kaydı. Ellerimi vezire doğru uzatarak gür sesimle seslendim:

“Ey arıcık geçme! Başını koparırım!”

Veziri küçültme ekiyle küçümseyip başını kopartmakla da tehdit etmişim. Vezirin konuşacak, bir şey diyecek mecali kalmamış oturduğu yerde külçeye dönmüştü. Haksız uygulamalarından bizar halk umumun içinde yerlere yatırılan vezir için sevinmiş, Hakk'ın büyüklüğüne yakın getirmişlerdi.

Vezir duruma çok hiddet etmesine karşılık sesini çıkaramadı. Camiden ayrıldıktan sonra hiddeti geçmek bilmiyor, kendi kendine kükreyip duruyormuş. Sonunda Şeyh Ebu'l-Hasen'e demiş:

“Abdülkâdir'e git, yalnız kalınca ona de ki:

‘Sen hilafetin hürmetini bildiğin halde imama sataşmakla iyi etmedin.’”

Şeyh Ebu'l-Hasen vezirin sözlerini bana bildirmek için yanıma geldiğinde kalabalık bir topluluğa sohbet ediyordum. Şeyh Ebu'l-Hasen oturdu. Sohbeti dinlemeye başladı. Kalbinde hangi düşüncelerle geldiğini okudum. Birden Şeyh Ebu'l-Hasen'e döndüm. Hiddetli dönüşümden şaşırıldı. Niçin geldiğini aşikar eder tarzda ona dedim:

“Evet, onun başını kopartırım!”

Yine minberdeki gibi kükremişim, adeta bir sinek gibi onu küçümseyip başını nasıl kopartacağımı gönderdiği aracıya söyledim. Şeyh Ebu'l-Hasen cevabı almıştı. Hiçbir şey söyleyemedi. Korktu. Sustu. Manevi heybetim altında küçüldü, ezildi.

Şeyh Ebu'l-Hasan yanımdan ayrılınca doğruca vezirin yanına gitmiş. Olanları anlatmış. O anlatırken sanki oradaymışım gibi vezirin içine korku düşmüş. Titreyip ağlamaya başlamış. Ağlarken kendi kendine:

“Şeyh Abdülkâdir'in salih biri olduğundan şüphe yoktur.

Şeyh Abdülkâdir'in salih biri olduğundan şüphe yoktur.”

diye söyleyip dövünmekteymiş...

-kelamın sırrı-

Oğlum Abdullah Abdulvehhab ilim tahsilini tamamlamış, tüm ilimlerde marifet sahibi olmuştu. Benden vaaz etmek için izin istedi. İzin verdim. Vaaz için kürsüye çıktı.

Abdullah Abdulvehhab vaaz etmeye başladı. Konuştu, anlattı. Hiç kimse de ne huşu ne de cezbe hasıl oldu. Hatta halk sıkıldı. Benden vaazda bulunmamı rica ettiler. Kürsüye çıktım:

“Dün oruçlu idim. Ümmü Yahya’ya yumurtaları bana ver dedim ve onları bir tabağa koyup balkona koydum. Birden bir kedi geldi, tabağı attı ve kırdı.”

der demez meclisten çılgınlık kopmaya, cemaat cezbe halinde kendinden geçmeye başladı.

Abdullah Abdulvehhab bu duruma çok şaşırıldı. Oysa o ne kadar derin ilimlerden bahsetmişti, fakat kimsenin gözü yaşarmamıştı. Babası günlük bir olaydan bahsetmekle ortalık velveleye gitmiş, cemaat aşk u cezbeyle gelmişti.

Ne zaman kürsüye çıkıp bu ne hayırlı saat dersem halk cezbeyle gelir kendinden geçirdi. Abdullah Abdulvehhab bunun sırrını sordu. Dedi:

“Ey babacığım! Ben o denli derin ilimlerden bahsettim kimse dinlemedi, hatta sıkıldı. Sen gündelik bir olayı anlattın, cemaat şevke geldi.”

Abdullah Abdulvehhab’a şefkatle bakıp parmağımla gökyüzünü işaret ettim:

“Ey oğulcağızım! Sen konuşansın, ben ise gayrında konuşayım. Aziz olanın izzetine and olsun ki bana:

‘Üzerindeki hakkım için konuş. Muhakkak seni dildeki tutukluluktan emin kıldım’ denilinceye kadar konuşmadım. Bana:

‘Ey Abdülkâdir konuş, senden dinleyelim’ denir.

Oğulcağızım! Sen yolculuğun müddetince oraya sefer ettin. Ben her ne zaman kürsüye çıksam Hak azze ve celle kalbime tecelli eder, taltif eder. Ben de açık ve hazır olarak işittiğim şeyi konuşurum. Onun için insanlarda bu gördüğün hal olur.”

Yani oğluma şunu demiştim. Sen kurbiyetle yolculuk yaptırдың ben akrebiyetle. Sen sırr-ı velayetle götürmeye çalıştın, ben sırr-ı nübüvvetin verasetiyle kuşattım, gitmeden getirttim. Oğluma kurbiyetle akrebiyetin farkını ders vermiştim.

Sır kelamda değildi. Kelam tecelliye aracıydı, melekût âleminin taşıyıcısıydı. Hem taşırdı hem de bizi o tarafa taşırdı. Onun için tayyip kelimeler Arşa yükselirken aslında yükselen insanın ta kendisiydi.

terk-i nefsi hal 9

“Beddua etmekten kaçınmak!”

- fare-

İncelediğim kitabın üzerinde yazılar yazmaktaydım. Yanıma Şeyh Muzaffer Mansur geldi. Sesini çıkarmadan hemen yanıma ilişip oturdu. Yazmakta olduğum kitabın üzerine tavandan topraklar dökülmekteydi. Bir müddet yazmayı bırakıp toprağı silkeliyor yeniden yazmaya devam ediyordum. Bu durum birkaç kez tekrar etti.

Bu hal üçü geçince başımı tavana kaldırıp baktım. Toprağın dökülme nedeni anlaşılıymıştı. Tavanda toprağı eşeleyen bir fare vardı. Fareye:

“Başın uçsun!” diye beddua ettim.

Anında farenin başı ile bedeni ayrılarak yere düştü. Yazmayı bıraktım. Ağlamaya başladım. Uzun süre ağladım.

Şeyh Muzaffer ağlamamdan müteessir oldu. Küçük fare için bu denli ağlamamın nedenini sordu:

“Ey efendim sizi ağlatan nedir?”

Manevi âlemlerin kandili vurmuş nurani yüzlü Şeyh Muzaffer’e bakıp dedim:

“Kalbimin bir Müslüman kimseye kırılıp da, ona da bu farenin başına gelen musibetin gelmesinden korkuyorum.”

Gözyaşlarım ta sakalıma kadar aktı.

Şefkat iman kadar, merhamet taat kadardı.

Beddua kötü bir muamele olduğu için ağladım.

Gözyaşlarım durmuştu. Kitabımla meşgul olmaya devam ettim. Kitap telifinden geri durmuyordum. Pek çok kitap telif etmişim.

Kitapta seçiciliğe önem veriyor, her kitabın okunmasını uygun bulmuyorum. Tesiri kötü olacak kitapların okunmaması konusunda ikazda bulunurdum. Bilhassa o dönemde felsefi akımlar ve bu akımların oluşturduğu şüpheler pek çoktu ve İslam âlemi felsefe ile yeni tanışıyordu.

Felsefeye bağlanmış Muzaffer Mansur Mübarek Vasıtî yanından ayırmadığı bu kitaplarla geldi. Mansur’un elindeki kitaba bakıp dedim:

“Ey Mansur, senin bu kitabın ne kötü arkadaştır. Kalk hemen onu yıka!”

Mansur, “Kitabı fırlatıp atayım, bir daha da yanımda taşımamayım” diye düşündü. Fakat bir müddet sonra kitaba olan sevgisi bu düşüncesine engel oldu. Zihnine kitaba ait bazı meseleler takıldı, kitabı atmaktan vazgeçti.

Mansur’un bu düşünceleri garibime gitti. Mansur gitmek için kalkmak istedi. Mansur ne kadar

kalkmak istese de yerinden kalkamadığı gibi kımlıdayamıyordu da. Ayaklarından bağlanmış gibiydi. Mansur'a dedim:

“Kitabı bana ver!”

Mansur kitabı uzattı. Kitabı açtım. Kitap bir anda içerisinde hiçbir şey yazmayan bembeyaz bir kağıda dönüştü. Kitaba derince bir nazar kılıp Mansur'a verip dedim:

“Bu kitap Muhammed b. Darîs'in *Fazâilü'l-Kur'an* kitabı.”

Mansur, kitabı eline alınca hayretler içerisinde kalmıştı. Atmaya niyet edip sonra vazgeçtiği felsefe kitabı en güzel bir hatla yazılmış *Fazailü'l-Kur'an* kitabına dönüşüvermişti.

Mansur'un, kalbi ile kabul etmeyip yalnız mütalaa için okuduğu kitap için dedim:

“Ey Mansur! Kalbinde olmayan bir şeyi dilin ile söylediğinden dolayı tövbe etmez misin?”

Hayretler içerisinde utançla oturan Mansur mahcubiyetle:

“Evet efendim” dedi.

Mansur'u maneviyatını zedeleyen kitaptan uzaklaştırınca, ayaklarında hissettiği bağ çözülürdü ve gitmek için ayağa kalkabildi.

-yanmayan ceset-

Yıllar zaman süzgecinden maziye dökülürken bizi görüp de etkilenmeyen duyup da intisap etmeyen neredeyse kalmamıştı. Hintli bir ateşperestin kalbine de bizim sevgi ateşimiz düşmüş, bize duyduğu aşk için büyük ziyafetler düzenleyip insanlara ikram ve ihsanlarda bulunur olmuştu. Gelip geçene yemekler yedirip bize olan bağlılığı ile de övünürken Hakk vaki olmuş Hintli ateşperest vefat etmişti. Yakınları Hindu adetleri gereği cenazeyi yakacaklardı. Odunlar hazırlandı. Odunların üzerine bol miktarda yanıcı maddeler döküldü ve ceset yanan odunların üzerine kondu. Odunlar alev alev yanıyor, alevler göklere yükseliyor, ateşin şiddeti çatırdayan odunların sesleri ile çevreden işitiliyor, ama bir türlü ateş cesedi yakmadığı gibi dokunmuyordu da.

Herkes şaşırıp kalmıştı. Bu nasıl bir haldi? Hindular, şimdiye dek binlerce cesedin yanışına şahit olmuşlardı da yanmayan bir ceset görmemişlerdi. Böyle bir ateşe kimi koysan yanardı; hatta ateş öyle harlanmıştı ki, demir konsa erirdi de şu cesede bir şey olmuyordu. Ateşe daha da odun ilave edildi, daha çok yanıcı madde döküldü. Yine ateş cesede ulaşamıyordu. Ne yaptılarsa olmadı. Ateş bitmiş ceset olduğu gibi kalmıştı. Hatta bu çılgın ateş cesedin tüylerini bile yakamamıştı.

Hindular şaşkınlık ve hayret içindeydiler. Herkes birbirine soruyordu:

“Nasıl yanmaz?”

Acıyla bakınan bir Hindu dedi:

“Ne kadar günahkâr ise, ateş yakamadı.”

Acı dolu bakışlarla cesede bakarlarlarken bir başkası:

“Bu onun uğursuzluğunu gösteriyor. İyi bir insan olsaydı ateş onu yakardı. Demek taptığı ateşe karşı günahkârdı. Onun için ateş yakmadı.”

Herkes bir şey söylüyor, yakınları ‘ah, vah’ diyerek ateşin yakmayışına ağlayıp sızlanıyor, kimileri hızla bu uğursuz cesedin yanından uzaklaşmaya çalışıyordu. Hindular kara kara düşünmeye başlamışlardı. Ateşin yakamadığı cesedi ne yapacaklardı. Yine her kafadan bir fikir atıldı. En makul fikir, nehre atmak olarak kabul gördü. Ve öyle de yaptılar.

Biz sevenlerimizi yalnız bırakmazdık. Hintli müridimin yaşadığı şehrin yakınlarında bulunan bir evliyanın rüyasında ona emrettim.

“Bugün vefat eden filan kişinin zatıma aşırı muhabbeti vardı. O evliyalardandır. Adı Sadullah’tır. Manevi evlatlarımdandır. Onu al, yıka, namazını kıl ve defnet. Çünkü Cenab-ı Allah şöyle buyurdu:

‘Yâ Abdülkâdir! Senin müridini dünya ve ahrette ateşle yakmam, dünyada iyi bir sonla öldürürüm.’”

Rüya üzerine o Allah dostu hemen harekete geçti. Hintli müridimin cesedini nehrin kıyısında buldu. Yıkadı, namazını kıldı ve Müslüman mezarına defnetti.

-giyimime yapılan itiraz-

İhtiyarlık nurani bir elbise gibi kuşatmış seksen yedi yaşlarına akıp gelmiştim. Yanımdan hiç ayrılmayan hizmetlilerimden birini elbiselik kumaş almaya gönderdim. Hizmetli, Bağdat'ın çarşısına gidip pek çok dükkânı dolaşmış. “Şeyhime alacağım kumaş en mükemmeli ve de en güzeli olmalı!” diye düşünmüş. Sonunda bir dükkânın mallarını beğenip satıcıya demiş:

“Bana metresi bir altın olan bir kumaş ver. Ne bir habbe fazla ne de eksik olsun.”

Satıcı hizmetlinin istediği kumaşı verdikten sonra bu pahalı kumaşı kimin için alındığını merak edip sormuş:

“Kimin için alıyorsun?”

“Efendim Şeyh Abdülkâdir Geylânî için” alıyorum demiş hizmetlim.

Satıcı, “Şeyh, halifenin giydiği kumaştan giyiniyor” diye şaşırılmış. “Bu denli pahalı kumaşa ne gerek var?” diye düşünerek demiş:

“Şeyh hazretleri halifeye giyecek kumaş bırakmadı.”

Satıcı hemen acı bir çığlıkla:

“Öldüm!” diye bağırmaya başlamış.

Satıcının ayağına nereden geldiği bilinmeyen bir çivi saplanmış. Herkes satıcının başına toplanıp ayağındaki çiviye çıkartmaya uğraşmış. Satıcı ayağındaki ağrının şiddetinden ölüp ölüp dirilirken yaptığı hatanın farkına varmış. Oturduğu yerde nereden geldiği belli olmayan bu çivinin hikmetini anlayarak etrafındakilere seslenmiş:

“Beni şeyh hazretlerine götürün!”

Beni şeyh hazretlerine götürün!”

Satıcı ayağındaki çivi ve dehşetli acı içerisinde huzurumuza getirildi. Satıcıya dedim:

“Ey Ebû Fadl, içinden niçin bize itiraz ediyorsun. Hakk izzetine and olsun ki, bana:

‘Üzerindeki hakkım için bir metresi bir dinar olan gömlek giy!’ denilene kadar ben onu giymedim.”

Acı ve mahcubiyet içinde kıvranan satıcıya bakıp elbisemin mahiyetini açıklayarak dedim:

“Bu bir kefendir.”

Elimi acı içinde kıvranan satıcı Ebû Fadl'ın ayağının üstünden geçirdim. Ebû Fadl'ın ayağındaki çivi hemen yere düştü, acısa da geçti. Çivi de anında kayboldu. Ebû Fadl çivinin nereden geldiğini anlayamadığı gibi nereye gittiğini de bilemedi.

Hayatta ettiğimiz itirazlar her zaman kalbimize saplanan çiviler olarak karşımıza çıkardı da insan gaflet edip her daim çivileri sebeplerde arardı. Ebû Fadl da kaybolan çiviye yerde ararken etraftakilere dedim:

“Onun bize itirazı, ona bir çivi suretinde teşekkül etti.”

-beni dinlerlerdi-

Tüm evliyaların gözü, kulağı bende idi. Yalnız meclisimde bulunanlar değil, Bağdat'ın dışındaki evliyalar da beni dinlerdi. Şeyh Abdurrahman Tafsunci müritleriyle otururken zaman zaman uzun süre sustuğu görülürdü, sonra da şöyle derdi:

“Ben, Şeyh Abdülkâdir'in konuşmasını dinliyorum.”

Şeyh Adiy b. Misafir'in de beni dinleme yöntemi çok farklıydı. Zaman zaman dergâhtan çıkıp dağa giderdi. Daha sonra da bastonuyla bir daire çizer ve derdi:

“Şeyh Abdülkâdir'in konuşmasını kim dinlemek isterse bu daireye girsin.”

Daire hemen dostlarının büyükleriyle dolardı. Daireye giren herkes vaazını dinlerdi. Dinleyenlerden bazıları konuşmalarımı yazar ve konuşma tarihini not alırdı. Daha sonra Bağdat'a geldiklerinde vaazlarımı yazan kişilerle o tarihteki yazdıklarını karşılaştırırlardı ve aynı çıkardı.

Şeyh Adiy, daire çizip daireye girdiği zaman ben de vaaz anında meclisimdekilere derdim:

“Şeyh Adiy daireye geçti.”

Vaaz ederken kürsünün altında sırasıyla vekillerim bulunurdu. Her basamakta bir veli ve hal sahibi kişi otururdu. Çevremi de ehl-i kalp kişiler sarardı. Konuşmanın etkisinde, konuşanın yanında oturanların maneviyatı önemlidir. Bu oturmalara önem verirdim. Hatta kürsünün altında heybet yönünden aslan gibi maneviyatı güçlü olanlar otururdu.

Vaazlarımda bende ve cemaatte manevi istiğrak çok olurdu. Yine manevi istiğrak hali olmuştu. Sarığım çözülmüştü. Sarığım çözümlünce manevi âlem erleri de hemen sarıklarını çözüp takkelerini çıkartıp kürsümün altına attılar.

Konuşma bitti. Sarığımı düzelttim. Hizmetlime dedim:

“Ey Ebû Kasım, onların sarık ve takkelerini geri ver!”

Ebû Kasım, sarık ve takkeleri kürsünün altından aldı sahiplerine iade etti. Ancak bir tane kadınlara has başa bağlanan sargı vardı. Ebû Kasım, onun kime ait olduğunu anlamadı. Elinde öylece duruyordu. Ebû Kasım'a:

“Onu bana ver!” dedim.

Kadın sargısını aldım. Omzuma attım. Sargı anında kayboldu. Ebû Kasım daha da şaşırıldı. Ebû Kasım'a dedim:

“Ey Ebû Kasım, buradakiler sarıklarını çıkarıp kürsümün altına koyduklarında İsfahan'da beni dinlemekte olan bir kadın da başındaki sargıyı çıkarıp koydu. İnsanlara sen sarıklarını geri verdin. Onun sargısını da bana verince o kadın İsfahan'dan elini uzattı ve omzumdaki sargısını aldı.”

Başka yerdeki müritlerim de sohbetlerimi dinlerdi.

-nefse muhalefet-

İnsan iki varlığı görür. Bu kadar ihsanlarla varlığı görünen Allah ve hiç ihsanı olmadığı halde varlığı görünen nefis. Her şey sahiplidir. Nefsin sahibi de Allah'tır. Nefse düşen boş iddia, arzu ve kötülükleriyle sevinmesidir. İnsana düşen ise nefse muhalefet etmektir.

Nefis insanda malikiyet gösterendir. Nefse muhalefet edince nefis insanı hasım bilir, tersi olunca da nefis yaratamı hasım bilir. Allah, Davud aleyhisselama buyurmuştu:

“Ey Davud! Ben daimi kuvvetinim, bu kuvvetini nefesine düşman olmakla ibadete sarf etmeye çalış!”

Nefse muhalefet edince ibadet kolaylaşır. Nefse muhalefetin diğer bir kazancı da insandan bela ve musibetlerin uzaklaşmasıdır. Nefesine muhalefet edenin rızıkı rahat ve hoş olarak insana gönderilir. Nefesine muhalefet edene tüm mahlukat saygı gösterir. Çünkü tüm mahlukat Rabbine bağlıdır. Mahlukat O'nu sevenleri tanır. Nitekim Allah, İsrâ suresinde:

“Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan her şey O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki, siz onların tesbihini anlamazsınız. O Halim'dir, bağışlayıcıdır.” buyurmaktaydı.

Nefse muhalefet ibadetin başıdır. Allah bunu şu ayetle açıklar:

“Heva ve hevesine uyma; sonra bu seni Allah yolundan ayırır.”

Davud aleyhisselama Allah şöyle buyurdu:

“Ey Davud! Nefsini bırak, çünkü o daima münazaa çıkarır.”

Beyazıd-ı Bistami mana âleminde tecelli-i İlahiye nail olur ve sorar:

“Yâ Rabbi, sana nasıl gelinir?”

Allah, Beyazıd-ı Bistami'ye cevap verir:

“Nefsini bırak da gel!”

Beyazıd-ı Bistami bunun üzerine dedi:

“Nefsimi bıraktım. Yılan derisini bıraktığı gibi ben de nefsimi soydum.”

Rabbe emmare nefis ile gidilemez. Çünkü orası vahdet dairesidir. O zaman birlik sağlanmaz. Vahdet dairesinde her şey O ve O'ndandı.

Her hayır ve güzellik nefsi bırakmakla bulunur. Takva dairesinde olan nefesine muhalefet eder. Nefse muhalefet eden halkın varlığını kalpten çıkarır. Nefis terk edilince halkın önemi kalmaz. Bir kişinin nefsi varsa, onun için halk önem taşır. Halk aşılınca ancak Hakk'a varılır. Hakk'a varmada halk en büyük nefis tuzağıdır.

İnsan öyle olmalıdır ki, dünya ve ahrete ait hiçbir arzusu kalmamalı, mal ve mülkün değil tam manasıyla Hakkın kulu olmalıdır.

Rabbin karşısında süt annenin emzirdiği çocuk gibi ol!

-has odadaydı-

Şeyh Ebû Muhammed Ebû Abdurrahman Tafsuncî vaaz ederken demiş:

“Benim evliyaların içindeki konumum, turnanın kuşlar içindeki konumu gibidir. Onların boynu en uzun olanıyım.”

Vaazı dinlemekte olan müritlerimden Şeyh Ebû Hasan Ali ayağa kalkmış:

“Seninle güreşeyim” diyerek ve cübbesini çıkartmış.

Şeyh Tafsuncî susmuş. Etrafindakilere:

“Onda Allah’ın inayetinden hali bir tüy görmedim, cübbesini geri verin!” demiş.

Şeyh Ebû Hasan Ali:

“Ben çıkarttığım şeyi geri giymem” diyerek mescitte olduğu halde evdeki hanımına:

“Ey Fatıma! Bana giyeceğim bir elbise ver!” diye seslenmiş.

Kadın, eşinin sesini işitip ona giyeceği elbise göndermiş. Bunun üzerine Şeyh Tafsuncî sormuş:

“Senin şeyhin kimdir?”

Şeyh Ebû Hasan Ali de:

“Benim şeyhim Muhyiddin Abdülkâdir’dir” diye cevap vermiş.

Şeyh Tafsuncî hayret ederek:

“Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir ismini yeryüzünde yeni duydum. Kırk yıldır kudret kapısının tabakalarındayım, fakat onu o makamlarda hiç görmedim.” demiş. Sonra da ashabından bir kısmına:

“Hemen Bağdat’a gidin ve Şeyh Abdülkâdir’e:

“Şeyhimiz Abdurrahman sana selam söylüyor ve o kırk yıldır kudret kapılarının derecelerinde olduğu halde seni ne girerken ne de çıkarken görmemiş diyor’ deyiniz.” demiş.

Müritlerimle oturmakta idim. Müritlerime dedim ki:

“Hemen Şeyh Tafsuncî’ye gidin. Yolda onun bana şunun için gönderdiği ashabına rastlayacaksınız. Onları sizinle birlikte geri döndürün ve Tafsuncî’nin huzuruna vardığımızda ona şunları söyleyin:

“Şehyimiz Abdülkâdir’in sana selamı var diyor ki:

“Sen tabakalardasın. Tabakalarda olan kimse huzurda olan kimseyi göremez. Huzurda olan kimse de

evin içindeki odada olan kimseyi göremez. Ben de evin içindeki odadayım, sır kapısından girer çıkarım.

Benim böyle olduğuma delil ise; falanca vakitte, falanca elbiseyi sana kendi elimle giydirdim. O rıza elbisesi idi. Diğer delil ise; falanca gece tabakalarda on iki bin Allah dostunun huzurunda velayet elbisesi sana verildi. O elbise yeşil ferace olup tarzı İhlas suresi idi. Benim elimle sana çıkmıştı.

Sen eşiklerdesin! Eşiklerde olan kimse huzurda olanı göremez. Huzurda olan da Mahda'da yani Has Oda'da olanı göremez.

Ben Has Oda'dayım.”

Mahda kelimesi seyr ü sülûkte kalbin Allah Teâlâ'ya vâsıl olmuş halidir ki, insanların göremediği yeri ifade eder. Mahda, fertlerden gizlenme yeridir. Böyle kişiler her evliya tarafından görülemez. Onlar hasların haslarıdır.

Müritler hemen yola çıktılar. Yolda Tafsuncî'nin gönderdiği adamlarla karşılaştılar onları da alarak şeyhlerinin huzuruna vardılar. Söylediklerimi aynen söylediler:

Şeyh Tafsunci denilenleri dinledikten sonra dedi:

“Zamanın sultanı, tasarrufun sahibi Şeyh Abdülkâdir doğru söyledi.”

*Hasan'ın soyundanım, 'Has Oda'dır makamım,
Ricalin boyunları üstündedir ayaklarım.*

-halifeye mektup-

Doksan yılı aşkın bereketli ömrümde Abbasi halifelerinden beş tanesinin dönemine şahit oldum. Ceddin Allah Resulünün sistemi olan seçimle yönetime gelme kalkmış, yönetim saltanat haline dönüşmüştü. Bu da devlet başkanlarının halkın hizmetçisi değil de efendisi olmasını netice vermişti.

Hiçbir devlet adamına itibar etmedim. Hiç kimseye de tazimde bulunmadım. Fakir fukarayla oturmayı onlarla sohbet etmeyi çocuklar başta olmak üzere herkesin gönlünü hoş etmeyi her şeyin üstünde gördüm. İktidar ve mevki sahibi hiç kimse benden iltifat görmedi. Mescidime halife ve vezir geleceği zaman hemen evime geçer, halife ve vezir mescitte yerini alınca o zaman mescide gelirdim. Ben mescide gelince de halife dahil herkes ayağa kalkar hürmetle beklerdi.

Halifeden ve devlet erkânından gelen hiçbir hediyeyi aldığım görülmedi. Zaman zaman halifeye şiddetli mektuplar yazarak onu ikaz ederdim. Mektuplarımda çoğu zaman derdim:

“Abdülkâdir sana şöyle şöyle emrediyor. Onun emri senin üzerinde geçerlidir. Ona itaat sana vaciptir. O senin uyup tabi olacağın kimsedir, aleyhinde de hüccettir.”

Halife mektubumu edeple alır tazim içinde okur daha sonra da:

“Şeyh doğru söyledi” der mektubu öpüp başına koyardı.

Halife, karşımda titrerdi. Bir gece evimde ziyaret etmek, duamı almak için yanıma geldi. Yatsı namazından sonra kimseyi huzuruma kabul etmez, kimse ile görüşmez, gün ağarınca kadar ibadet eder, halvetimden çıkmazdım.

Gecenin üçte ikisi geçince namaz kılmaya başlar secdelerimi çok uzun yapar, sonra murakabe halinde sabaha kadar dua ederdim. İbadetlerim saymakla bitmezdi. Her gün ve her gece erbainiye denilen kırk esmayı 660 kere okurdum. Kuşluk, ikindi ve teheccüt namazlarından sonra Dua-ı Seyf’i, Salavatü’l-Kübra’yı, Esmâü’l-Hüsna’yı ve Esmâü’n-Nebi denilen Peygamberimizin isimlerini biner kez okurdum.

Her gün bin rekât namaz kılardım. Namazlarımda genellikle Müzzemmil ve Rahman surelerini okurdum. İhlas suresini her gün yüzden az okumaz her vakit namazdan sonra da Kur’an-ı Kerim’i hatmederdim. Her gün ve gecem bu şekilde geçerdi.

Hizmetlim Ebu’l-Feth, halife de olsa o saatte kimseyi kabul etmeyeceğimi bilirdi. Yine de yanıma geldi ve halifenin ziyaret için geldiğini haber verdi. Ebu’l-Feth’e dedim:

“Beklesin!”

Halife kapıda beklemeye başladı.

Huzurdayken, kimdi ki huzura alına.

Gece Rabbinin huzurunda yıldız yıldız akıp an günün avuçlarına zikirlerle, dualarla, tesbihlerle

dökülürken halife hâlâ kapıda beklemekteydi.

terk-i nefsi hal 10

“Tüm canlılara eziyet vermekten kaçınmak!”

VAKTE DÖKÜLENLER...

-minik kuş-

Bu gece kendimi mücrim gibi hissediyorum. İçim ezik. Hayalim bilmeden koparttığım birkaç yaprakta. Avuçlarımda kalıp sonra yere dökülen birkaç yaprak ucu. Her seferinde kendiliğinden oluyor. Her defasında gece boyu içim kanıyor. Yavrusundan ayırdığım ağacı düşünüyorum. Yavrusu yaprak için kim bilir anne ağaç nasıl ağlıyor. Ayrılık düşmüş ağacın hüznüne katılıyorum gece boyu. Minik yapraktan kopan ağacın dalının ucuna toplanıyor dünyanın tüm ayrılıkları, hüznüleri ve sebep olarak yudumlıyor küçük dünyam bu acıyı gece boyu ve içimde inleyen anne ağaçla. Küçük dünyam işlenmiş bir günahla sinmiş. Gece günahların acısını mı hissettiriyor ne? Suçluyum Allah'ım, yaprak koparttım, anne ağacı ağlattım. Ah şu yapraklar hep de ben koşarken önüme uzanıyorlar. Koşma hızımda fark edemedim kopartıyorum onları. Allah'ım affet beni, yaprak koparttım anne ağacı yavrusundan ayırdım. Gece inleyişleri içimi sararken babamın kıssalarla dolu anlatımına dalıyorum.

Abdülkâdir Geylânî abdest almakta iken “Bir kuş üstünde kanat çırpı.” diyor. Sanki benim düşüncelerime uygun bir şeyler anlatacak. Heyecanla irkiliyorum. Kuş üzerini kirletiyor Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin. Başını kaldırıp küçük serçeye sitemle bakıyor. Sonra!

Kahroldu minik kuş. Anında yere düştü. Abdestini tamamladıktan sonra kuşun kirlettiği yeri yıkadı. Cübbeyi çıkartıp talebesi Mesud Bezzar'a verdi. Dedi:

“Cübbeyi sat, tasadduk et!”

Müritler şaşkınlıkla baktılar. Sual edebe aykırıydı. Sükût edepti. Sessizliğin kelamı kalbine değdi ve şaşkın bakınan müritlerine dedi:

“Kuşun ölüm bedeli!”

Mesud, şeyhinin hallerini çok iyi bilirdi. Cübbeyi hürmetle kucakladı ve pazarın yolunu tuttu. Daha önce de böyle bir hal olmuştu. O olayda şeyh, ölen kuşu tekrar diriltirken bunda ise diyetini ödemekteydi.

Dergâha yeni katıldığı günlerdi. Manevi âlemlerde koşarcasına yol alıyor, her günü bir manevi âlemin kapısına düşmekle geçiyordu. Şevk u heyecan bütün varlığını kuşatmış, benliğini unutmuştu. “İlk günlerin damak tadı” dedi kendi kendine. Ayakların altından sanki melekler iterdi, ceset dünyadan geçirdi. Mesud, bir koşuda o günlere uzanıvermişti.

Rüzgârlı bir gündü. Sohbet manevi âlemlerin açılımla bereketlenmiş, manevi hal herkesi kuşatmış, kalplere İlahi kadehler sunulmuş bir halde iken bir çaylak kuşu sohbet meclisinin bir başından diğer başına doğru uçarak sessizliğin manevi halini bozmaktaydı.

Şeyhi sükûneti bozan çaylak kuşuna hiddet edip rüzgâra:

“Ey rüzgâr, bu çaylağın başını al!” diye emretti.

Anında kuşun başı bir tarafa, küçük bedeni diğer tarafa düştü. Mesud o anı hatırladı. Şeyhi nasıl da üzülüp kürsüden hemen inip kuşun bedeni ile başını alıp yapıştırmıştı. Çaylak kuşu hemen uçmaya başlamıştı.

Mesud'un bu iki hal garibine gitmişti. Birinde kuşu diriltirken birinde cübbesini verip diyet bedeli ödetmesi nedendi? İstese, bu kuşa da nazar ederdi de kuş diriliverirdi.

Mesud, koltuğunun altındaki cübbeyi saygıyla sardı. Şeyhinin her işinde hikmet vardı. Anladı birinde kuşa beddua etmişti. Şeyhinin kaçınma kuralıydı beddua. Onun için beddua oklarıyla düşürdüğü kuşu tekrar dua sırrıyla hayata tutundurmuştu. Burada ise beddua etmemiş, onun nazarından minik serçe ya heyecandan ya da yaptığı işin manevi âlemdeki bedelinden can vermişti. Onun bedeli ise diyetini vermektir.

Mesud, hikmet pazarında dolaşırken pazara gelmişti bile.

-tövbe yönetim değişikliği-

Allah bu dünyada Resulüne ve müminlere iç huzuru nimeti ile kelimetü't-takvayı yani Allah'a karşı sorumluluk duygusunu verdi. Bu sorumluluk duygusu insanı günahlara karşı korur. Tüm manevi makamlara bu duygunun kullanımı ve sonunda yapılan Nasuh tövbesi ile erişilir. Bu aşamadan sonra kulun ulaşması gereken makam muhabbetullah makamıdır. Bu makama bedende bulunan emmare, levvame, mülhime nefisler aşılarak ulaşılır. Bu nefisleri aşmak ise bazı huyları terk ile gerçekleşir. Çok yemeyi, çok içmeyi, çok uyumayı ve boş konuşmayı terk ederek hayvani huylardan; kızma, sövme, dövme, ezme gibi yırtıcı hayvanlara has özelliklerden; kibir, ucb, haset, kin gibi bedenî ve kalbî afet olan şeytanî vasıflardan temizlenmekle olur. Bunlardan temizlenmek asıl günahlardan temizlenmektir. Asıl tövbe de budur. Bakara suresinde:

“Doğrusu Allah pişmanlıkla kendisine yönelenleri ve özlerini temiz tutanları sever.” derken temizlenen ve tövbe eden kişilerden olmak için bu vasıflardan tövbe edip arınmak gerekir. Çünkü şeytan Rabbinin sevmediği gibi Rabbi de onu bu vasıflarından dolayı sevmemektedir. Bu vasıflar olan insanda ne beşeri ne de İlahi olarak muhabbet duygusu zuhur etmez. Fıtratını temiz hale getirmek yerine işlenmiş günahlara tövbe edenler bu ayetin hükmü altına girmez.

Günahlarına tövbe edenin hali ekinin içindeki zararlı otları dallarından kesen, ama onları kökünden sökmeye çalışmayan kişiye benzer. Sadece dalı kesilen yabancı otlar ikinci defada tekrar ve daha gür şekilde boy verir. Kötü huylardan tövbe edenler günahın kökünü kurutmuş olurlar.

Tövbe amînin ve havvasın tövbesi olarak ikiye ayrılır.

Amînin tövbesi gûnahtan sevaba, kötülenenden övülene, cehennemden cennete, bedenî rahatından nefsin meşakkatine dönmektir. Havvasın tövbesi ise hasenattan mearife, meariften derecata, derecattan kurbete, kurbet ve nefsanî lezzetlerden de ruhanî lezzete dönmektir ki muhabbetullahtan sonra oluşan lezzet-i ruhanîye böyle hasıl olur. Bu tövbe Allah dışındaki her şeyi terk edip sadece O'nunla ünsiyet etmek ve O'na yakîn gözüyle bakmakla tamamlanmış olur.

Tövbenin temelinde benliği gidermek vardır. Benlik bir çeşit gûnahtır. Bunun için ebrarın hasenatı mukarrabinin seyyiatı; mukarrabinin seyyiatı da ebrarın hasenatı olarak görülmüş, bu sırdan dolaydır ki, Allah Resulü günde yüz kez tövbe ederken günahın kaynağı benlikten kaçınmıştır.

Tövbe günah işletecek huylardan Rabbinin sığınmak ve fıtratın günah elbisesini tövbe suyuyla yıkamaktır. Tövbe yönetim değişikliğidir. Nefsin ve benliğin iktidarını alaşağı edip kalbin saltanatını ilan etmektir.

Önce kalp tövbe etmelidir. Dilin tövbesi sonradır. Tövbe bir ağaçtır, ancak pişmanlık suyuyla büyür. Günah, Allah'tan ayrılık; tövbe, Allah'a dönmektir. Kişinin tövbe ettiği dört şeyle gözükür.

1. Dilini fuzulî sözlerden alıkoyar.
2. Kalbinde kimseye karşı haset ve kin beslemez.
3. Kötü arkadaşları bırakır.
4. Günahlarından pişmanlık duyarak taatle ölüme hazırlanır.

Tövbe üç kısımdır:

1. Hakk'a dönmek: Bu cezadan korkanın tövbesi.

2. İnabe: Yönelmek, sevap umanın tövbesi.

3. Evbe: Gitmek, cezayı ve sevabı düşünmeden sadece emir olduğu için tövbe edenler. Bu tövbe peygamberlerin tövbesidir.

Tövbe eden kişi taiptir, günahlardan dönmüş. Müniptir, günahlardan arınmış. Evvabtır, günahla alakasını kesmiş. Tövbenin kabul edildiği de dört şeyle belli olur:

1. Fasık arkadaşlarla alakayı kesme.

2. Günahtan uzaklaşıp taate başlama.

3. Dünya sevincinin kalpten gitmesi.

4. Rızık endişesinin kalmaması.

Müritlerime tövbe konusunda dua ile de destek verirdim. Müritlerim için gözyaşlarıyla Rahmanürrahimin kapısına gider dua ederdim.

“Allah'ım; Ceddin ve Habibin Muhammed aleyhissâlatu vesselam ve kullarından takvaya erenlerin hatırı için; hiçbir müridimin, talebemin ruhunu tövbesiz kabz etme!”

-ben dervişim diyene-

Ribat her geçen gün dervişlerle dolup taşmaktaydı. Derviş, manevi yolun kapısında, eşikte olan kişi ydi. Henüz hiçbir mertebe kat etmemiş; yola gelmiş, ama yol almamiş, manevi âlemler için destur demiş, ama manevi makam kesp etmemiş “Ben dervişim!” diyenlere dervişte olması gerekenleri n eyledim.

Fikri cevvaldir.

Zikri cevherdir.

Mnazarası güzeldir.

Hakk’a müracaata daima yakındır.

Doğruluk yolundan başkasını bilmez.

İnsanlar arasında sadrı en geniş olandır.

En mütevazı nefse sahiptir.

Glmesi tebessümdür.

Sorusu öğretmek içindir.

Gafillere hatırlatıcıdır.

Cahillere ğreticidir.

Kendisine eziyet edene eziyet etmez.

Malayaniye dalmaz.

Eli boldur.

Ezası kısadır.

Haramlar konusunda vera sahibidir, çok titizdir.

şüphelilere yaklaşmaz.

Garibin dostudur.

Yetimin babasıdır.

Sevinci yüzündedir.

Hzn kalbindedir.

Fikri ile meşguldür.

Fakrı ile mutludur.

Sırrı ifşa etmez.

Perdeyi yırtmaz.

Davranışı güzeldir.

Bereketi boldur.

Faydası herkesedir.

Ahlk güzeldir.

İçi yumuşaktır.

Cevheri akıcı ve zdr.

Sktu uzundur.

Nimeti güzeldir.

Kendisine cahillik yapıldığında hemen kızmaz, halimdir.

Kendisine kötülük yapana karşı sabırlıdır.

Katı değildir.

Haseti değildir, aceleci değildir, kindar değildir.

Emanette emindir.

Hıyanetten uzaktır.

Takva onun ülfeti, utanma huyudur.

Sakınması çoktur.

Seherlere müdavimdir.

Az hata yapar, çok tahammüllüdür.

Nefsine karşı cimri, kardeşlerine cömerttir.

Bütün hareketleri edepten ibarettir.

Sözü güzel ve hikmetlidir.

Musibete isyan etmez.

Hiç kimsenin ardından haddi aşarak konuşmaz.

Vakurdur, sabırlıdır, rıza sahibidir, şükrü çoktur.

Konuşması azdır, namazı ve orucu çoktur.

Doğru sözlüdür, gönlü sabittir, cıvık değildir.

Misafirperverdir, elinde olanı ihtiyacı olandan esirgemez.

Sövücü değildir.

Gıybet bilmez, ayıpları araştırmaz.

Kovuculuk yapmaz, kimseyi kötülemez.

Gaflete dalmaz, nankörlük etmez.

Hazine gibi dili vardır.

Define gibi kalbe sahiptir.

-münker ve nekir'den alınan söz-

Odada sükût konuşuyordu kelime kelime. Manevi âlemlerde murakabedeydim. Etrafımdaki müritler edeple beklemedeydiler. Yeşil sarığım yana kaymış, geniş cübbem zayıf bedenimde düşmemek için tutunmaya çalışır gibiydi.

Gülümseyerek baktım müritlerime. Sevincim kalplerinde çiçek çiçek açtı. Manevi huzurun inşirahı tüm kalpleri içine aldı. Manevi âlemdeki murakabemde olanları müritlere müjde ettim.

Münker ve Nekirden kabirde müritlerimi sıklamasına dair söz aldım.

Mahşerde tüm müritlerimi kollarım altına alacak, sıratla ellerinden tutacak, cehennem kapılarının önünde durup müritlerimi ve beni sevenlerin girmesine engel olacağım.

Mahşerde insanlar üç sınıf olacak:

Peygamberler.

Evliyalar.

Salihler.

Benim ruhum evliyalar katında iken hep enbiya katına geçecek. Mukarrepler beni tekrar evliya makamı olan ikinci makama alacaklar. Tekrar birinci makam olan enbiya makamına atlayacağım. Bu hal üç kez tekrar olunca Allah Resulüne durum arz edilecek.

Allah Resulü, bana tebessüm buyurup şefkat ederek elimden tutup sıddıklar, mahbuplar makamında oturtup şöyle buyuracak:

“Bugün senin yerin burasıdır. Sana müjdeler olsun ki, kıyamet gününde Cennetü'l-Me'vada beraberiz.”

Bana gözün alabileceği kadar bir kitap verildi. Orada kıyamete kadar gelecek talebelerimin isimlerini gördüm.

Tüm müritlerinin ismini öğrenince cehennem bekçisine sordum:

“Cehennemde yananlar arasında benim yakınlarımdan ve müritlerimden kimse var mı?”

Cehennem bekçisi:

“Yakınlarınızdan ve müritlerinizden kimse yok” cevabı üzerine hamd ettim. Cenab-ı Hakkın izin ve keremiyle gavsî velayetim bütün müritlerimi kuşatmıştır. Onlar tam bir güven içindedir. Müritlerim günahattan tam kurtulmasalar bile velayet zatının Hakk Teala tarafından sevilmiş olmasından ötürü onlara yeterim.

Müridim günahattan kurtulmadığı zaman velayetim müridime kâfidir. Doğuda olduğum halde elim

batıdaki müridimin başı üzerindedir. Eğer o müridimin gizlisi açılır da bir sıkıntıya düşerse doğudan elimi uzatarak onu örterim ve darlıktan kurtarırım.

Cenab-ı Hakk'ın izzetiyle kıyamet günü cehennem kapısı önünde duracağım. Müritlerimden hiçbirini cehennem ateşine uğratmayacağım. Çünkü Cenab-ı Hak bana bağlanan müritlerimin hiçbirini cehenneme atmayacağını, yakmayacağını vaat buyurdu. Bu konuda Allah'tan yetmiş defa söz aldım.

Rabbimin izzet-i hakkı için dervişlerimin hepsini kendimle birlikte cennete götürünceye kadar Rabbimin huzurundan ayrılmayacağım.

Bir kimse velayetime bağlanırsa kabul ederim. Onu Cenab-ı Hakka da kabul ettiririm. Müritlerim Cenab-ı Hakk'ın bana özel bağışlarından her zaman pay alacaklardır.

Bana sordular:

“İyi müritlerin hali malum ya kötüler ne olacak?”

“İyi olanlar kendilerini bana adanmışlardır. Kötülere gelince, biz de kendimizi onları kurtarmak için adadık.”

Bağdat'ta bazı şeyhler; müritlerimin ahvalini, derecelerini öğrenmek istediler. Onlara dedim:

“Yumurtamız bin ile ölçülür, civcivlerimizin değeri ölçülmez.”

Yumurtadan maksat tarikata yeni girmiş kimsedir. Civciv ise tarikatta zikrullah ile kalbini diriltten derviştir. Başlangıçtaki bir müridin değeri diğer tarikatın bin müridine bedeldir. Orta derecedeki müridin derecesi sınırsızdır. Kamil müridin kıymeti ise vasfedilemez demektir.

Söylediklerime kimse itiraz edemezdi. Gençlik yıllarımda hocam Hammâd ile konuşurken Şeyh Hammâd'ın garibine giden bir kelimayı söylemişim. Şeyh Hammâd demişti ki:

“Yâ Abdülkâdir, şaşılacak kadar büyük kelimayı ediyorsun, İlahi mekrden korkmuyor musun?”

Avucumu şeyhin göğsüne koyarak:

“Yâ Hammâd, avucuma kalp gözüyle bak, yazılı olanı gör!” diye cevap verince Şeyh Hammâd kalp gözüyle ötelere bakıp yazılı olan her şeyi gördüğünde bana dedi:

“Yâ Gavse'l-Âzam, avucunuzda İlahi mekr olunmayacağınıza dair Cenab-ı Hak'tan yetmiş adet vesika almış olduğunuzu görüyorum. Azim kelimayı konuşmanızda beis yoktur.” diyerek şu ayeti okumuştur:

“Bu Allah'ın fazlıdır, dilediğine verir.”

*Ne mutlu benim arkadaşlarıma, ben onların reisiyim,
Onlarla muhabbet menziline giderim,
Onları himayeme alırım ve hepsi işleriyle meşgul olurlar,*

*Onların en alt tabakasında olan dahi kutsiyet makamına erer,
Benim külliyyemde bulunur her ziyaretçi,
En güzel suların bulunduğu pınar benimdir,
Safa ehlinin hepsi peşimden gelir,
Onlarda keskin kılıçtan daha keskin himmet vardır.*

VAKTE DÖKÜLENLER...

-şah-ı nakşibendi ve bediüzzaman'dan verilen haber-

Dışarı bakıyorum gece vakte damlıyor, karlar yere. Mutluluğuma diyecek yok. Kar yağıyor! Gece sohbeti başlıyor. Ruhlarımıza kar gibi beyazlıklar iniyor. Sohbet demini alınca her defasında olduğu gibi kapı 'tık' diye açılıyor. Hep birden "Kapı yine açıldı!" diye söyleyip birbirimize bakarken annemin dizine korkuyla sınıyorum. Babam açılan kapıya aldırış etmeden sohbetine devam ediyordu:

Abdülkâdir Geylânî Hazretleri kalabalık bir cemaatle oturuyordu. Buhara taraflarına döndü. Güzel bir koku etrafa yayıldı. Kokuyu büyük bir iştiyakla içine çekerken dedi:

"Benim vefatımdan yüz elli yedi yıl sonra dünyaya Muhammedî meşrep birisi gelecek, ismi Bahaeddîn Muhammed Nakşibendî'dir. Bana mahsus nimetlere kavuşur."

Hakikaten dediği gibi oldu. Nakşibendi Hazretleri Emir Kilal Hazretlerine bağlanmıştı. Şeyhi Emir Kilal ona sürekli Allah'ı zikretmesini söylemekteydi.

Nakşibendi Hazretlerinin tüm zikirlerine rağmen kalbinde bir türlü ism-i azam nakşolmuyordu. Hızır ona dedi:

"Yâ Bahaeddin, bu durumdan kurtulmak için Sultanü'l-Evliya Bâzü'l-Eşheb Hazretlerine yönel! Hemen feyiz bulur açılırsın."

Nakşibendi Hazretleri öyle yaptı. Abdülkâdir Geylânî Hazretleri manevi âlemde onun kalbine sağ elinin parmaklarıyla işaret etti. Kalbine hemen ism-i azam nakşoldu. Nakşibendi Hazretlerine 'Nakşibendi' denmesi de bundan sonra oldu. Şah-ı Nakşibendi Hazretleri de ona olan muhabbet ve hürmetini dizelere kadar taşıdı:

*"Her iki âlemin sultanı Şah Abdülkâdir,
Evlad-ı Âdem'in hakanı Şah Abdülkâdir,
Arşın, Kürsinin, Kalemin ayı ve güneşi,
En büyük nurdan bir kalp nur Şah Abdülkâdir."*

Bu gece sohbetinde babamın elinde bir kitap var. Sikke-i Tasdik-i Gaybi. Babam heyecanla anlatmasına devam ediyor. "O mübarek gözler için zaman ne ki?" diyor. "Anı görür gibi görmüş tüm anları. Nakşibendi Hazretleri gibi Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinden de haber vermiş. Hem de çok detaylı. Yaşayacağı tüm sıkıntıları, içine düşeceği tüm halleri tek tek bildirmiş. Hangi hapishanelerde kalacağını belirtirken o hapishanelerde hangi esmaları zikretmesi gerektiğine kadar söylemiş. On beş talebesinin ismini aleni zikretmiş, pek çoğunu da işari haber vermiş.

Onun Futuhu'l-Gayb kitabı hem gelecekteki olayları haber veren hem de kalbin fethini öğreten pek çok sırları ihtiva eden kitaptır. Büyük zatlar için zaman nedir ki? Geçmiş ve geleceği anda tutarlar. İmam Rabbani Hazretleri de Bediüzzaman'a mektup yazmış."

Tüm kardeşler soruyoruz. Mektup nerede? "Mektubat adlı kitabında..." diyor. Hatta mektuba "

Mirzaoğlu Bediüzzaman 'a...' diye babasının ismiyle başlar.

Hayalim o günlerin büyük çantalı postacısına kayıyor. Postacı bir gün kapıyı çalsa "Abdülkâdir Geylânî'den, İmam Rabbani'den mektup var" dese. Gerisine hayalim kifayet etmiyor. Üzüldüğümüzü anlıyor babam, keşkelerimizi fark ediyor. "Manevi postalar her an geliyor" diyor, "yeter ki, manevi posta kutunuz kalp, dünyevi mektuplardan arınsın. Manevi mektuplar için boşaltılsın."

Babam kitaptan okumaya devam ediyor:

"'Huzur ânımda fikren gittim, kalplerde tecelli eden ve bütün zamanları dahi kaplayacak bir sevgili gördüm' diye başlayan kasidesinin devamında ahirzamanda gelecek dediği şahsa şöyle sesleniyor:

'Yâ Said! Ahirzamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaatchi yap. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim. Doğuda, batıda ve hangi beldede olursa olsun, o fitne ve belâ asrının her şer ve fitnesinden, Allah'ın izniyle ve havl i kuvvetiyle onun koruyucusuyum. Ey benim şiirimi, meslek ve meşrebimi ve mücahedelerimi dile getiren müridim: Sözler'ini söylemekten korkma. Muhakkak ki sen, inâyet gözüyle gözetilip korunmaktasın. Zamanın Abdülkâdir'i ol. Muhabbetimde sâdik olduğundan ve ihlâsa çalıştığından, geçiminde dahi ismin gibi mes'ud olasın.'

Babam Bediüzzaman'ın Ruslarla savaşta onlara esir düştüğünü Kosturma'daki esaretinden harika bir şekilde kurtulduğunu anlatırken, Abdülkâdir Geylânî'nin bu olaydan da nasıl haber verdiğini elindeki kitaptan okumaya devam ediyor:

"O Gavs'in müridi olan Said el-Kürdî, Rusya'da esaretle Asya'nın şark-ı şimalîsinde ve ehl-i bid'anın eliyle Asya'nın garbına nefyolunarak kaldığı miktarca ve Sibiryaya taraflarından firar edip fevkalâde çok bilâdı seyr ü seyahat etmeye mecbur olduğu zaman, Allah'ın izniyle, havl ve kuvvet-i Rabbânî ile ona imdat etmişim ve istimdadına yetişmişim. Evet, Hazret-i Gavs'in müridi ünvanıyla irade ettiği Said (r.a.), üç sene esaretle Asya'nın şark-ı şimâlîsinde mehâlik içinde mahfuz kalıp, üç-dört aylık mesafeyi firar suretiyle kat ederek çok şehirleri gezip Gavs'in dediği gibi mahfuz kalmıştır."

Bu himmet dünyalarını tanımak ruhumu kuşatıyor, tüm beyazlıklar içime akıyor. Kendimi o denli güçlü hissediyorum. Babam diyor ki:

"Bedüüzzaman talebelerine her zaman 'Arkanızda Abdülkâdir Geylânî var' diye ikazda bulunur. Himmetiyle var, eğer hata yapılırsa da tokadıyla var." Arkamı yüce dağlara vermenin güveniyle doğruluyorum. Ne büyük bir sığınak! Babam okumaya devam ediyor:

"Abdülkâdir Geylânî ahirzamanda gelecek müritlerine diyor:

'Has müritlerim Said'in etrafında toplanın!'"

Babamın elinde kırmızı kitap, dışarıda bembeyaz karlar. Her bir kar taneciği itaat hissini

veriyor ruhuma. İtaat ruhun visal basamağı. Zaten Abdülkâdir Geylânî de “Rabbimize itaatle ruhunuzu bezeyin!” demiyor mu?

Sekiz yüz yıl öncesi bir seda karlar gibi döne döne ruhuma inip kalbimden ses veriyor:

“Has müritlerim Said’in etrafında toplanın!”

-selahaddin eyyûbi'nin ordusunu hazırladı-

Büyük zatların büyüklükleri yaşadıkları dönemin zorlukları kadardır. Abdülkâdir Geylânî dönemi Batının haçlı seferleri ile İslam topraklarına aktığı, felsefî akımlarla da imanına el attığı, İslam için en hassas bir dönemdir. Karışıktır her şey, hem maddeten hem manen. Kaderin yazgıları incedir. Haçlı seferleri, Abdülkâdir Geylânî doğmadan biraz önce başlamış, Kudüs kaybedilmiştir.

Abdülkâdir Geylânî, önce kalpleri tutmuştur. Nebevi metot budur. Bunun içinde yirmi beş yıllık bir inziva ile manevi zirvelere ulaşır. Sonra siyasi hayatı elinde tutar. Batıl itikatların ve mezheplerin koruyucusu olan Fatımi devletinin yıkılmasını sağlar. Halifeye yön verir. Vezirleri tedip edip adil olmayan yöneticileri sürekli ikaz eder.

Abdülkâdir Geylânî, medresesinde yetiştirdiği talebelerine manevi kalp ihyasını öğretirken maddi ihyaların da şuurunu verip haçlı seferlerinin İslam dünyasının haremine akışının hicranını, Kudüs'ün firakını acı bir köz gibi kalplerine koyar.

Kudüs fethini gerçekleştiren Selahaddin Eyyûbi'nin ordusunda Geylânî'nin birçok talebesi vardır. Geylânî'nin önemli müritlerinden olan İbn-i Neca, Selahaddin Eyyûbi'nin siyasetten ve ordudan sorumlu müsteşarıdır. Onun için Geylânî, Kudüs'ün manevi fatihi sayılır.

Hz. Ömer zamanında feth edilerek anahtarını bizzat Hz. Ömer'in aldığı Kudüs'e Selahaddin Eyyûbi'nin ordusuyla Abdülkâdir Geylânî'nin talebeleri, müritleri girer. Geylânî'nin müritleri sadakatte eşsizdir. Şeyhlerinin Kudüs duasının kabulüne canla başla koşup kimisi şehit olurken diğerleri gazi olur.

-vasiyet-

Kullukta nakış nakış işlenen bereketli bir ömrün sonuna gelinmişti. Büyük oğlu Abdürrezzak'ı çağırıldı. Oğul Abdürrezzak edeple oturdu babasının karşısına. Abdülkâdir Geylânî yüzünü kaplayan geniş ve uzun sakallarıyla doksan yılı aşkın bir ömrün bereketi ve feyziyle baktı oğluna. Fani hayatın sonu gelmiş, fena gömleğini çıkartıp beka kefenine sarınacağı vakte az kalmıştı. Vasiyet sünnetti. Şimdiye dek tüm sünnetlere uymuştu. Bu sünneti de yerine getirme vaktiydi. Ecel kandili ruhunda ıştır olmuştu. Otuz yaşın orta yaşlara sürüklediği Abdürrezzak, babasının emrini, itaatle zarifleşmiş bir genç kız sükûnetiyle bekliyordu. Edeple bekleyen oğluna merhametle nazar edip:

“Oğlum!” dedi.

Abdürrezzak konuşmanın nereye uzanacağını anladı. Gözleri nemlendi. Abdürrezzak babasının konuşmasının devamını içinde akan ayrılık yaşlarıyla dinledi.

“Cenab-ı Hak sana ve kardeşlerine ve bütün Müslümanlara tevfikler ihsan etsin. Sana vasiyet ederim ki, Cenab-ı Hakk'a teslim ol ve bağlan! Emirlerine uy, yasaklarından çekin! Şeriatın emirlerine, hükümlerine son derece özen göstererek riayet et!

Bizim tarikatımız Kitaba, yani Kur'an-ı Kerim'e ve sünnete, yani Peygamber Efendimizin emirlerine dayanır. Cömertlik, göğüs selameti, eziyetlere tahammül, tarikat kardeşlerinin verdiği zorlukları bağışlama üzerine kuruludur.

Fukara ile beraber ol, onları daima meclisine getir, gönüllerini hoş et, onları sevindir.

Şeyhlere hürmet et!

Kardeşlerine iyi davran!

Arkadaşlarınla iyi geçin, hatırlarını kırma!

Küçüklere ve büyüklere öğüt ver, herkese iyi nasihatlerde bulunarak tarik-i müstakime ulaşımlarına çalış!

Husumeti terk et, ancak din işlerindeki husumet başkadır.

Fakirliğin hakikati kişinin kendi gibilerine muhtaç olmamasıdır. Zenginliğin hakikati kişinin kendi akranından bir şey beklememesidir.

Tasavvuf bir haldir buna laf ile ulaşma imkânı yoktur.

Bir fakirle karşılaştığın zaman onunla ilim konularına girme; iyi davranarak kalbini kazanmaya özen göster. Çünkü ilim o fakiri ürkütür, gücenmesine yol açar. Hoş muamele ile ünsiyet peyda olur.

Zenginlere saygı, fakirlere tevazu ile konuş. Çünkü gönülleri böyle hoşlanır.

İhlası kendine maksat edin! İhlasın şöyle olsun ki, halkı görmeyi bırak, Hâlıkı görmeye bak! Sebeplerde Cenab-ı Hakk'ı itham etme!

Bütün hallerde Allah Teala'ya alçak dur ve istirhamda bulun!

İhtiyaç dilek ve maksatlarda beraberlik, sevgi ve yakınlık dolayısıyla insanlardan hiç kimseye güvenme!

Yaratılmışları değil devamlı olarak Yaraticıyı zikredip görmeye çalış. Bir işin için mukadderata boyun eğ, rıza kapısına yaslan, Cenab-ı Hakk'a yalvar, kimseye güvenme! Ancak Cenab-ı Hakk'a güven, ne hacetin varsa O'ndan iste!

Fukaranın hizmetine üç şeyle devam et: Tevazu, iyi huy ve gönül hoşluğu. Yani sağ iken ölmüş gibi bir iç rahatlığı kazan sonra bu safa ile alçak gönüllü ve iyi huylu olarak fukaraya hizmet et!

Cenab-ı Hakk'a en yakın olan kimse güzel ahlâkla huyunu genişletip süsleyen kimsedir!

Üstün amel Allah'tan başkasına yönelmemektir!

Fukaraya sabrı tavsiye et, Cenab-ı Hak'ı tavsiye et!

Dünyada sana iki şey yeter evliyaya hizmet, fukaraya sevgi beslemek.

Hakiki fakir Cenab-ı Hak'tan başkasına muhtaç olmaz.

Tasavvuf ile fakr çok ciddi iki iştir, bunlara sakın şakadan eğlenceden bir şey karıştırma.

İşte bunlar sana ve müritlerimden işiten ve işitecek olanlara vasiyetimdir."

Abdürrezzak'ın gözlerinden yaşlar sakalına dek akmıştı. Ayrılık hep nemli hep yaşlı olurdu. Kalplerde birlik vardı, ruh ayrılmazdı biliyordu; ama cesette ruhun libasıydı, özlenirdi. Bir olmak, beraber olmak başkaydı ama kişi ceset libasından ceset libasına bakmak isterdi. İçinde hasret şimdiden birikti. Şah-ı velayetin yükünü hissetti. Babası, kendi ve kardeşlerinin omuzlarına koca bir Kadiri tarikatını yüklemişti.

Açtığı yolda en çok çocukları ve torunları hizmet edecek dünyanın dört bir yanına sahabiler gibi savrulup kalplere Kadiri tohumlarından sırr-ı velayeti ekeceklerdi. Bunun içindi sanırım bu kadar çok çocuk. Ve her çocuğunu daha kendisi hayatta iken velayet mertebelerine getirmişti. Abdülrezzak kalbini hissetti babasında. Kalbinde hissetti o büyük kalbi. Bildi o büyük kalp sırr-ı velayetin şahı, kıyamete kadar tüm kalpleri kuşatacağı. Tüm kalpler önce onun kalbinde ihya olup sonra kemale tutunacaktı. Onun kalbi bilumum kalplere kase olup bilumum kalpler aşk şarabını onun kalbinden yudumlayacaktı.

Abdülrezzak, Arş kalpli babasına ayrılık düşmüş yaşlı gözlerle hürmetle baktı.

-hasta-

Günlerdir hastaydı. Bağdat kapısına düşmüştü. Tüm halk ribatın önünde geceli gündüzlü bekleyordu. Hastalık her gün biraz daha artıyordu. Etrafında çocukları, talebeleri gözyaşı döküp dualarla ömrüne bereket istiyorlardı. Umut ne denli mutlu eden duyguydu. Umutla geçmişe döküldü etrafında ağlayanlar. Bundan on, on bir yıl öncesiydi. Yine hastalanmıştı. Vakt-i ecelin tamam olduğunu sanıp ağlayanlara gözlerini açıp:

“Susun susun! Ben ölmeyeceğim. Daha Yahya adında bir oğlum olacak.” demişti. Dediği gibi olmuştu. Şimdi ağlayanlar arasında on yaşında olan Yahya da vardı. Daha önce de ecel vakti gelmiş, ama o ömrünün uzatılmasını isteyerek fazladan ömür almıştı. Acaba yine gözlerini açar “Susun susun!” diye müjde edip daha vaktinin tamam olmadığını söyler miydi? Umut çaresizin kalp çırağıydı.

Ömür an be an bitirilendi ne kadar uzun olsa da. İnsanın elbisesi fena kumaşından kesilmişti. Vakt-i ayrılık gelmişti. Çünkü daha önce vefat tarihini belirtmişti. Doğum tarihini belirttiği beyitte ölüm tarihini de verip demişti:

“Sûfiler sultanı Bazullah

Aşkta geldi kemalde vefat etti.”

Birinci mısra ebcet hesabıyla doğum tarihi hicri 470’i, ikinci mısra ise ebcet hesabıyla vefat tarihi hicri 561’i işaret ediyordu.

Kemal kelimesi ebcet değeri olarak 91 yaşına işaret ederken kemal-i aşk da 561 ile ölüm tarihini bildiriyordu.

Tarih hicri 561’e düşmüştü.

Bu sırrı bilenler ömrün zevale geldiğini anlamışlardı. Gözlerde yaşlar durmaz olmuş, Bağdat’ın kalbine ateş düşmüştü. Bağdat ağlıyordu.

Fena ile kaderli dünya ne kadar ölüm görmüştü. Ayrılık bineği ölüm kimleri nasıl taşıyıp durmuştu. Dünyanın gözyaşları ölümün ardından ne kadar akmıştı. Dünyayı gözyaşı vadisi eden ölüm Hay Sultan’ın kapısındaydı.

Bağdat karalar bağlamış, dünya fena gömleğinin yakasını bir kez daha parçalarcasına yırtmıştı. Gün hüznle irkildi, gece karanlıkla hıçkırdı. Çöllere firkatle sarsıldı. Duhan suresi Arş’tan kalplere manasını bir kez daha nüzul ederek kendini aşikâr etti. Rabbimiz diyordu:

“Gök ve yer onlara ağlamadı.”

İşari manasıyla mümin için ağlayacağını söylüyordu. Kün Sultan’a değil semavat ve arz, on sekiz bin âlem ağladı, on sekiz bin âlemin gözü kan yaş ile doldu. Sahralarda kopan feryadı, âlemi manadaki hıçkırıkları ancak gönül erbabı duyup bildi.

Ölüm gözyaşının sırrı mıydı? İsm-i Mümit'in sırrı ayrılığa, tecellisi de gözyaşına mı bağlanmıştı. İsm-i Hayy'ın sultanı ism-i Mümitle dünyadan bedenen alınıyordu.

O giderken ism-i Hayy'la hayata sarınmış tüm varlık inledi, ism-i Mümit'le hayattan alınmış tüm cansızlar titredi.

Bağdat gözyaşlarına boğuldu. Bu ayrılığın garip cilvesi kıyamete dek Bağdat hep ağlayacaktı. Bağdat'a ayrılık, kaderine gözyaşı değmişti.

Bağdat kara baht kuşandı. Bağdat'ta kırk yıl geçirmişti. Bağdat kırk yıl Abdülkâdir Geylâî'nin gecesiyle gündüziyle an be an Rabbine giden bir manevi seyrin manevi bereketini yaşamıştı. Bağdat kırk yıl Abdülkâdir Geylânî'nin kalp tasından maneviyat yudumlamış, manevi şarabından kana kana içmişti. O kerim insan kırk yıl boyunca manevi âlemlerin rahmetini Bağdatlılar başta olmak üzere tüm insanlara sunmuş, Bağdat'ı manen ihya eylemişti. Onun yaşadığı kırk yıl boyunca Bağdat'ta unutulmuş tek şey düşmanlık olmuş, Bağdat kini, nefreti unutmuştu. Kalpler yansırdu bulduğumuz yere. Şikâyet ettiğimiz bir şey varsa demek ki şikâyet edilecek kişiydik. Bağdat'ta kırk yıl kimse kimseden şikâyet etmedi. Kimse kimseyi kırmadı. Kimse kimseye kırılmadı. Kırk yıl Bağdat Abdülkâdir Geylânî'nin kalp bahrinden su içti. Kalbiyle demlendi. O kalpten ayrılmak Bağdatlıların kalbine kor olup düştü. Yaktı, yaktı.

Bağdat ağladı, ağladı...

Ağladı...

-ya hayy!-

Vakit geceydi.

İyice ağırlaştı. Etrafında çocukları vardı. Oğlu Abdülvehhap tavsiyede bulunmasını istedi.

Hastalığın tuttuğu mecalsiz yaşlı bedeni canlandı:

“Takvaya ve itaate sarıl! Allah’tan başka hiç kimseden korkma! Ondan başka hiç kimseden isteme! İhtiyacını Allah’tan iste! O’ndan başka kimseye bağlanma! Sadece O’na güven!”

Soluklandı. Bir ömür tevhitle mühürlediği mübarek ağzı açıldı:

“Tevhit!

Tevhit!

Tevhit!

Her şeyin başı tevhit...”

Hastalık bedenini yaman kuşatmıştı. Etrafında çocukları bir şey yapamamanın acısını yaşıyorlardı. Oğlu Abdülaziz hastalığını sordu:

“Babacığım hastalığın nasıl?”

“Onu ne cin, ne bir insan, ne de bir melek, hiç kimse bilemez, hiç kimse anlamaz.”

Abdülcebbar’ın yüreği baba şefkatiyle yanarken, ellerini tuttu:

“Babacığım nereniz ağrıyor?”

“Her tarafım ağrıyor. Ancak kalbim hariç. Orada ağrı yok. Kalbim Allahu Teala ile beraber:

Siz uyuyorsunuz. Benim şahsımda siz de ölün. O zaman uyanırsınız.”

Baba ayrılığını hüüzünle yaşayan Abdülaziz konuşulanları yazmaktaydı. İçeri Afif geldi. Abdülaziz’e seslendi:

“Afif’e ver o yazsın!”

Yıllarca her kelamını havada kapıp yazan Afif’e baktı:

“Kalp, Allah ile sahih, sıhhatli olursa ondan ne bir şey kopar, ne de bir şey çıkar. Ben, kabuksuz özüm.”

Sekarat cisimde tevhit noktasıydı, kişinin ceset ile ruh arasındaki berzah anıydı. Çocuklarına

seslendi:

“Etrafımdan çekilin!”

Manevi hal herkesi sarmıştı.

“Ben zahirde sizinle beraberim, fakat hakikatte başkalarıyla beraberim. Benimle sizin ve halkın arası, gökle yer arası kadardır. Ne beni bir başkasına, ne de bir başkasını bana kıyaslamayın.”

Oğullarına tekrar seslendi:

“Huzurumda başkaları var. Onlara yer açın. Onlara karşı edepli davranın. Burada büyük bir rahmet var. Onlara mekânı daraltmayın.”

Manevi âlemler akın etmişti.

Yüksek sesle bağırdı:

“Ey ölüm meleği!

Bizi dostumuzla, en yakınımız olanla başbaşa bırak!”

Ölüm meleğini bile perde gören bir tevhit sırrındaydı. Ölüm meleğini istemeyen Halilullah duruşlu bir tevhatti onunki. Hz. İbrahim de Azrail’e “Ruhumu sana teslim etmem, Rabbimle arama girme!” demişti.

Halil İbrahim makamındaydı.

Bir ses duyuldu:

“Ey mutmain olmuş nefis geri gel!”

Bağdat’a melek yağıyordu. Afif’e baktı:

“Allah her güçlüğüün ardından bir kolaylık verecektir. Sıfatların haberlerini geldiği şekilde nakledin. Allah’ın ilmi Allah’ın hükmüyle eksilmez, çelişmez. Hüküm değişir. İlim ise değişmez. Allah istediğini siler yok eder, istediğini sabit kılar, bırakır. Ümmü’l-kitap onun katındadır. Yaptığından sorumlu tutulmaz bilakis onlar sorumludur.”

Gece boyunca sık sık ellerini uzattı. Seslendi. Oğulları Musa ve Abdürrezzak şaşkın bakıyorlardı.

“Aleyküm selam ve rahmetullahi ve berekatuhü. Allahu Teala beni ve sizi mağfiret etsin. Allahu Teala benim ve sizin tövbelerinizi kabul etsin. Tövbe edin safa girin.

Şimdi size geliyorum.

Refakat edin!

Refakat edin!”

Bir süre tekrar derinlere baktı.

“Allahümme refiku’l-a’la

Allahümme refiku’l-a’la

Size geliyorum.

Size geliyorum.”

Ruhtan önce kelam dürülürdü. Sözleri artık bitiyordu.

Vakti gecede, bülbül-ü ehl-i gece gidiyordu. Yıldızlar hüznle aşağıya aktı.

An geceye sımsıkı tutundu.

Ellerini uzattı. Kelam geceye düşerken Afif kelamı kağıda düşürmek için diviti okkaya batırdı. Mürekkep kağıdın üstünde hızla salındı.

“Kendisinden başka ilah olmayana sığındım. O Hayy’dır, Kayyûm’dur. O asla ölmez. Yok olma O’na ulaşamaz. O Münezze’dir. Müteal’dır. Kudretiyle üstün gelen, ölüm ile kulları üzerine Kahhar olan Sübhan’dır. Lailahe illallah Muhammedün Resulullah.”

İlahi avazeyi bu âleme tüm asırları kuşatırcasına salan:

Sultanü’l-evliyâ,

Müşâhidullah,

Emrullah,

Fadlullah,

Emanullah,

Nurullah,

Utbullah,

Seyfullah,

Fermanullah,

Burhanullah,

Ayetullah,

Kutbu’l-evliyai’l-kirâm,

Şeyhu’l-müslimîn ve’l-islam,

Rüknü’ş-şerîa,

Alemü’t-tarîka,

Muvazzıhu esrâri’l-hakîka,

Şeyhu’ş-şüyûh

Kıdvetü’l evliya,

*Üstâzü erbâbi 'l-vücûd.
Gavsullah Gavs-ı Âzâm*

Muhyiddîn Ebû Muhammed Abdülkâdir bin Ebî Sâ-Mûsâ ez-Zâhid el-Geylânî el-Hanbelî'nin mübarek dudakları bu âlemde son kez açıldı.

Kelamla birlikte bir ruh u ala Arş-ı alaya yükseldi. Afif, yüksekte başlayıp azalarak son bulan kelimeleri yaşlı gözler, titrek ellerle kâğıda nakşetti:

“Allah!

Allah!

Allah!”

-dört hay'dan biri-

Dışarıda kar.

Varlık rüzgârın elinde tar u mar. Rüzgâr, hırçın bir çocuk gibi tepiniyor karların üstünde. Önüne kattığı beyaz saçları yoldukça yoluyor, yerden yere çalıyor. Herkes evinde.

Kar kükrüyor...

Kış aylarında dışarısının celali insanı başka bir cemalle evlerin kucağına atıyor. Yaz insanı ne kadar tabiatın içine salarsa kış o kadar evlere kapatıyor. Yaz ne kadar genişlik ise kış o kadar daralmadır. Yaz denize göle, dağa tepeye salınma iken kış sığınmadır.

Yazın cemalle şımartılan insan, kışın celal ile kendine gelir. Sanki yaz afaktır, kış enfüs. Yazın açtığı ruhları kış içinde dürer; içine akar insan, içinde kayar derinliklere. Kışla başlar manevi âlemin sırları, enfüs âleminde seyr ü sülûk.

Yine annemin dizi bana düşmüş. Tüm kardeşlerimle babamın anlattıklarının peşine takılmış bir vaziyette onu arıyorum.

Pencerede rüzgâr...

Başka hayallerin peşine akıyor düşüncem. Babanın gücü. Çocuklarının kalplerinden ve hayallerinden tutabilmek. O küçük ellerin kavrandığı gibi küçücük bedenlerde kocaman hayallerle yaşayan dünya değmemiş, dokununca manevi âlemleri bir anda kuşatacak temiz kalpleri kavrayabilmek. O kalplerden tutup bir büyük şahsiyetin huzurunda kalbini bağlayabilmek. Sanırım babalık bu olsa gerek. Yavrusunun kalbini dünyaya, dünya namahremlerine kaptırmamak, onlara yem ettirmemek.

Babamın kalbimden ve hayalimden sımsıkı kavramış ellerini hissediyorum. Anlatıyor. Anlattıkça büyüyor her şey. Dünyam, hayallerim, hedeflerim, niyetlerim... Anlattıkları kurgu film gibi, ama kurgu değil. Çocuğun olağan üstü dünyasını açıyor, hem de yalan değmemiş, örnek alabileceği, gerçek ama gerçek üstü, insan ama insanlık sultanı, dünyada değil ama her an bize yardımıyla ulaşabilen varlık âleminde olan birisi. Dünya ve ahreti birliyor çocuk dünyam. Ahret yakın. Hemen gelebiliyorlar buraya, öyleyse hemen gidebilirim ben de oraya.

Dışarıda kar...

Gece sohbetleri.

Küçük dünyama, kirlenmemiş kalbime inen beyazlıklar.

Evliya menkıbelerinin ağartıp ısıttığı çocukluğumun soğuk kış geceleri. Çocukluk hayallerime manevi âlemlerden damlayan nurlar.

Zaman ne ki? Rabbin yarattığı kavrama ve algılama ayracı değil mi? Hayale zaman koymayarak

zamanın varlık olduğunu, kayıt olmadığını anlatmamış mı Rabbimiz? Hayal nasılda geçmişte, gelecekte, anda dolaşır zamansız ve mekânsız. Ruhun derece-i hayatına geçen evliya-ı azime de öyle değil midir? Anda, geçmişte, gelecekte, dünyada ve ahrette dolaşır da zamanla mukayyet olmaz.

Zaman varlığını topluyorum gözümün önünden.

Babam hâlâ anlatıyor. Koca bir Abdülkâdir Geylânî hayatı sığar mı hiç kelama? Ne kadarına sığındık bu hayatın, ne kadarını anlatabildi babam? Bilemiyorum, kesin bir şey var ki hepsi bu değil. Birazı. Çok çok azı...

Kelam iniyor, karlar gibi.

Kelimeler uçuşuyor dört bir yanımda.

Kelam zamanı, mekânı birliyor, topluyor tüm anları. Kelamın kuşatması ne denli güçlü! Maneviyat kokulu oda kelamla genişlemiş, aydınlanmış. Kelimeler fısıldıyor:

“Hay Sultan

Hay Sultan!”

Hayalin zamanı toplayan sırrında çocukluk günlerime gidiyorum, biliyorum babama ne denli teşekkür borçlu olduğumu. Kalpleri dünyaya yem edilmeyen çocuklar olarak çocukluğumda Hay Sultan’lara muhabbeti bellemiş bir kalple büyümenin şükriyle.

Rüzgârın pençesinde tırmalanan camların sesine kayıyor kulağım. Pencereden dışarı bakmak, rüzgârın kovaladığı karları seyretmek en büyük heyecanım. Hiçbiri ilgimi çekmiyor. Gönül dünyama öyle oturuyor ve babam öyle içten anlatıyor ki:

“O Hay Sultan diyor. Ne zaman darda kalsanız himmet dileyin ondan. O hemen gelir.”

Nasıl der gibi bakıyor manevi âlemlerin sırrını kuşanmış babaya altı kardeş. Babam geldiğinden emin “Gelir!” diye başını sallarken “Abülkadir Geylânî Hazretleri dedi ki...” diyor:

“Kim bir sıkıntıya veya dara düştüğünde benden yardım dilerse ben ona yardım ederim. Kim caresizliğe düştüğünde benim adım ile beni çağırırsa ona gelirim. Kim Allah’a benim ismimle yalvarırsa ihtiyacı giderilir.”

Herkese yetişmeye sözü var. O kendisinden medet istemek için usul bile söylemiş tek sultan:

“Her kim iki rekat namaz kılar, her rekatta Fatiha’dan sonra on bir İhlas suresini okur ve selamdan sonra da on bir salat ü selam getirip Allah’ın isimlerini anıp sonra benim ismimi söyleyip Allah’tan dilekte bulunursa her ne isterse verilir.”

Babamın anlattıkları heyecan üstüne heyecan veriyor. Kalp dünya üstüne çıkınca mı heyecan başlarmış meğer. İnsanlar bu heyecan mı arıyor yoksa.

Babamda inanmanın sükuneti. İmanda sükunet, evhamda itiraz olur. Anlatmaya devam ederken o Hay Sultan diyor.

“Onun hay olduğu öldükten hemen sonra anlaşıldı.

Tacir bir müridi vardı. Onu görmeyi çok arzu ediyordu, fakat her defasında şu işi de bitirip gideyim düşüncesi ona ziyaret anını ileri tarihlere attırıyordu. Baktı ki dünya işleri bitmiyor. Bir gün tüm işlerini bırakarak onu görmek üzere Bağdat’a gitti.

Geldi ki, ne görsün! Kervan göçmüş, o şah-ı sultan dar-ı beka eylemiş. Mısırlı tacir kahroldu.

‘Ben şeyhimin ayağının tozuna yüzümü süremedim’ diye ağlamaya, feryat etmeye başladı. Üzüntüsü o safhaya geldi ki intihar etmeye karar verdi. ‘İntihar etmeden önce kabrini ziyaret edeyim’ dedi.

Şeyhin kabrinin başına geldi. Oldukça kalabalıktı. Şeyhini ziyaret etmeye, onun sohbetinden feyizlenmeye alışık olan insanlar ona olan hasretlerini kabrinin başında gidermeye çalışıyorlardı. Mısırlı tacir de kabrin başında ağlaşan insanların arasına katıldı. Kendi kendine dövüp söyleniyordu:

‘Ey şeyhim! Sana biat etmek, senin elini öpmek nasip olmadı.’

Mısırlı mürit, şeyhinin sırrını bilmiyordu. O kıyamete kadar gelecek dört hay evliyadan biriydi. O, kendisiyle mülaki olmak isteyen dostlarıyla toprak perdesi olmadan görüşecekti. Ve ondan himmet isteyenlere hayattaki gibi tasarrufta bulunacaktı.

Olanlar oldu.”

Heyecanla irkiliyorum. Yoksalar dilimde geçit vermiyor. Babam inanmışlığın verdiği sükûnetle devam ediyor:

“Ağlamaktan, ümitsizlikten kahrolmuş müridinin karşısında şeyhi beliriverdi. Elini uzattı. Mürit, gül kokan beka elini büyük bir cezbeyle öptü.

Ağlama sesleri bağırtıya, çığlıklara karıştı.

Herkes birbirine girmişti.

O gün Bağdat feryatlarla inledi.

İnsanlar çığlık çığlığa bağıırıp ona ulaşmaya, ona tutunmaya çalışıyordu. Bağdat ism-i Hayy’la tekrar hayata tutundu. Günlerdir kelama küskün dudaklar hep beraber haykırdı.

“Şeyh hazretleri!

Şeyh hazretleri!

Şeyh hazretleri dirildi!

Medet ya şeyh!

Medet ya Abdülkâdir Geylânî!”

Dışarıda kar...

Babam hâlâ kelime kelime dökülüyor.

Zamanı birliyorum. Zaman tevhidin ta kendisi değil mi? An'da ve bir zerredeki tevhidî yansımayı düşünüyorum. Tüm kainatı bir zerrede cem eden bir anda da tüm zamanları cem etmiş. Geçmiş ve gelecek anın içinde mevcut ve her an var. An'ı açınca geçmiş ve gelecek olurken zamanı dürünce bütün zamanlar an olmuyor mu? Bast-ı zaman denen ne ki?

An'da rabıta dayım. Rabıtada aslolan zamanın rabıtına ulaşmak değil mi? Kelam da rabıta, hayalde bir rabıta, kalp de rabıta, ama ruh en büyük rabıta. Diğerlerinin rabıtasında zamanın engeli takılır, zaman mesafe koyar. Ruhun rabıtasında zaman yoktur, o an'da ve an'ın içinde tüm varlık ve zaman toplanmış olarak rabıta hasıl olur. Zaman ayırma ile kavuşmanın cemidir. Tevhit zamana yansıyınca, kavuşma an'lar boyunca çoğalır, firak ötelenir.

Ruhun rabıtasında an'ın rabıtında huzurundayım. İçimde çocukluğumdan beri çoğalarak biriken hasret yüklü bir sesleniş yüreğime iniyor:

“Hay Sultan!

Hay Sultan!

Hay Sultan!”

arz-ıhal:

Cüneyd-i Bağdadi (k.s.) dedi:

“Menkıbeler Allah’ın askerlerinden bir askerdir. Onunla müritlerin kalpleri kuvvet bulur.”

Sordular:

“Bunun bir şahidi veya Allah’ın kitabında bunu doğrulayacak bir delil var mıdır?”

Şöyle cevapladı:

“Evet, bu, Allahu Teala’nın ‘Sana peygamberlerin haberlerinden kalbini yatıştırıp rahatlatacak olan her türlü kıssayı anlatmaktayız’ Hûd suresi kavlidir.”

Allah’ın Resulü şu manada buyurdu:

“Allah dostlarının anıldığı ve menkıbelerinin anlatıldığı yere rahmet-i İlahi iner.”

Hadis-i Nebevi tavsiyesiyle çocukluk dünyamı gece sohbetlerinde Hay Sultan’ın kerametleri ile süsleyen babama ve bir Hay Sultan âşığı olan rahmetli anneme:

*“Arısının balıyım, bahçesinin gülüyüm
Çayırının bülbülüyüm, şeyh Abdülkâdir!”*

Eşrefoğlu Rumî kavli, rahmet duası ve helal-i hak niyazıyla...

faydalanılan kitaplar

1. *Geylâni Tefsiri*, Kutb-ı Rabbânî Seyyid Şeyh Abdülkâdir Geylânî el-Hasenî el-Hüseynî, Geylâni İlim Araştırma Merkezi, Koordinasyon: Prof. Dr. Dilaver Gürer, İstanbul, 2012.
2. *Fütuhu'l-Gayb*, Abdülkadir Geylâni, Tercüme Seyfettin Oğuz, Esmâ Yayınları, İstanbul.
3. *Fethu'r-Rabbani*, Abdülkadir Geylâni, Tercüme: Abdülkadir Akçiçek, Bedir Yayınları, İstanbul, 2011.
4. *Mektubat-ı Geylâni*, Gavsü'l-Azam Abdülkadir Geylâni'nin Mektupları, Kollektif, Kitsan Basım Yayın, İstanbul.
5. *Sırru'l-Esrar*, Abdülkadir Geylâni, Tercüme Mehmet Eren, Gelenek Yayıncılık, İstanbul, 2010.
6. *Nehru'l-Kadiriyye*, Seyyid Şerif Dr. Muhammed Fadıl Geylâni el-Haseni et-Teylani el-Cimzerkî, Geylâni İlim Araştırma ve Yayın Merkezi, İstanbul, 2011.
7. *Mükaşefetü'l-Kulub*, İmam Gazali, Tercüme: Ali Kaya, Semerkand Yayıncılık, İstanbul, 2004.
8. *Fütuhat-ı Mekkiye*, İbn-i Arabî, Tercüme Ekrem Demirli, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2008.
9. *Tasavvuf ve Tarikatlar*, Dr. Selçuk Eraydın, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
10. *Osmanlıda Toplumunda Tasavvuf*, Hür Mahmut Yücer, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004.
11. *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, Fethullah Gülen, Nil Yayınları, İstanbul, 2009.
12. *Hulasatu'l-Mefahir fi Menakıbi'sh-Şeyh Abdülkadir*, Şeyh Muhammed Sadık Şahabi, Tercüme Seyfullah Kılınç, Rehber Yayıncılık, Ankara.
13. *Abdülkadir Geylâni*, Dilaver Gürer, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009.
14. *Bağdat Evliyalari*, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul, 2005.
15. *Evliyalar Ansiklopedisi*, Türkiye Gazetesi Yayınları, Heyet Tarafından Prof. Dr. Kemal Yavuz, İstanbul, 1992.
16. *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, Bediüzzaman Said Nursi, Söz Basım Yayın, İstanbul, 2005.
17. *Abülkadir Geylâni Hayatı ve Menkıbeleri*, Tercüme: Seyfullah Erdoğan, Mercan Yayıncılık, İstanbul, 2011.
18. *Menakıbü'l-Gavsiyye Tenşitü'l-Hâtır Nebzet-i min Menakıb-ı Gavsü'l-Abdülkadir*, Tercüme: Türkzade Hafız Mehmet Ziyaeddin, Kardelen Yayınları, Konya, 2010.